گرێی دەروونی لە ڕۆمانی مرۆڤی هەرزان: خوێند نەوەیەکی دەروونشیکاری..1.. گۆران سەباح

– باسی یەکەم

بەرکوڵ

لەوەتەی لە ئەمریکا گەڕاومەتەوە، چەند هەوڵێکم داوە لە بواری نووسین و ئەدەبدا. یەک لەوانە پاکێجێکە؛ لە سێ بەش پێک دێت. یەکەم، بڵاوکردنەوەی دە باسی تێروتەسەل لەسەر چۆنێتیی نووسینی خەیاڵی زانستی (لە زەمەن پرێس بڵاوم کردنەوە)؛ دووەم، نووسینی خەزێک (مرۆڤی هەرزان)؛ سێیەم دوو بەشە؛ یەکەم، جێبەجێکردنی تیۆرەیلی ڕەخنەی ئەدەبی لەسەر ڕۆمانەکە. تیۆری یەکەم دەروونشیکاررییە. پاشان تیۆری ڕەخنەیی مارکسی، فێمنیستی، تیۆری ڕەخنەی نوو□، □□خنەی وەڵامی خوێنەر، سترەکچورالیست، دیکۆنستڕەکتیڤ، ڕەخنەی نوێی کولتوری و مێژوویی، پۆستکۆلۆنیال. دووەم، خوێندنەوەی ڕۆمانەکە بەپێی تێڕوانین و هزری بیرمەندانی خۆماڵی.

بۆ ئەم هەوڵە؟

ئەم نووسینە هەوڵێکە بۆ سێ مەبەستی سەرەکی: یەک، پڕکردنەوەی کەلێنێک لە ڕەخنەی ئەدەبی کوردی. دوو، شکاندنی ئەو پرسە باوەی گۆیا نووسەر ناتوانێت لەسەر ڕۆمانەکەی بنووسێت. سێ، خوێندنەوەی ڕۆمانی کوردی بەپێی ئەو تیۆرە ڕەخنەییانە کەم و کز و کاڵ و کڵۆڵە. ئەمە هەنگاوی یەکەمە، هیوادارم دەیان ڕەخنەدۆز دروست بن و سوود لەم نووسینە وەرگرن و پەرە بە بواری ڕەخنەی ئەدەبی بدەن.

تیۆری ڕەخنەیی دەروونشیکاری

خوێندنەوەی دەق بە هاوێنەی تیۆری ڕەخنەیی دەروونشیکاری پێویستی بە چوار ڕەهەند هەیە. یەک، ژیان و ڕەهەندی دەروونیی نووسەر. دوو، ناوەڕۆکی دەقەکە و پاڵنەر و لایەنی دەروونیی کارەکتەرەکان. سێ، شیکردنەوەی پێکهاتەی هونەریی دەق. چوار، ڕەهەندی دەروونیی خوێنەر. وا لە خوارەوە، بەپێی توانا، هەر یەکەیان لە ڕۆمانی مرۆڤی هەرزاندا جێبەجێ دەکەم.

ژیان و ڕەهەندیی دەروونیی نووسەر

باکگراوندی نووسەر لە نێو بەرهەمەکانیدا ڕەنگ دەداتەوە و ئامادەیە. ماری بۆناپارت تۆژینەوەیەکی دەروونشیکاری لەسەر شیعر و چیرۆکەکانی ئێدگار ئالان پۆ کرد. گەیشتە ئەو ئەنجامەی کە حەزی شادبوونەوە بە دایکی لە پشت هەموو بەرهەمەکانیەتی چونکە ئێدگار سێ ساڵان بوو کاتێ دایکی مرد (ماری، ١٩٤٩).

بەپێی تیۆری دەروونشیکاری، دەقی ئەدەبی دەربڕی نهێنی و ئارەزوو و دڵڕاوکەی نووسەرەکەیە (لۆیس، ٢٠١٥). ڕاڤەی دەروونی نووسەر لەسەر دەق کەنە. ڕەخنەی نوێ پێوەندی بە نووسەرەکە و لایەنی دەروونییەوە نییە، بەڵام ئەم نووسینە باسی تیۆری ڕەخنەییی دەروونشیکارییە.

مەبەست لێرە گەڕانەوەی ژیانی نووسەر نییە، بگرە ڕۆچوونە بە نێو هەندێ وێستگەی دەروونیی نووسەر، ئەو وێستگانەی پێوەندیان بە دەقەکەوە هەیە.

هەندێ لە گرێیە دەروونییەکانم ڕاستەوخۆ کاریان کردووەتە سەر مرۆڤی هەرزان. هەر ئەو گرێیانەش بوونە هۆی لەدایکبوونی ڕۆمانەکە.

گرێی یەکەم: هەستی بەراوردکاری

ئەزموونی ژیانم لە ڕۆژئاوا و کوردستان وای لێ کردووم بەردەوام ئێرە و ئەوێ بەراورد بکەم. کاتێ لە ئەمریکا نان دەکڕم، بەراوردی دەکەم بە نانی کوردی: جۆری نانەکە، تامی نانەکە، نرخی نانەکە، شێوازی دروستکردنی، خاوێنی. کاتێکیش لە کوردستان نان دەکڕم، هەمان تاسانە، لێرە سەرەکەشی بۆ زیاد دەبێت. هەر تەنیا سەرە نییە، چۆنێتیی سەرەکە و خەڵکەکە و شوێنەکە و هتد.

ئازاری هەستی بەراوردکاریم بەسوێترە کاتێ دێمە سەر نووسین و زمان و ئەدەب. بە هەردوو زمان دەنووسم، ئینگلیزی و کوردی. خەم دەخۆم کاتێ دەبینم کورد زمانێکی ستانداردی نییە و ئینگلیز هەیەتی. گێج دەبم کاتێ حاڵی ڕۆمان لێرە و لەوێ دەبینم. کوێر دەبم ئەو هەموو خەزێ دەبینم لەوێ، ئەمەش نیمانە. بە کردنەوەی ئەم گرێیە و شکاندنی ئازارم، هەوڵم دا مرۆڤی هەرزان بنووسم. بۆیە هەوڵم داوە حسێبی زمانی نووسینی خۆز بکەم.

گرێی دووەم: ناسنامە و کێشەی نەتەوەیی

ژیانم لە تاراوگە کێشە نەتەوەییەکەی لە کردیمە دەوزمە. ئەم گرێیە دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای چوونم بۆ ئەمریکا. دەمگوت کوردم. ئەی باشە بە پاسپۆرتت عێراقییە؟ دەمگوت کوردم. ئەی بۆ لەسەر فۆرمەکەت نووسراوە عێراق؟ دەمگوت کوردم. کام پارچە؟ وای لێ هات زراوم لە یەکترناسین چوو. دەبوایە هەموو جار هەمان قەوانی مێژووی کورد بڕێسمەوە. ئازارەکە لە دووبارەکردنەوەکەدا نەبوو، لەوەدا

بوو کە دەیانزانی بۆ وڵاتم، لەم دەکشانەوە.

چۆن ئەم گرێیە ڕۆمانی مرۆقی هەرزانی داگیر کردووە؟

لە جیهانی ڕۆمانەکە پایەتەختی کوردستانم کردووەتە چەقی هەموو دنیا. تاکی کوردم کردووەتە پێشەنگ لە زانست و تەکنەلۆژیا. ئەمانە بە پڕکردنەوەی ئەو گرێ دەروونییەی خۆمە چونکە لەبەر نەبوونی وڵات و کیان، تاکی کورد بە هیچ ناچێ: نووسەرمان، ئەندازیارمان، مامۆستامان، دکتۆرمان، هتد. ئەمە هیچمان لەوان کەمتر نییە، بەڵام هۆیەلی سیاسی و نەتەوەیی ئەمەی وا سووک کردووە.

گرێی سێیەم: خۆکوشتن

گرێی خۆکوشتن لای من دوو جۆرە. دەرەکی و ناوەکی. ناوەکی هیی ناخمە. کەس نییە، لانی کەم، جارێک یان دووان خۆکوشتنی بەخەیاڵدا نەهاتبێ. بە سێ جۆر بیرت بۆ دەچێت: بروسکەئاسا، ئەمەیان زۆر خێرایە، وەک بروسکە بە مێشکتدا دێ و دەڕوا. دووەم جۆر، گرمەگرم، ئەوەیان لە نێو مێشکتدا دەگرمێنێ بەڵام قەت نایکاتە باران، واتە ئەویش دەڕوا. سێیەمیان، فیلئاسا، ئەوەیان هێدی هێدی دێ، وەک فیل قورس و خاوە، دێ تێکتدەشکێنێت.

جار جار بروسکەئاسا بە مێشکمدا هاتووە، ویستم بە مانەوە بەهێز بووە و (خۆکوشتن)م لە عاردی داوە.

گرێی دەرەکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوانەی خۆیان دەکوژن لە چوار دەورم. ئەمانەش کاریگەرییان هەیە لەسەر تاک. خێزانی برادەرێکم خۆی سووتاند. هەرچەندە یەکجار بینیبووم، بەس زۆر پێی تێکچووم. خزمەکی دوور خۆی کوشت، هەرچەندە نەشم بینیبوو، زۆر تێکچووم. ئێستەشی لەگەڵدا بێ، تەنانەت لە هەواڵەکانیش ببیستم، یەکێ خۆی کوشتووە، بیناسم و نەیناسم، شێت دەبم و ئەم پرسیارە بە چەندان ڕۆژ سەرم دەخوات: بۆ؟ کەسمان نازانین لە نێو مێشکی خۆکوژ چی دەگوزەرێت بە چەند چرکەیەک پێش ئەوەی خۆی بکوژێت.

گرێی چوارەم: فەلسەفەی ڕۆژئاوا

ئەم گرێ دەروونییەم لەوەوە بۆ دروست بووە کە کورد خۆی بەستاوەتەوە بە نیچە و فرۆید و کانت و مارکس و هایدگەر و ڕۆسۆ و هتد. هەندەی کورد باسی ئەوانە دەکات، خۆیان هەندەیان لەمەڕ ناڕێسن و بگرە تێشیانپەڕاندوون. ئەمە وای کردووە هەموو شتەکی خۆماڵی بێتە ڕەتکردنەوە. وای کردووە هەر کەسە دوو کتێبی لەسەر نیچە خوێندەوە، تەواو ئیتر پێی وایە دەتوانێت حوکمی دنیا بکات. لایەکی تری ئەم گرێیە ئەو گواستنەوە سەقەتەیە کە لە کتێبی وەرگێڕدراو دەگاتە کورد. کورد وا دەزانێت حاڵی ڕۆژئاوا لەوپەڕی

خۆشیدایە، پێی وایە بیرمەند و فەیلەسوفی ئەوێ مامۆستای مرۆڤایەتین. کاکە/دادە وا نییە. ڕۆژئاوا بەو هەموو بیرمەند انەی خۆیەوە حال□ی ل□ حال□ی ئێمە باشتر نییە. لە ئەخلاق و خێزان و ڕووحانییەت ئیفلاسیان کردووە. ڕەشوێرس کیدەری ئەمریکی لە پێشەکی کتێبی (چۆن خەڵکی باش بڕیاری قورس دەدەن) دەڵێ ڕۆژئاوا ئیفلاسی کردووە لە ئەخلاق. ئامارەکان پشتڕاستی ئەمە دەکەنەوە. وەرە سەیری ئاماری زینای مەحاریم بکە، سەیری ئاماری ئیغتیساب بکە، سەیری ئاماری منداڵ□کوشتن بکە، ئاماری خۆکوشتن و هتد.

مرۆڤی هەرزان ڕەخنەیەکی ڕژدە لە بیر و فەلسەفەی ڕۆژئاوا، چونکە بە کەڵکی خۆیان نەهاتن، چۆن بە کەڵکی ئێمە دێن. کاتی هاتووە ئەو پەتە ئەستوورەش بپسێنین و چی تر خۆمان هەڵنەدەینەوە بە نیچە و کانت و فرۆید و ئەم و ئەو. دەکرێ سوودیان لێ وەرگرین، بەس نا بێ ببنە مەرجەعمان. ئەوان مەرجەعی ئێمە نین. خەم دەخۆم کە دەبینم گەنجێک، نووسەرێک یان ڕۆشنبیرێک زۆر کەیفی بە خۆی دێت کاتێ ڕستەی فەیلەسوفێکی بیانی دەڵێتەوە. هەر لە ئەدەب و فیکر و فەلسەفە وا نییە، وەرە سەیری کوردستان بکە، پڕە لە دۆڕاوی ڕۆژئاوایی کە بێرە خەنی بوونە، مووچەیان دوو، سێ، چوار هێندەی تاکێکی کوردە لە شوێنی کار. لە وڵاتی خۆیشیان کاریان دەست ناکەوێت. ئەم هەویرەش ئاوی زۆر دەوێت، با بۆ کۆڕێک بێت.
گرێی پێنجەم: ئایینی
موسلمانم. جاروبار شەونوێژ دەکەم. نوێژی بەیانیان تا پێم بکرێ لە مزگەوت بە جەماعەت دەکەم. مانگی جارێک قورئان ختم دەکەم. جارجار پێشنوێژیش دەکەم. زۆر خۆش و جوان قورئان بە تەجوید دەخوێنم. زۆر موعجیبی ئیسڕا و میعراجم. بەڵام کەس هەنکی من ڕەخنە و گومان و پرسیاری نییە لە ئایین. ئەوە گرێی ئایینی منە. ڕەخنە دەگرم، پرسیار دەکەم و گومانیشم هەیە. بۆیە خۆم بە باوەڕدارێکی تەندروست دەزانم؛ بە پرسیار و گومان کافر نابی.

مرۆڤی هەرزان هەوڵێکە بۆ کردنەوەی ئەو گرێیە.
لای ئەدیب و نووسەران وایە ئەگەر دژی ئایین بی، ئەگەر خوانەناس بی، ئەگەر گال□ت□ بە قورئان و ئایین بکەی، ئەوا یەکسەر دەبیتە نووسەر و ئەدیبێکی زۆر گرنگ و خەڵاتی نۆبڵ وەردەگری. ئەدیبانی ئێمە ڕەگی ئەدەبی کوردییان فەرامۆش کردووە، حاجی قادر و نالی و مەحوی و گۆران ئەوانی تریان لە بیر کردووە. هەمووی خۆی بە مارکس و هایدگەر و کانت و فرۆید هەڵدەداتەوە. بۆ؟ پێی وایە دوو بیرە بخواتەوە، جوێن بە خوا بدات و دوو شیعر بنووسێت، ئەوا دەبێتە

گەورەترین بیرمەندی دنیا. ئەمە جەهالەتە.
ئەدیبی ڕاستەقینە دەبێ گومان لە حەقائیقی ئایینی دروست بکات لە نێو ئەدەب. تەوزیفکردنی حەقائیقی ئایین گرنگە بۆ دروستکردنی پرسیار، وەڵامدانەوەی پرسیار و لێکهەڵوەشاندنەوەی حەقائیق و پێشاندانی دیوی تریان. مرۆڤی هەرزان هەوڵێکە بۆ ئەمە. وەک هێشەنگ شێخ محمد لە ڕۆمانی میدیادا وای کردووە، بیرۆکەی ئیمانی ئازاد دەنێتە ئاراوە. تا سەر ئێسک سەرسامم بە بیرۆکەی ئیمانی ئازاد.
مرۆڤی هەرزان تێکەڵەیەکە لە فەلسەفە، زانست، تەکنەلۆژیا، دەروونناسی و ئایین. ڕۆمانێکە دیوی گوماناوی هەر یەک لەمانە هەڵدەداتەوە.

ڕەهەندی دەروونیی کارەکتەر

یەک کارەکتەر وەردەگرم و لایەنی دەروونیی شی دەکەمەوە. کارەکتەرەکانی تر جێ دەهێڵم بۆ ڕەخنەدەزانی تر. داوایان لێ دەکەم و هیوادارم بەو کارە هەستن، هەر لە ڕۆمانی من نا، لەوانی تریش.
ڕکابەری، ئیرەیی، ململانێ، هەستکردن بە کەمی، ئەم جۆرە سیفەتانە ژیانمانیان داگیر کردووە. هەستیان پێ ناکەین. پێویستمان بە شیکردنەوەیانە تا لە ڕەفتاری مرۆڤ تێبگەین، هەر بۆیەش گرنگن بۆ تێگەیین لە دەقێکی ئەدەبی. لە دەروونشیکاریی مۆدێرندا قۆناخەکانی سێکسیی فرۆید گرنگ نین، بگرە هێزی نەست (لاشعور) گرنگە (لۆیس، ٢٠١٥). دەروونشیکاری پێمان دەڵێت نووسەر چی دەڵێ و چیش ناڵێ.
نەک هەر بۆ مرۆڤی هەرزان، بۆ هەر دەقێکی ئەدەبی، دەکرێ ئەم پرسیارانە بکەین (لۆیس، ٢٠١٥): پاڵنەری نەست لای کارەکتەرە سەرەکییەکان چییە؟ گرفتی ناوەکی کارەکتەران چییە؟ گرێی خیزانی، گرێی ئۆدیب، ئەمانە چۆن کار لە ڕەفتاری کارەکتەر دەکەن و چیش ئاشکرا دەکەن؟ ئاخۆ منداڵیی کارەکتەر پەیوەستە بە ژیانی کارەکتەر؟ قەیران و کێشە دەروونییەکان پەیوەندیان چییە بە ئید، من و منی باڵا؟ ئید بارێکی فتەییە، نەستە، کارێکە ئێستە دەتەوێ بیکەی. منی باڵا بریتییە لە ڕێگربوونی ئاکار و داوونەریت لە ئەنجامدانی هەر شتێک، نائاگاییە، بەڵام من واگایە، دەڵێ جارێ نا، جارێ نایکەم.

فرۆید مێشکی مرۆڤی کردە دوو بەش (فرۆید، ١٩٨٩): هەست و نەست (ئاگایی و نائاگاییش دەنێ بەکاربردن). نەست بریتییە لە برین، ترس، ململانێی چارەنەکراو، هەستکردن بە تاوان، هەموو ئەو شتانەی کپ کراون لە شوێنێکی ناو میشکی مرۆڤ (فرۆید، ١٩٨٩). کەسایەتیی مرۆڤی کردە سێ بەش: ئید، من، منی باڵا. دەکرێ ئەمانە وەک هاوێنە بەکار ببەین بۆ نۆڕین لە پاڵنەر و کردار و کاردانەوەی

کارەکتەرانی مرۆقی هەرزان.

شووشە، پاڵەوانی ڕۆمانەکە، بارەکی دەروونی ئاڵۆزی هەیە. بۆ؟ وەڵامەکەی ئاسانە: کچێکی ١٦ ساڵی دەموچاو سەقەتە، بەپێی مانای گشتیی جەستەیی، زۆر ناشرینە. دەبابی خۆیان کوشتووە. براکەشی لەبەرچاوی ئەو خۆی کوشت. بە منداڵی تووشی نەخۆشییەکی کوشندە بوو. ئەمانە ڕووداوی گەورەن لە ژیانی هەر کەسێک. باشە کاریگەرییەکانیان چییە لەسەر چیرۆکەکە؟ بۆ وەڵام دەبێ سەیری کاردانەوەی شووشە بکەین. کاردانەوەکەی ئەوەیە دەیەوێت چارەسەری خۆکوشتن بکات. هێزی شووشە لێرەدا بەدەر دەکەوێت. ناچێت لە ماڵەوە بگری و شین بکات. دێ بەرەنگاری هەموو دنیا دەبێتەوە، قایلیان دەکات بە بیرۆکەکەی. دەکرێ بپرسین بۆچی وا دەکات؟ بۆ پڕکردنەوەی ئەو سوێیەی کە نەیتوانی هیچ بۆ براکەی و دەبابی بکات. لەبری ئەوە دەیەوێت هەموو دنیا ڕزگار بکات. بۆیە لە لاپەڕە (٦٥)دا دەڵێت بۆچی زووتر ئەو بیرۆکەی بە مێشکدا نەدەهات.

لە ناوڕاستی ڕۆمانەکە باری دەروونیی خراپتر دەبێت. لەبەر پڕۆژەکەی ئەو پێنج کەس دەمرن. دەگری و خەم دەخوات. پرسیارێکە ئەوەیە چ هێزێک وا لە شووشە دەکات بەردەوام بێت و واز نەهێنێت؟ (ئید)ێکی زۆر پاکی هەیە، فیتڕەتی پاکە و (منی باڵا)ی نییە، بەند نییە بە هیچ نۆرمێک، ئیدی زاڵە بەسەر منی باڵا، ئەمە بەڕوونی دیارە کاتێ بە ئارگەکەی دەڵێ یەکسەر بچێتە ناو کۆنفڕانسەکەی هەولێر. هەست و نەستی تەندروستە، ئەمانەش کەسایەتییان بەهێز کردووە.

خوێندنەوەیەکی لاکانی بۆ کارەکتەری شووشە

لاکان نەیتوانیوە باش بیرۆکەکانی شی بکاتەوە. زۆرجار ناوی چەمکەکانی گۆڕیوە. هەوڵ دەدەم بە کورتی بیرۆکەکانی باس بکەم. لاکان پێی وایە سێ قۆناخ کار دەکەنە سەر دەروونی مرۆق (لۆیس، ٢٠١٨). قۆناخی ئاوێنە، هەندێ جار پێی دەڵێت خەیاڵی. ئەم قۆناخە لە کۆرپەییەوە دەست پێ دەکات تا هەژدە مانگی. منداڵ وا دەزانێت بەشێکی جیا نەکراوەیە لە دایکی. دایکی تەنیا هیی ئەوە. لەم قۆناخەدا منداڵ هەست بە ئەندامانی لەشی خۆی ناکات، هەر بۆیە زۆرجار پەنجە و پێی دەمژێت. یان کاتێ لەبەردەم ئاوێنە خۆی دەبینێت نازانێت خۆیەتی، وەک شتێک دەیبینێت. قۆناخی دووەم ئەو کاتە دەست پێ دەکات کە فێری زمان دەبێت، پێی دەگوترێت سیمبولی. واتە مانا بە شتەکان دەدات و دەزانێت “من منم، من تۆ نیم.” پاشان قۆناخی لەدەستدان دێت. کاتێ مرۆق دەزانێت دایکی بتەنێ هیی ئەو نییە، هی باوکییەتی، دەروونی دەشێوێت، هەموو شتێک دەکات تا

بگاتەوە قۆناخی یەکەم، کڕینی ئۆتۆمبیل، خانوو، شتی گرانبەها، هاوسەرگیری و هتد، هەموو ئەمانە لە نەستی تاکدا بە گەیشتنەوەیە بە قۆناخی منداڵی. ئەم لەدەستدانە دەچێتە نەستی مرۆڤ و دەبێتە گرێیەکی دەروونی، تۆزێک لە گرێی ئۆدیب نزیکە. شەڕی ئەو حەزەی گەڕانەوە بە قۆناخی منداڵی لە نائاگاییدایە و کار دەکاتە سەر ڕەفتارەکانی تری تاک. لە تەک ئەمە شەڕی قۆناخی یەکەم و دووەمیش هەیە. لە قۆناخی یەکەمدا، کەس کۆنتڕۆڵی مرۆڤ ناکات، بەڵام لە دووەمدا، کۆمەڵگە، ئایین، نەریت، دەسەڵات و هتد کۆنتڕۆڵی دەکات.
بە پێی لاکان، شووشە هەردوو شەڕ دەکات. شەڕی نەست و شەڕی قۆناخی یەکەم و دووەم. لەدەستدانی دەبابی لە نەستی شووشە وای لێ دەکات هەموو شتێک بکات تا پێیان بگاتەوە، تەنانەت بە سێ و دوو خۆی دەمرێنێت. لە لووتکەی هەولێر دەیانەوێت کۆنتڕۆڵی بکەن، بانک دەیەوێت کۆنتڕۆڵی بکات، بەڵام ناتوانن، ئەو شەڕەش دەباتەوە.

مردن: ڕەهەندی دەروونشیکاری

مردن غەریزەیە. فرۆید دەڵێت، "ئامانجی هەموو ژیان مردنە." پێی وایە ئەوە غەریزەی مردنە بە شتی دەرەکی دەریدەبڕین، وەک توندوتیژی. هەندێ جار ئەم غەریزەیە بە شتی ناوەوە دەردەبڕین بۆیە دەبێتە هۆی ئازاردان و خۆکوشتن (فرۆید، ١٩٨٩). فرۆید پێی وایە هەموو تاکێک لە نەستیدا حەز دەکات بمرێت. زۆری هەناوە و بردووە، نەیتوانیوە چۆنی شی بکاتەوە. بەڵام لە قورئان، بە یەک ئایەت، بابەتەکە جوان هاتووەتە باسکرن: هەموو کەسێک چێژی مردن دەکات (کل نفس ذائیقە الموت). چێژ ئەو حەزەی نەستمانە. لەوانەی تووشی کێشە دەبن حەزەکە زیاترە. بەڵام کاتێک مرۆڤ بەمە دەزانێت خۆی باشتر دەکات، ئەمەش ڕەخنەیەکی جدییە لە فرۆید کە حسێبی ئەوەی نەکردبوو کاتە مرۆڤ واگا دێتەوە و ئەگەری زۆرە چاک بێتەوە. فرۆید زاراوەی ئیرۆس و تاناتۆس بە خۆشەویستی و مردن بەکار دەبات. پاڵنەری مردن وا لە مرۆڤ دەکات خۆی تێک بشکێنێت. زانایان پێیان وایە بە ئەوەی لە مردن تێبگەین دەبێ واز لە سۆز بهێنین. شووشە وای کرد. لەیس (٢٠١٥) پێی وایە ناتوانین لە مردن تێبگەین چونکە ئەبستڕاکتە و هیچی لەگەڵ ناکرێت. مرۆڤی هەرزان ئەم هزرە ئەبستڕاکتەی لێکهەڵوەشاندووەتەوە. شووشە دەچێتە گەشتی مردن لە پێناو ژیان. ئەوانەی پێش ئەویش چوون بە گەشتەکە تا مانای ژیان بدۆزنەوە. یەک لە تێماکانی ڕۆمانەکە ئەوەیە مانای ژیان لە ڕێی مردن بێتە دۆزینەوە.

سێکسوالیتی، ڕەهەندێکی تری دەروونشیکاری

سێکسوالیتی هەر گانکردن نییە. زۆر شتی تر هەن مرۆڤ دەگەیەنێ حاڵەتی ئۆرگازم: لە بەرکردنی جلێکی جوان، بەخۆداکردنی بۆنێکی خۆش، خواردنێکی خۆش، سەرتاشین، خۆشووشتن، قسەی خۆش، وەرزشکردن، هەموو ئەمانە پێوەستن بە دەروونی مرۆڤ. هەر یەکێک لەو خۆشیانە سەرکوت کرا، ڕاستەوخۆ کاریگەریی دەبێت لەسەر دەروون و ڕەفتاری مرۆڤ. کۆمەڵگە، ئایین، خێزان، دەسەڵات دەتوانن یاری بەمانەوە بکەن. مرۆڤی هەرزان پڕژاوەتە سەر سێکسوالیتی لە ڕێی ستایلی جل و قژ و خواردن و دەوروبەر. لە ڕۆمانەکەدا، ئەگەر بە وردی تەماشای جل و قژ و خواردن و دەوروبەر بکەیت، بەدییان دەکەیت.
ڕەهەندی سێکسوالیتی لە نیوەی دووەمی ڕۆمانەکە لە نێوان شووشە و ڕامدا دروست دەبێ و کاریگەریشی هەیە لەسەر پڵۆتەکە. هەردووکیان سەرسامی یەکتر دەبن لەبەر لێهاتوویی و زانایییان. ڕام گەنجێکی بلیمەتە لە تەکنەلۆژیا. شووشەش بلیمەتێکە لە بواری دەروونیی تەکنەلۆژی. پێشتر یەکتریان نەناسیوە، لە زەوی بەند یەکتر دەبینن. شووشە کورد و ئەوی تریان ئەمریکی. ئەم سەرسامییە هێزیان پێ دەبەخشێت. دەبن بە پشت و پەنای یەکتر و گرنگی بە یەکتر دەدەن.

بەرگری، ڕاڕایی و پرسە سەرەکییەکان

نەستی مرۆڤ پڕە لە شتی کپکراو. کەسایەتی و ناسنامەمان بەندە بەو شتە کپکراوانە. بۆیە دەترسین لە نێزیکەوە لێیان بنۆڕین. بۆیە دەست دەکەین بە بەرگری. نکووڵیکردن جۆرێکە لە بەرگری، دەڵێی ئەم شتە قەت ڕووی نەداوە. خۆدزینەوە لە بابەتەکە، تێکەڵنەبوون لەگەڵ خەڵکی و شاردنەوەی شتەکان بەرگرین. لەویس (٢٠١٥) پێیان دەڵێت
.selective perception, selective memory, denial, avoidance
هەریەک لەم کارەکتەرانە لە ڕۆمانی مرۆڤی هەرزاندا پڕن لە شتی کپکراو. سامی سەرە دەناڵێنێت بەو ئاریشانەی لەگەڵ دایکی، خێزانی و کچەکەیدا هەیبوون، هەموو ئەو ڕووداوانەی کپ کردوون. بێرنی و ئیمام حەکیم بە هەمان شێوە.
هەندێ جار دەتەقینەوە بەسەر ئەو کەسانەی کە سەرچاوەی شتە کپکراوەکانن. هەندێ جار ڕەخنە لە یەکێک دەگرین کە هەمان گرفتی خۆمانی هەیە، بەوە دەمانەوێ ئەوەی خۆمان بشارینەوە. وەک ئەو دەمەتەقێیەی لە نێوان ئیمام حەکیم و سامی ڕوو دەدات، سامی لە کاتی لەدەستدانی کچەکەی، بەسەر هەموو کەسێکدا دەتەقێتەوە و کۆنتڕۆڵی لەدەست دەدات. زێتریش بەسەر کانگێیەکاندا دەتەقێتەوە، چونکە پێی وایە ئەوان بوونە هۆی مردنی کچەکەی.

یەکێک لە ئاڵۆزترین و خراپترین بەرگری گەڕانەوەیە بۆ دۆخێکی

دەروونی پێشوو (regression)، هەر تەنیا خەیاڵی ناکەی، پێی دەحەسێیەوەش. بە نموونە، مەتال حەز دەکا بگەڕێتەوە حاڵەتی پێش جیابوونەوەی دەبابی. کاتێ لە ڕێگەی بەرنامەیەکی تەکنەلۆژی (ژیانی باشتر) دەگەڕێتەوە سەردەمی منداڵی، زۆر دەشاد دەبێت، حەز دەکات نەگەڕێتەوە.

گەڕانەوە تەنیا بە خۆشی نییە، دەکرێ بە ئازاریش بێ. ئەمەش بەرگرییە چونکە لە دۆخی ئێستە دوورمان دەخاتەوە. دەتوانین کاریگەری برین بگەڕێین ئەو کاتەی ئەزموونی برینەکە تێپەڕێنین، بۆیە گەڕانەوە ئامێرێکی سەرەپێ (چارەسەری سروشتی) بەسوودە. بەرنی و ئیمام و سامی و مەتال برینی دەیان کپ کردووە، بەڵام تێیاننەپەڕاندووە، بۆیەش لە جیهانی مردن دێتەوە پێشیان.
کاتێ بەرگرییەکانمان تێک دەشکێن، دەچینە حاڵەتی دڵەڕاوکێ. واتە هەست بە مەترسی دەکەین. مەتال و شووشە چەند جارێک تێک دەشکێن و تووشی دڵەڕاوکێ دەبن. هیی مەتال هەوڵی خۆکوشتنی لێ کەوتەوە، بەڵام هیی شووشە داهێنان. دڵەڕاوکێ گرنگە چونکە پرسە سەرەکییەکان ئاشکرا دەکات، بەتایبەتی ئەوانەی ڕەگیان داکوتاوە و بوونەتە هۆی خۆتێکشکاندن: لەمانەی خوارەوە پەیوەندی هەیە لە نێوان دڵەڕاوکێ و پرسە سەرەکییەکان: ترسی نێزیکبوونەوە، ترسی مانەوە بەتەنێ، واتە کەسوکارمان گرنگیمان پێ نادەن، ترس لە خیانەت و متمانە بە کەس ناکەیت، هەستی بە کەمزانین، هەندێ جار هەست دەکەین شایەنی سزاین لە ژیان. هەست بە نائارامی دەکەین، ناسنامەیەکی کەسی جێگیرمان نییە، بۆیە بە ئاسانی دەکەوینە ژێر کاریگەری ئەوانی تر، بۆیە بەردەوام خۆمان دەگۆڕین، ستایلمان دەگۆڕین.

خۆکوشتن
یەک لە تەما هەرە سەرەکییەکانی مرۆڤی هەرزان خۆکوشتنە. لەبەرئەوەی زانست و فەلسەفە و دەروونشیکاری چارەی خۆکوشتنیان نەکردووە، مرۆڤی هەرزان هەوڵێکی خەیاڵییە بە چارەسەر. بە لەوەی کارەساتێکی تاک و کۆمەڵایەتییە، خۆکوشتن ڕەهەندێکی قووڵی فەلسەفی و دەروونی هەیە. سەروبەندی نیچە و خۆکوشتن وای کردووە ئەم پرسیارە دروست بێت: بۆ نیچە خۆی نەکوشت؟ زۆرجار بیری لە خۆکوشتن کردووەتە و بۆیە دەڵێت، "بیرکردنەوە لە خۆکوشتن پەناگەیەکی باشە، چونکە زۆر شەو هەیە فریات دەکەوێ."
ئەدۆلف واگنەر، هەنری مەرسەل، دەیڤد ئێمیل دۆرکهایم، ئەم زانا دەروونییانە قسەیان زۆر لەسەر خۆکوشتن کردووە، بەتایبەتی دۆرکهایم. ئەو دەڵێت کۆنترۆڵی کۆمەڵایەتیی کاسۆلیکەکان ڕێژەی

خۆکـــوشتن کەم دەکـــاتەوە، کەواتە بە ئـــایین د□ب□ســـت□ت□و□. نابەست□ت□و□ ب□ پ□ن□ر و هەستی تاک، د□ب□ستێتەوە بە دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی، واتە کەمی پێوەندیی نێوان خەڵك و نەبوونی سیستمێک بۆ ڕیکخستنی ڕەفتار. ن□ب□ستاوە بە هۆکاری کەسی وەک تەڵاق و ئیفلاس و لەدەستدان. دەڵێ خۆکوشتن دیاردەیە و لادانێکی کۆمەڵایەتییە. لادان لە نۆرمە کۆمەڵایەتییەکان. دۆرکهایم باسی چوار جۆر خۆکوشتن دەکات (پیکەرنگ و والفۆرد، ٢٠١٤):

□- ئێگۆیستیک (Egoistic): واتە کەمی تێکەڵبوونی کۆمەڵایەتی، هەست دەکەی جێت نابێتەوە لە گروپێکی کۆمەڵایەتی، هەست دەکەیت ناتوانی هیچ بکەیت لە ژیانی یەکێکی تر.
□- ئال□ترویســتیک (Altruistic): واتە زۆری ئــاوێتەبوون: گروپێــک کۆنتڕۆڵی تاک دەکات، تاک لە نێو گروپەکە هەست دەکات ژیانی بێ مانایە.
□- ئەنۆمی (Anomic): واتە ناتوانی تێکەڵ بیت و هەستی بێهودەیی زاڵە بەســەرتدا، نــاتوانی هیــچ شتێــک وەک خۆی بــبینی و نــاتوانی چاوەڕێی هیچ بکەی.
□- فاتەلیستیک (Fatalistic): واتە ڕۆتین، هەست دەکەی هەموو شتێک بێ مانایە و دووبارەیە و هیچی نوێ نییە.
من سێ جۆر خۆکوشتن ل□□□ زیاد دەکەم. یەکیان هیی ڕێبوار سیوەیلییە کە دەڵێ خۆکـوشتنێک هەیە لە نێـو کـوردان و شەڕوانـان لە پێنـاو پاراستنی نهێنی. ئەوەی دووەم هیی ڕۆمانووس نەریمان کاکەسوورە کە دەڵێ خۆکوشتن هەیە لە پێناو پاراستنی ش□□□ف. سێیەم هیی خۆمە، ئەویـش خۆکـوشتنی ئارەزووەکـانە، واتە مـر□ق ت□نێ دوای ئـارەزووی دەکەوێت، پاش تێربوونی بۆی دەردەکەوێت هیچ نییە و دواتر خۆی دەکوژێت. ڕۆمانی مرۆڤی هەرزان بەندە لەسەر ئەم جۆرەی کۆتایی.
خۆکوشتن لە ڕۆمانی مرۆڤی هەرزان ئەو جۆرانەی دۆرکهایم و ڕێبوار و نەریمان نین. لە ڕۆمانەکە، ئەوانەی خۆیان دەکوژن هیچ گرفتێکیان نییە. لە کۆتایی ڕۆمانەکە ڕوون دەبێتەوە کەوا دوای بێزاربوون و تێربوون لە ئارەزووەکان، خەڵک تووشی پووچگەرایی و بێهوودەیی دەبن، بۆیە کۆتایی بە خۆیان دێنن. لێرەش بایەخی کۆنتڕۆڵکردنی نەفس و ئارەزووەکانمان بۆ دەر دەکەوێت.
خەون و سیمبولی خەون
کاتێ دەنووین، بەرگری□□کانمان وەک ئاگایی کار ناکەن (لۆیس ، ٢٠١٨). نەست لە خەون بەڕەلڵا دەبێت و خۆی دەردەبڕێت. تەنانەت لە خەونیش سانسۆر هەیە، هەندێ پاراستن هەن لە ترسی ئەو شتانەی کپمان کـردوون لە نەســتماندا، بۆیە خەونەکە چەواشەکـارە یـان نـاڕوونە

(لەیس، ٢٠١٨). بۆیە پەیامی خەونەکە دەتە گێڕان، چەواشە دەکرێت و بە باشی ناگات. بۆ نموونە، مامۆستا دەستدرێژی سێکسی دەکاتە سەر یەکێک، بەڵام ئەو خەون بەوە دەبینی یەکێکی تر وای لێ کردووە، سانسۆر هەیە، بۆ ئەوەی ئەو برینەی نەکولێتەوە. هەندێ جار خەت ناوەڕۆکی خەون دەگۆڕی چونکە ناتەوێ ڕاستییەکە ئازارت بدات.

ڕەخنەی ئەدەبیی دەروونشیکاری، لایەکی، جەخت دەکاتە سەر خەون، چونکە خەون ڕەنگدانەوەی نەستە. فرۆید، بۆ نموونە، دەڵێ خەون “پاسەوانی خەوە”، خەون دەبێتە “تێرکردنی ئارەزووە کپکراوەکان”. فرۆید دەڵێ خەون ئاوێنەی نەستمانە. ڕێگەیەکی شاهانەیە بۆ چوونە نێو نەست. شووشە دوو خەون دەبینێت. لە هەردووکیان دنیا خرابوون دەبینێت، ئەمەش ڕەنگدانەوەی ئەو خەمە گەورەیەتی کە دەیەوێت چارەسەری بکات. پڕۆژە زانستییەکە بەندە بە جۆری دووەمی مردن کە خەوتنە. ئەوانەی دەچنە گەشتی مردن لە ڕێگەی خەوتنەوە دەچن، بەڵام خەونیان واقیعییە.

ڕەهەندی هونەریی دەقەکە

نامەوێ بچمە نێو وردەکاریی لایەنە هونەرییەکەی مرۆڤی هەڕزان. ئەمەیان جێ دەهێڵم بۆ ڕەخنەدۆزێکی تر، لە ئێستەوە سوپاسی دەکەم بەو ئەو کارە بگرێتە ئەستۆی خۆی. هەندێ سەرەداو دەخەمە بەردەست. یەک، ڕۆمانەکە بە دەمی ڕانەبردووی سادە هاتووەتە گێڕانەوە. مەبەستم هێڵی سەرەکیی گێڕانەوەکەیە. لێرە و لەوێ، بە پێی فلاشباک، دەبێتە دەمی ڕابردووی سادە و دوور و بەردەوام. دوو، بە گۆشەنیگای کەسی سێیەمی تاکی سنووردار هاتووەتە گێڕانەوە. سێ، تەکنیک و فۆرم و ستایل و پێکهاتەی نوێم تاقی کردوونەتەوە. فرە دەنگی تێدایە. چوار، جیهانێکم دروست کردووە، بە زمانی کانگۆیەکانیشەوە. پێنج، شوێن و کات بە جۆرێکی تر هاتوونەتە بەکاربردن. شەش، هەڵبژاردنی کارەکتەری جیاواز ڕەهەندێکی ترە ڕەخنەدۆزان دەتوانن قسەی لەسەر بکەن. ئەوانە و دەیان کۆدی تر هەن پێویستیان بە کردنەوە و ڕامانە.

ڕەهەندی دەروونیی خوێنەر

باکگراوندی دەروونیی خوێنەر کاریگەری هەیە لەسەر خوێندنەوەی هەر دەقێکی ئەدەبی. یەک لەو هۆیانەی خوێنەر بە دەق دەبەستێتەوە یان دووری دەخاتەوە باکگراوندە دەروونییەکەیەتی. ئەگەر دەروونی خوێنەر لە نێو زانستدا کوڵا بێت، ئەگەر تەکنەلۆژیا کاری کردبێتە سەر خوێنەر (لەم سەردەمەدا زۆربە لە ژێر کاریگەریی تەکنەلۆژیادایە)، ئەگەر دەروونی خوێنەر تەنرا بێت بە کێشەی کۆمەڵایەتی و نەتەوەیی و ئایینی، ئەوا خۆی دەبینێتەوە لە ڕۆمانی مرۆڤی هەرزاندا.

کاردانەوەی دەقەکە لە خوێنەرەکەوە بۆ خوێنەرێکی تر جیاوازە. با لەبەر نموونەی لایەنە ئایینییەکەی ئەم دەقە وەرگرین. ئەو خوێنەرەی ڕەتی ئایین دەکاتەوە و باوەڕی بە هیچ نییە، کاردانەوەی لەسەر دەقەکە نەرێنی دەبێت ئەگەر تەنێ لایەنە ئایینییەکەی ببینێت. ئەو خوێنەرەی ئایینی قەبووڵە و باوەڕی بە خوا و پێغەمبەر و قورئان هەیە، کاردانەوەی ئەرێنی دەبێت ئەگەر تەنێ لایەنە ئایینییەکەی ببینێت. بەڵام، جۆرێکی تر لە خوێنەر هەن، ئەوانەی تەماشای پشت دەقەکە دەکەن و دەیانەوێ بزانن نووسەر دەیەوێت بڵێت چی و بۆچی کەرستەیلی ئایینی تەوزیف کردووە. لێرەدا جوانیی دەقی ئەدەبی بەدیار دەکەوێت، ئەم جۆرە خوێنەرانە بەهایەکی تر دەدەن بە ڕۆمان.
یەکێ لە ئەرکەیلی ڕۆماننووس دروستکردنی پرسیار و گومانە، لەکهەڵوەشاندنەوەی تابووەکان و شکاندنی پیرۆزییەکانە. دەبێ لەم سەنگەوە مرەقی هەرزان بەتە خوێندنەوە. گومان و پرسیار هەر لە ئایین دروست ناکەم، بگرە لە زانست و فەلسەفە و دەروونشیکاری و سروشت و تەکنەلۆژیاش دروست دەکەم. پیرۆزی و باوەتی و تابووەکانیان تێک دەشکێنم، لانی کەم، هەوڵەم داوە ئەوە بکەم. بەس ئەمە خوێنەرێکی بیرتیژ و بەلایەنی دەوێت، دەبێت چاوی بە دەقەکە هەڵبەبێت و ڕاست و چەپ و لەخەڕا نەکەوێتە وەزەی دەقەکە.
ئەنجام
ئەم باسە چەند سەرەقەڵەمکە لەمەڕ ڕاقەی دەروونشیکارییانەی دەقێکی ئەدەبی. دەتوانین بڵێین واڵاکردنی دەرگەیە بۆ ڕەخنەدەزانی تر تا بێن زێتر لێی قووڵ ببنەوە. هیوادارم ڕەخنەدەزانی تر بێن ڕەهەندەکانی تریشی وەرگرن و لێی بکۆڵنەوە. هەوڵ دەدەم لە باسەکانی تردا، تیۆرە ڕەخنەییەکانی تریش لەسەر ڕۆمانی مرەقی هەرزان جێبەجێ بکەم.

سەرچاوەکان

گۆران سەباح (٢٠٢١). مرەقی هەرزان. چاپی یەکەم. کەپنهاگن.

Lois Tyson (2015). Critical Theory Today: A user-friendly guide. Routledge.

Marie Bonaparte, The Life and Works of Edgar Allan Poe (London: Image Publishing, 1949).

”Sigmund Freud. The Interpretation of Dreams in The Freud Reader, ed. Peter Gay, (New York: Norton, 1989).

https://2012books.lardbucket.org/books/creating-literary-analy

sis/s07-02-psychoanalytic-literary-critic.html
The Purloined Letter”Edgar Allan Poe, “The Purloined Letter,” in Tales of Mystery and Imagination (London: J. M. Dent, 1912; University of Virginia Library Electronic Text Center, 1994), http://etext.virginia.edu/toc/modeng/public/PoePurl.html. at .http://etext.virginia.edu/toc/modeng/public/PoePurl.html

The Sins of the Fathers: Hawthorne’s Psychological Themes (1966).Frederick Crews, The Sins of the Fathers: Hawthorne’s Psychological Themes (Berkeley: University of California Press, 1989)
W.S.F. Pickering and Geoffrey Walford (2014). Durkheim’s .Suicide: A Century of Research and Debate. Routledge

---

نامەیەکی کراوە بۆ سەباح ڕەنجدەر.. کاروان کاکەسوور

ڕەنجدەر گیان، هاوڕێی ئازیزم: سڵاو و ڕێزی زۆر بۆ خۆت و هاوڕێیان، بە تایبەتی: (سابیر ڕەشید) و (سەباح عومەر).

ئەو چەند وشەیەی لێرەدا دەیانووسم، هەر تەواوکەری ئەو سەرنجەمن، کە بە گشتی لەبارەی دنیای تۆوە هەمە و پێشتر بە کورتی دەرمبڕیوە. لەو دانیشتنەدا پێم گوتیت داهێنەر تەنیا دنیای تایبەت بە خۆی داناهێنێت، بەڵکو ڕێگا تایبەتەکانی گەیاندنی ئەو دنیایەش دەدۆزێتەوە، کە ئەمەش ئەوە بەسەر خوێنەردا دەسەپێنێت بۆ نزیکبوونەوە لەم دنیایە، دەست لە شێوازە سواوەکان هەڵبگرێت. دەکرێت بگوترێت وەک چۆن نووسەر دنیای تایبەتی خۆی دەخوڵقێنێت، بە هەمان شێوە خوێنەریش لە ڕێگای خوێندنەوەوە دنیایەک پێکدەهێنێت، کە ناکرێت بڵێین هاوتەریبی دنیای نووسەرە، بەڵکو تەواوکەرییەتی، بگرە بزوونەرییەتی. ئێمە ئەمڕۆ پارتیمێنییەکی گەورەی تیۆریستانمان لە بەردەستدایە، کە لەم چەند دەیەی ڕابوردوودا جێیانهێشتووە و تێیدا پێ لەسەر بایەخی خوێنەر لە کردەی پێکهێنانی

کاری ئەدەبی و هونەری دادەگرن. (مەرگی دانەر)ی (ڕۆلان بارت)، (نووسەر چییە؟)ی (مێشێل فۆکۆ)، (کردەی خوێندنەوە)ی (ڤۆلفگانگ ئایزەر)، (مەرگی ئەدەب)ی (ئالڤین کێرنان) و زۆری دیکە وایان کردووە پێداچوونەوە بۆ ئەو تێگەیشتنە بکرێت، کە لێکدانەوەی کاری ئەدەبی لە نووسەردا قەتیس دەکات و ڕێگەی خوێنەر تەنیا لەوەدا دەبینێت، گوێ لە کەناڵێک دەگرێت، ناوی نووسەرە، بۆ ئەوەی بتوانێت شتێک لەو ئاستیدا بڵێت. دیارە مەبەستم نییە لەو بارەیەوە قسەی زیاتر بکەم، لە کاتێکدا کەموزۆر لە بەرهەمەکانمدا لەوەی دواوم، بەڵام گەرەکمە ئەوە بڵێم، کە بە نزیکبوونەوە لە دنیای هەر داهێنەرێک، پێویستمان بە داهێنانی جۆرێکی نوێی خوێندنەوە هەیە، کە لەو بەریەککەوتنەدا بەرهەم هاتبێت. ئەمە بەر لە هەرچی ڕێگای ئەوەمان لێ دەگرێت بڕیاری پێشوەختە لەسەر هەر داهێنەرێک بدەین و لە خوێندنەوە گشتییەکانەوە لێی نزیک ببینەوە. وەک (هایدیگەر) پێی وایە (بۆ ئەوەی جەوهەری هونەر بدۆزینەوە، لەسەرمان پێویستە لە کاری ڕاستەقینە بگەڕێین و بپرسین کاری هونەری چییە و جەوهەرەکەی چۆنە). تەنیا کاتێ جەوهەری کارێکی هونەری دەبینین و دەتوانین دایەلۆگی لەگەڵ بکەین، کە ئەومان مەبەست بووە، نەوەک شتێکی تر. بەم شێوەیە خوێندنەوەی دەقی ئەدەبی دایەلۆگە. هەر کاتێ ئەم دایەلۆگە لەنێوان خوێنەر و دەقدا پێک نایەت و شتی نوێ بە دەستەوە نادات، ئەوا هەر لە بنەڕەتەوە بەریەککەوتن دروست نەبووە. دایەلۆگ بەر لە هەر چی وامان لێ دەکات قووڵایی ئەو بەرهەمە ببینین، کە مەبەستمانە لێوەی بدوێین. خوێندنەوە هونەرێکە هەمان ئەو ئاستەی هەیە، کە نووسین هەیەتی. نووسەر و خوێنەر لە کاری ئەدەبیدا بەشدارن، بۆ ئەوەی ئەو بەشدارییە سنوورێکی جیاکەرەوە و دیاریکراوی هەبێت.

من پێم وایە بۆ خوێندنەوەی شیعری تۆ سەرەتا پێویستە دەست لەو لۆژیکە هەڵبگرین، کە لەسەر لێکدانەوەی وشە بە وشە دامەزراوە، چونکە وشە هەمان ئەو ڕۆڵەی نییە، کە لە دەقی ئاساییدا هەیەتی، بەڵکو سپەیس ئەو ڕۆڵە دەبینێت. بە مانایەکی تر ڕۆڵی تەقلیدیانەی وشە لەو کاتەوە کۆتایی هاتووە، کە لە پێکهێنانی ئەو سپەیسەدا بەشداریی کردووە. مەبەست لە سپەیس چییە؟ (باشلار) لە (ئێستێتیکای سپەیس)دا دەڵێت: سپەیس تەنیا شوێنێکی ئەندازەیی جیۆگرافی نییە، بەڵکو ئەزموونی مرۆڤایەتی لە خۆی دەگرێت، کە لە یادەوەریدا ژیان بەسەردەبات و ناوەناوە لای داهێنەردا دەردەکەوێتەوە، بەو مانایەی لە نووسیندا هەموو لایەنەکانی دەبینرێن. بەم شێوەیە دەکرێت ماڵ بریتی بێت لە جەستە، گیان و دنیای مرۆڤی سەرەتا. (جیرار جینێت) پێی وایە سپەیس لە ڕێگای کەمێک ئامرازی زمانەوە خۆی دەردەخات،

کە ئەو ئامرازانە تەقلیدی نین، بەڵکو بە شێوەی ناڕاستەوخۆ دەریدەخەن. هەر لەبەر ئەوەیشە بە (فیگەر) ناوی دەبات، بەو مانایەی پەیوەندیی بە وێنەی مێتافۆرییەوە هەیە، بەڵام وێنە هاوکات ئەو شێوەیەیە، کە سپێیس پێکی دەهێنێت و زمانیش خۆی پێ دەبەخشێت. زمان هەر بە زگماک توانای ئەوەی هەیە پەیوەندییە سپەیسییەکان لە هەر جۆرێکی تری پەیوەندی زیاتر دەربخات. ڕاستییەکەیشی (نیتشە) پێی وایە زمان تەنیا مێتافۆرە و باوەڕی بەوە نییە وشە بە شێوەی لێترال ئاماژە بە شت بدات، بەڵکو مانایەکی لەوە گەورەتری هەیە، کە ناڕاستەوخۆ دەردەکەوێت. هەر ئەوەیشە نەزانراو بە زانراو دەبەستێتەوە. ئەو ڕوانینەی (نیتشە) لای بەشێکی زۆری تیۆریستانی ئەدەب دەردەکەوێتەوە، بۆ نموونە: لای (بارت)دا، کە پێی وایە ئەرکی ڕەخنەی ئەدەبی لە بنەڕەتدا ئاراستەیە بۆ گەڕان بەدوای لایەنی فۆرمی لە بنیادی مانای دەقی ئەدەبیدا، بە مەرجێ کاری ئەدەبی سیستەمێکی ئاماژەیی تا بڵێی ئاڵۆزە و مانای جیاوازجیاواز لە خۆی دەگرێت. سروشتی زمانی سیمبۆڵی وا دەکات لە هەر کارێکی ئەدەبیدا کۆمەڵێک مانا بەدەستەوە بێن.

هێشتا لە دنیای ئێمەدا تێگەیشتنێک زاڵە، کە لەسەر ئەوە دامەزراوە وشە یەکسانە بەو مانایەی پێی ڕاهاتووین. ئەو تێگەیشتنە هەر دەقێک دەداتە دواوە، بگرە دەیسڕێتەوە، کاتێ لە ڕێگای نەزانراوەوە خۆی دەردەبڕێت. سەیر نییە ئەو دەقانەی خۆیان لە زانراوەکان دەدەن و بە شێوەی ڕاستەوخۆ دەیانگوازنەوە، لەو دەقانە پتر بایەخیان پێ دەدرێت، کە نەزانراوەکان دەردەبڕن و زمانێکی تر دادەهێنن، کە توانای ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو نەزانراوانەی هەبێت. بەم شێوەیە زمانی تازە کاتێ دێتە کایەوە، کە داهێنەر لە زانراوەوە بۆ نەزانراو دەپەڕێتەوە، نەوەک بە پێچەوانەوە. وشە لەناو ئەو سپەیسەی تۆ پێکی دەهێنیت، ئاماژە نییە بۆ شتە زانراوەکان، بەڵکو ئەرکێکی لەوە گەورەتری هەیە، کە بریتییە لە گۆڕینی ڕوخساری هەموو ئەو ڕەگەزانەی لە واقیعدا ناسراون. بەم شێوەیە نە کارەکتەری سنووردار و نە شتی دیاریکراویش لەو سپەیسەدا دەبینرێن، وەک ئەوەی لە ئەدەبی تەقلیدیدا هەن، بەڵکو سەرجەمیان بۆ وێنەی تێکشکاو، نەوەک وێنەی تەواو دەگۆڕێن. بەم شێوەیە دوو جۆر وێنەی تێکشکاو لەناو ئەو سپەیسەدا دەردەکەون، یەکەمیان، هی دەرەوەی شتە، بەڵام دووەمیان، هی ناوەوەیەتی، کە دەکرێت بە ڕیفلێکس ناوی بهێنین. ئەستەمە لەناو ئەو سپەیسەدا کارەکتەرێک بدۆزیتەوە سیمایەکی ڕوونی هەبێت، لە خاڵێکی دیاریکراوی مێژووییەوە دەست پێ بکات، بە چەند خاڵێکی دیاریکراوی مێژوویدا تێبپەڕێت و بگاتە خاڵێکی دیاریکراوی

مێژوویی. زمانی ئەو کارەکتەرە ڕوون نییە وەک ئەوەی لە ئەدەبی تەقلیدیدا هەیە، بەڵکو زمانێکی تێکشکاوە و سنووری مانای زانراوی بڕیوە، بۆیە هەر خوێندنەوەیەکی ڕاستەوخۆ بۆ زمانی ئەو کارەکتەرە لەسەر ئەو بنەمایە دامەزراوە، کە وشە لە زمانی ڕۆژانەدا چۆن بەکاردێت و چ مانایەکی هەیە. بەم شێوەیە دنیایەک بەلاوەدەنێت، کە لە ڕێگای خەیاڵەوە پێکهاتووە و لۆژیکێکی تری مانای داهێناوە، لۆژیکێک تەنیا لەو سپەیسەدا کاردەکات.
دیارە وەک سەرەتا گوتم: مەبەستم نییە لەم نامەیەدا لە دنیای شیعریی تۆ بکۆڵمەوە، بەڵکو تەنیا مەبەستمە ئەوە بڵێم بۆ نزیکبوونەوە لەو دنیایە، پێویستە لەوە بگەین سپەیس چییە و لای تۆ چ بایەخێکی هەیە. شاد و سەرفراز بیت.

کاروان کاکەسوور
دانیمارك

خوێندنی ئەلکترۆنی و لێکەوتەکانی.. شوانە حەسەن ئەبوبەکر

ڕۆشنە دونیای ئەمڕۆی نوێباو بریتییە لە دونیایەکی ئاوەزان لە تەکنیک و تەکنەلۆژیای سیمای گڵۆباڵیزەیشن (عەولەمە)، دونیایەک بەچەشنێک هەژمونی خۆی سەپاندوە بەسەر هزرو بیری مرۆڤدا کە واخەریکە ئەمڕۆ هەموو پرسەکان لەشاشەی ئامێرە ئەلکترۆنییەکانەوە دەبینرێن و دەخوێنرێنەوە، بەڵام پرسیارە بنەڕەتییەکە لێرەدا ئەوە خاڵەیە کە بپرسین لەم دونیا جیهانییەدا ئەمەی کۆمەڵگەی کوردی چ سودێکمان بینیوە لەم تەکنەلۆژیا مۆدێرنانەی ئەمڕۆ؟

بۆ دەستخستنی وەڵامی ئەم پرسیارەش گەر بەوردی هەر کاراکتەرێکی کورد ئەمڕۆ لەماڵەکەی خۆیەوە هەڵسەنگاندنێک بۆ خاڵە ئەرێنییەکانی تەمەنی ئەم تەکنەلۆژیایە بکات، ئەوا بێگومان ئەو کات زۆرینەمان وەڵامەکمان دەستدەکەوێت کە بڵێین، چیمان دەستکەوت جگە لەکات بەفیڕۆدان و کات کوشتن و سەرگەرمکردن و ڕێچونمان نەبێت لەدونیای

ئەتاریات و پێپچی و هونەری لاسایکردنەوەی لەجۆری منافەسەکردن بە گەڕین و هەڵپەکردن بە بەکارهێنانی ئامێری نوێترو کوالێتی بەرزتر لەبازاڕەکاندا بەتایبەتیش لای توێژی گەنجان، کە ئەم مۆدێلی لاسایکردنەوەیەمان لەسەر حسابی کات و بەهەدەردانی پارەیەکی زۆر بووە، وە لەسەر حسابی گوێنەدان بووە بە بونی پێوەرێک کە وامان ئاراستە بکات کە ئامانج لە بەکارهێنانی ئەم تەکنەلۆژیایە بریتی بێ لە خۆخەریککردن لەبواری زانستی و پەرەپێدان و فێرکاری سەردەم.

خوێندنی ئەلکترۆنی و ناوەندەکانی خوێندن:
لەدوای گەشەی کۆرۆنا ڤایرەسی پار ساڵەوە لەکوردستان پرۆژەی خوێندنی ئەلکترۆنی وەک تاکە بەدیلی خوێندنی ناوپۆل کەوتە ئەجێندەی وەزارەتی پەروەردە، کە ئەم پرۆژەیەش بەپلەیەک لەجێگەی ئەوەی هەنگاوێکی زانستی وەزارەت بێ، ئەوا بریتیە لە هەنگاوێک کەتام و بۆنی لاسایکردنەوەی دونیای مۆدێرن دەدات، هاوکات زانستیەکانیش ئەوەمان پێدەڵێن کە مەرج نیە هەموو لاسایکردنەوەیەک ئەرێنی و بەرهەمدار بێت لە دەرەوەی ژینگەی دایک، ئەوەی لەکوردستان دەگوزەرێت ئەوەیە کە پێشتر هیچ زەمینە سازیەک بۆ ئەم پرۆسەیە نەکراوە، هیچ کاتێک نەمانبینی لەڕۆژگاری پێش کۆرۆنا ڤایرەس لەناوەندەکانی خوێندن و هەتا دەگات بە زانکۆ و پەیمانگانیش خوێندکار ڕابهێنرێت و ئاشنا بکرێت بە خوێندن لەناو دونیای ئەلکترۆنیاتدا، هەر بۆیە گواستنەوەی لەپێتاوی سیستەمێکی ئەلکترۆنی وەها کەجێگەی خوێندنە تەقلیدی و خوێندکار لەسەر ڕاهاتوەکەی ناوپۆل بگرێتەوە، بێگومان هەنگاوێکی ئەستەمە و وەک ئەمڕۆ دەرکەوتوە خاڵە نەرێنیەکانی لە خاڵە ئەرێنەکانی زۆر زیاترن.

خاڵە نەرێنیەکانی خوێندنی ئەلکترۆنی:
١- بەداخەوە لەکوردستان ساڵانێکە تاکی کورد عەقڵی بەجۆرێک گەشکراوە کە ئەم ئامێرە ئەلکترۆنیانە وەسیلەیەک بن بۆ کات کوشتن و سەرگەرمکردن و فاکتەرێک بن بۆ گەیشتن بە کارە تەرفیهیەکانی ژیان، بەجۆرێک کە مرۆڤ دوردەخەنەوە لە خوێندن و خوێندنەوەو دەوڵەمەندکردنی پاشخانی مەعریفی، وە هەمیشە مرۆڤی کورد لەسەر ئەم ڕۆشنبیریە گەشکراوە لەماڵەوەو لەڕاگەیاندنەکانەوە کە دوربکەوێتەوە لەبەکارهێنانی ئەم ئامێرانە، ئەم ڕۆشنبیریەش وێنەی ئەم ئامێرانەی وانەخشاندوە کە هەمیشە هۆکار گەلێکی ناپەروەردەیی بن، بۆیە ئەم کایەش ئەمڕۆ جۆرێک لەدەدەنگی و نەبونی متمانەی خێزانی کورد بەم ئامێرانە لەپرۆسەی پەروەردەدا دروست بووە.

٢- قەیرانی دارایی و بەرزبوونەوەی ڕێژەی بێکاری لەکۆمەڵگەی کوردی لەمپەرێکی ترە لە بەردەم سەرکەوتنی خوێندنی ئەلکتڕۆنی، چونکە وەک بینیومانە زۆر خێزانی کوردی هەیە کە ناتوانێ بەهۆی لەمپەری داراییەوە سوود لە کڕین و بەکارهێنانی ئامێری کاراو هێڵی ئینتەرنێتی خێرا و باش هەموو مانگێک وەربگرێت.

شوانە حەسەن ئەبوبەکر

دیموکراسی و کولتووری شوانکارە.. ستیڤان شەمزینی

لاریمان لەوە نییە ترادیسیۆنی زاڵ بەسەر کولتوور و فەرهەنگ و کایەکانی ژیانەوە لە کوردستان، هێشتا دابونەریتی کشتوکاڵیی و شوانکارییە، لەناو ئەم کولتوورەدا دیموکراسییەت نەک جێگەی نابێتەوە، بگرە ئەو سیستەمە سیاسییە سەر لەبەر دژی رۆحی فیوداڵیزم و نەریتەکانییەتی، هەر لەم سەنگەیەوە دەردەکەوێت دیموکراسی سەرەڕای شکاندنی ریکۆرد و سەرکەوتنەکانی بەسەر سیستەمە شمولی و دیکتاتۆرییەکاندا سەبارەت بە کۆمەڵەی کوردەواریی پێویستییەکی گرنگ نییە، لە باری واقیعیشەوە ژینگەیەکی فیوداڵی و شوانکارە هەر دەسەڵاتێکی لە چەشنی خۆی بەرهەمدەهێنێ و قەبووڵ دەکات. ئەم فاکتە ئێجگار سادەیە کۆمەکێکی جیددیمان دەکات لە روونکردنەوەی ئەو پرسیارەی بۆچی دیموکراسی ناتوانێت بێتە زۆرانەوە لە بەرامبەر بە سیستمی باو و باڵادەست؟ بۆچی دیموکراسییەت تەنیا لەسەر لافیتە و دروشمەکاندا دەبینرێ؟ تێگەیشتن لە ئاستی فەرهەنگ و هۆشیاریی گشتیی کۆمەڵە، ئەو هەگبەیەیە وەڵامی ئەم پرسیارە و دەیان پرسیاری هاوشێوەی لە خۆ گرتووە، ئەگەر بە نموونەیەکی ساکار مەبەستەکە روون بکەینەوە: هیچ هێزێک نییە بتوانێ یان هیچ نەبێ بە ئاسانی بتوانێ دیموکراسی لە ئەسکەندەناڤیا پاشەکشە پێ بکات، چون دیموکراسی سەبارەت بە سوێد یان هەر دەوڵەت و کۆمەڵگەیەکی دیکەی دیموکراتخواز پێویستییەکی پلە یەک و هەرە لە پێشە.

تۆ ناتوانی بە خێڵێکی سەرەتایی وەک ئەوانەی لە ئەمازۆن دەژین،

کارەبا و پێویستییە خزمەتگوزارییەکان بە کاری هەرە گرنگ بزانیت، ئەمەش تەنیا لەبەرئەوەی سروشتی ئەو جۆرە لە ژیانکردن پێویستیی بەو چەشنە خزمەتگوازرییانە نییە. بۆ دیموکراسیش پرسەکە هەر بە هەمان شێوەیە. لە کۆمەڵگەیەکدا خێڵ و دیدگای هۆزگەرایی زاڵ بووبێت بەسەر هەر شتێکدا، دیموکراسی چیدی پێویستیی نییە، لەوانەیە لەم جۆرە کۆمەڵەدا دیموکراسی سیستمێکی کوشندە و بکوژ بێت، لەوانەیە دیموکراسی هەڕەشە بێت بۆ سەر ئەو سەقامگیرییەی خێڵ بەرھەمی هێناوە. ئەگەر لەوە بکۆڵینەوە، هۆی چییە دیموکراسی دارێکی زڕە و هیچی لێ شین نابێت لە کوردستاندا؟ تەنێ بگەینە ئەو دەرئەنجامەی: فەزای کۆمەڵایەتی و کولتووریی ئێمە هێندەی لەبارە بۆ سەرھەڵدانی دەوڵەت و دەسەڵاتی سەراپاگیر و خۆسەپێن، بە چارەگی ئەوە زەمینەی نەڕەخساندووە و تێدا نییە بۆ خۆ تەرحکردنی رۆحی دیموکراسی یان بە گوزارشتێکی تر هەر لە بنەماوە تەرحی دیموکراسی لێرە هەرگیز بوونی نییە تا نەبەردەکانی دۆڕاندبێ؟.

لەگەڵ ئەمەدا لێرە وەسوەسەیەک هەیە و لە یەخەمان نابێتەوە، ئاخۆ دەسەڵاتی کوردیی بەرپرسیارە لەم رەوشە نادیموکراتی و بێسەر و بەرییەی ئێستای کۆمەڵ یان خودی کۆمەڵ بە پلەیەکی لەسەرتر بەرپرسیارە لێی؟ وەڵامی ئەم پرسیارە هێندە ئیشکالییەتی فیکریی و دژایەتی بۆچوون دروست دەکات، هێند ناگاتە دەرئەنجامێک یان وەڵامێکی دڵنیاکەر، ئەم پرسیارە هەر لەو پرسیارە دێرین و فۆلکلۆرییە دەچێت کە دەپرسێت: هێلکە لە مریشکە یان مریشک لە هێلکە؟ وەڵامی پرسیارەکە بە هەر بارێکدا بێت، هەر راستە، وەڵامی ئەو پرسیارەی سەرەوەش هەر بە هەمان شێوەیە و لە هەر بارێکدا بێت بەشێکی زۆری لە راستیی لە خۆگرتووە. نە کولتووری شوانکارەی کورد هەناسەیەکی تێدایە بۆ لە دایکبوونی ئەڵتەرناتیقی دیموکراسی، نە دەسەڵاتی سیاسیی کوردستان رێگە دەدات بە گەشەکردنی کۆمەڵ و کرانەوەی بە رووی دنیا و بوژانەوەی بازاڕی ئازادی کار و ئابووری تا لێوەی کۆمەڵگە شەقاوێک لە دیموکراسیەت نزیک بکەوێتەوە. چوونکە دیموکراسیەت لە کوردستان لە سادەترین پێناسەیدا واتە هەڵگیرانی ئەو تەرزە لە دەوڵەتداریی و بەڕێوەبردن هەنووکە لە کوردستان بەڕێوە دەچێت.

دیموکراسیەت لە هەنگاوی یەکەمیدا واتە سنووردارکردنی دەسەڵاتی ئەو پارتە سیاسییانەی دەسەڵاتی نەبەستراوە و بەرفرەیان هەیە لەسەر هەموو ئاستێک. بەم مانایە بێت کردەی دیموکراسی بۆ دەسەڵاتی کوردیی کردەی خۆکوژییە نەک هەنگاوێک بۆ سەرلەنوێ رەنگڕێژکردنەوەی

دونیا و مانا بەخشین بە دەسەڵات و حکومەت و مافی هاووڵاتیان. زۆر بە کورتی دیموکراسی لەدانی پرد و بەرزکردنەوەی باڵەخانە نییە بە بڕیارێکی حکومیی بێتە بوون، نەخێر ئەم سیستەمە قاچێکی لە نێو زەمینەی کۆمەڵایەتی و فەرهەنگیی کۆمەڵدایە و قاچەکەی تریش لەناو ڕەگوریشەی دەسەڵاتی سیاسیی. تاکە بوویەکیشە کە ناتوانێت لەسەر یەک تاکە قاچ رابوەستێت و خۆی بگرێت. لێرەوە ڕەنگبێ کەمێک لە وەڵامی پرسیارێکمان لا ڕۆشن بێتەوە، بەوەی دیموکراسی نە بە تەنیا حکومەت دێتە دی و نە بە تەنیاش بە خەڵک.

ئاخر هیتلەر لە ڕێی پرۆسەیەکی تەواو دیموکراتییەوە جڵەوی حکومی گرتە دەست و وێنای گەورەترین و ترسناکترین دەوڵەتی دیکتاتۆریی و ئیستبدادیی کێشا، ئەمە شکستی پرۆسەیەکی دیموکراسییە ئەگەر نیەت و ئیرادەی دەسەڵاتی لەگەڵدا نەبێ، لەوانەشە نموونەی پێچەوانەشمان هەبێت. ئەگەر زۆر دوور نەکەوینەوە لە باسەکەمان و بگەڕێینەوە لای کۆمەڵەی کوردەواریی، ئەوە لە کۆمەڵگەیەکی شوانکارە کە خووی بە نەریتەکانی قۆناغی کشتوکاڵییەوە گرتووە و زیاد لە هەر شتێکیش پێوەی پابەند بووە، لە هەمان کاتدا دەسەڵاتێکی هەیە لەسەر وێنەی دیکتاتۆرانەی دوژمنانی دوێنێی خۆی داتاشیوە، قسەکردن لەسەر دیموکراسی ڕەنگبێ زیاد و کەمێک نالۆژیکیانەش بێت. زیاد لەبەرئەوەی هەرگیز ناتوانێت تەنانەت لە زمانی ئەم نووسینەش تێ بگات، چوونکە زمانی ئەو وەک کۆمەڵەیەکی ساکار و دەستی سروشت زمانی شیعرە، نەک ڕەخنە و داتا و ئارگۆمێنت!، نالۆژیکانەیە ژ بەرئەوەی باسکردنە لە دیاردە و مۆدیلێک هێشتا بە چەندین دەیەی ماوە بگاتە ئەرەکانە و نەشونما بکات و لەسەر واقیع خۆی بسەپێنێت.

ڕەنگە سەیر بێت بە هەندێک، کە منێکی چەپڕەو خوازیاری دەسەڵاتێکی دیموکراتخواز.! ئەمە ناکۆک نییە لەگەڵ هزرینمدا، چون بیرۆکەی چەپ لە هەناوی مودێرنێتەوە دەرهاتووە، نەک لە ڕۆحی فیودالیزمەوە، مودێرنێتەش لە ئاستی سیاسی ناسیۆنالیزمە و لە ڕەهەندی ئابووری بازاڕی ئازاد، هەرچی ڕەهەندی کولتووریشە لیبرالیزم و دیموکراسی لەگەڵ خۆیدا هێناوە. لە باری واقیعیشەوە لەو باوەڕەدام پەڕینەوەی کوردستان بە دیموکراسی و ڕۆحی مودێرنە، کارئاسانی بە ململانێی راستەقینەی چەپ و راستی کۆمەڵگە دەکات، کە لەو بەستێنەدا کێشمەکێش بکەن. بۆیە داکۆکی من لە دیموکراسی لەبەرئەوە نییە سیستەمێکی ئیدیاڵ و دەخوازێ، ڕەنگە هەموو کات لەو دیدەوە پشتگیریم لە دیموکراسی کردبێت، لە کوێ چەپ لەگەڵ خێڵ و نەریتی فیوداڵی ململانێ بکات کە سەردەمە خۆریکە دیموکراسیش جێدەهێڵێت، لە کوێش

لەگەڵ کۆمەڵگەیەکی دامەزراوەیی دیموکراسی و سەرمایەداریی لە ململانێدا بێت.

سوێد – ستۆکهۆڵم
تەموزی 2008
لە بەرگی دووەمی کتێبی “قوتووی عەتار” لە لاپەڕە 213-215 چاپ بووە.

نەتەوەیەکی بەڕەڵا.. فازیل ش□□و□□

زاراوەی(بەڕەڵا)، لەناخدا جۆرە نیگەرانییەک دەورووژێنێ کە دێ بێئاگایانە توڕەت بکا، چونکە زایەڵەی زاراوەی (نەتەوە) زۆر لەو پیرۆزتر و مەزنترە، بەم تەرزە هاوڵناوە وەسف بکرێ، ئاخر، وشەی (بەڕەڵا) یەکسەر بیرت بۆ لای هێندێک شتی ڕەزاقورس و نافرەجا دەبات. هەم نیگەرانییەک و هەم توڕەبوونەکەتم قبوڵە، چونکە زۆر بیرم کردەوە، قەت هیچ زاراوەیەکی پەسندتر و شیاوترم وەدەست نەکەوت بۆ ئەو دیاردە گڵاو و ترسناکەی کە دێ هەموو ڕێیەکانمان لێ بگرێت، بە ڕیگای قەبرووستانەکانیشەوە ــــ ئێ! کە ئیجە دەبێتە گۆڕستان، دایکەکان ڕێیەک شک نا بەن تا □□زانی پێنجشەمە، بچنە سەر گۆڕی جەرگەکانیان و بە ڕێژنە فرمێسکێک، ئاوڕشێنیانکەن!
بە چاوخشانێکی خێرا، بە مێژووی ئەو سەت ساڵەی نەتەوەی کورد، لە (١٨٩١ تا ١٩٩١)، بێویژدانێ نەبێ، بۆت بەدیار دەکەو□، ک□ □□□□□ی ئەم نەتەوەیە بە ژن و پیاویییەوە، خەونێکی وەنەوشەیی جوان و پیرۆزیان، هێندە بە جەرگسۆزی و گیانفیدایی لە هزر و لە دڵدا حەشاردابوو، تا ڕادەیی ئیمان پێهێنان. بەسەرهات و ڕوو داوەکان هێندە دژوار و بوێرانە و جەرگبڕن، کە هەر تاکێکی ئەو نەتەوە، بۆخۆی بووە داستانێک، داستاننووسێکی دەویست بینووسێتەوە. جحێڵی بیست ساڵی بە پشتێنەکەی، خۆی لە گا بەردێک یان خۆی لە نێو قەدی هاوسەنگەرەکەی دەبەستەوە، گەنجی سمێل نەهاتوو، بەدەستی خۆی پەتی سێدارەی دەکردە گەردنی و نەیدەهێشت جەلادی گڵاوی دەستی بۆ بنێنێ، نەکۆ دڵخۆش بێ، بە لەسێدارەدانێ کوردێک… .

سەرەڕای هەموو دڕندەیی و زۆرداری و جەبەروت و زوڵم و ستەم و قەتل و عـامکردنی بەویژدانـانەی کوردەکـان بە دەسـتی هەر سێ نەتەوەی عەرەبی فاشی و و فارسی خوێنخۆر و و تورکی ڕەگەزپەرست، یەک تاکە منداڵی کورد ئامادە نەبوو دەستبەرداری خەونە وەنەوشەیەکەی بێ!

“خەونی ئازادی نەتەوە و ژیانی ئاسوودە”

بێگومـان، دوژمنەکانمـان، هەمیشە هەر لە تەگـبیر و دەسیسـە و نەخشەداڕشتنی پیلانی (مەرگی یەکجارەکی) کورد دابوون. ئەوان لەساڵی (١٩٧٥) ژیرانە و هێمنانە، دەستیان کرد بە جێبەجێکردنی ئەو نەخشە گڵاوانەی کە بەیەکەوە بڕیان داڕشتبووین، بەیێ سەرەتایی کزبوونی مەشخەڵەی خەبات و غلەربوونەوی خەری سەرکەوتن دوای پەیماننامەکەی جەزائیر دەستی پێکرد. لەو ڕۆژەوە، ئەو تەبایی و یەکبوونەی کە هەمانبوو ــ سەرەڕای هەموو عەیب و عارەکی ـ گلەرەی کەوتە لەژی. ڕاستە قوربانییەکـانی دوای ئەو ساڵـانەش یەکجـار یەکجـار پڕکارەساتبـار و جەرگبڕبـوون، بەڵـام، لە پشـت هەمـوو، قوربانیـدانەکانمان، بەئاگـابووین لەو شانەگەڕیانەی لە پشتـی پەردەدا بەیان ئامادە دەکردین.

تا گەیشتینە ئەمڕۆ… .

ئەمڕۆ، (٢٠٢١)، دوای (٣٠) ساڵی ڕێبەق لە سـەربەخۆی و حـوکمڕانی خۆجێی و خۆبەڕێوەبردن، گەیشتووینەتە قۆناغێکی مەترسیدار کە:

کە گەڕانەوەی بۆ ڕابردوو مەحاڵە.

چوونە پێشەوەش بە مەبەستی گەیشتن بە (خەونەک) لە مەحاڵ مەحاڵترە.

ئیمڕۆ، (٢٠٢١)، کەی هاوکێشەکانی ناوخۆ و ناوچەکە و جیهان تەواو جیاوازە و بە گۆشەی (٣٦٠) پلە گۆڕاوە:

ئیمڕۆ، “قسـەمان لەسـەر کوردسـتانی بـاشوورە”، دەبێ لە (٣) گۆشەنیگاوە، تەماشای تێ بکرێ:

- وەک نەتەوە.
- وەک هاووڵاتییەکی عێراقی.
- وەک مرۆڤ.

ئەوەی من دەیبینم و دەیخوێنمەوە، هەموو ڕۆژاوا و ئەمریکا و وڵاتە پێشکەوتووەکانی وەکو ژاپۆن و مالیزیاو ئەندەنووسیا، هەرچی دەیکەن، هەرچی دەیڵێن، بە پشت بەستنە، بە (لێکۆڵینەوە). ئەوان (هەست و ویژدان و سـۆز و مەزاج) نـازانن. دەبـێ لە هەرچـی ئێتە هەتە، لێکۆڵینەوەی زانستیی دەکەن، دواتر پسپۆڕان، ئەو لێکۆڵینەوانە لە سـەردوبەژینگ دەدەن، ئەوجـا سـەرگوێ و بنبێژینـگ و زیـووان و خاپەرەکەکە لەیک جیاواز دەکەنەوە. بە بڕوای من لە کەی خەرمانی ئەو (٣٠) ساڵەدا، ئێمە دوو مشت سەرگوێمان نەچنیتەوە. کەواتە ئەوان بەهیچ جۆرێک ئامادەنین، هاریکاری و پەیمان و دەستایەتی کەسەک

بکەن کە لەسەر دەسیەکەی نووسرابە (فاشیل). نەکەن بە شانەگەری و نمایشەکانیان هەڵخەڵەتێن، من لە نزیکەوە لە گەڵیان دەژیم و تێیان دەگەم.

با بێنە، سەر خانەی دووەم: (هاووڵاتی عێراقی): کام عێراق؟ ئەو وڵاتەی لە هەرچی شتی ناشیرین و قێزەوەن هەیە یەکەمە. ئەو وڵاتەی کە پتر لە (٥٠٠) ساڵە خوێناویترین شەڕی تایفگەریی تێدا دەکرێ. ئەوەی ئەو سوونە و شیعە بەیەکیان کردووە، قەت هیچ خێڵ و هۆز و نەتەوە و میللەتێک لەگەڵ یەکتریان نەکردووە. کارەساتەکان باس ناکرێن. لە دیدی سوونەکاندا، تۆ پتر دەستی شیعەکانی و مەیلی عەلمانییەت و لیبڕاڵیزم و فیدڕاڵیت هەیە. لە دیدی شیعەکانیش، تۆ هەر سوونەیت و جوداخوازیت و ڕێفراندۆمکاری. ئەوائێستا ن خۆیان گرتووەتەوە و بەهێزن تۆ لاوازی. جارێ دوو ڕۆژبوو سەددام نەمابوو، یەکێکیان گوتی:"کاکە، سەبرێکمان لێبگرن، جارێ دەستمان هەڵبەستراوەتەوە!"

بۆ خانەی سێیەم: (تۆ وەک مرۆڤ). زۆر چاک بزانە، سەنگ و بەرد و تەراوزووی تێڕوانینی خەڵک بۆ مرۆڤایەتی تۆ، (لە مرۆڤایەتی خۆت دایە). کە سەت لە سەت، بە داخەوە لە دەستمان داوە. هەر هەمووی… . باشە بۆ لەو خۆت ناپرسی بۆ لە دەنگوباسەکان، ئێستا یەکەم هەواڵ، هەواڵی کوشتنی ژن و منداڵە و باوک و کوڕە؟ ئەو بۆ ئەوەی بە جیهان بڵێن: ئەوانە لە مرۆڤایەتی شووراونەتەوە. کە تۆ مرۆڤ نە بوویت، کەسیش ئامادە نییە وەک مرۆڤ تەماشات کات و مامەڵەت لەگەڵ بکا.

چۆن وامان بەسەر هات و بە گەیشتینە ئەم ڕۆژە ڕەشە؟

گەرچی خاونی گەورەترین سامان و سەروەت بووین، خاوەنی چاکترین نەوەی گەنج بووین، خاوەنی جوانترین خەون بووین، لە هەمووی هەرەسی هێنا:

لە یەکەم ڕۆژی ڕاپەڕینەوە، ئەوەی هەستا سەرپێ گوتی من (سەرکردەم) تا کار گەیشتە ئەوەی نەزانرێت کێ سەرکردەیە. هەر نەتەوەیەک سەرکردەی نەبێ، نەتەوەیەکی بەڕەڵایە — سەرکردە بە مانا قووڵ و فەلسەفییەکەی — .

هەر تاکێک، گوتی (هەمووی هی خۆمە)، کۆڵانە و حەوشەی قوتابخانە و مزگەوتیشیان خستە سەر خانووەکانی خۆیان. شتێک نەما لەو وڵاتە ناوی لێبێیت(نیشتمان). نیشتمان تەنها ماڵی خۆتە، بۆیە ئامادەنیت بەر دەرگای ماڵەکەشت گەسک بدەی!

چونکە دەسەڵاتدارەکان، کەسانی بێ ئەزموون و قەڵەمڕە و دەوڵەتدار نەبوون، هەر هەموو کایەکانی ژیانیان بە هاووڵاتی بەڕەلاکرد. (خۆم مامۆستا بووم، بەڕێوەبەرێکەم، پێدەگوتم، نابێ لە خوێندکار بپرسیتەوە، نابێ دڵی بڕەنجێنە، با بە خۆی ئازاد بێ) "ناحەقیشی

نەبوو، چونکە خوێندکارێک دەیتوانی گەورەترین بەڕێوەبەری فنیش بکات.”

کوردستانێک، (٧٠) ساڵی ڕێک لە زیندان و قەفەز دابوو، لە شەو و ڕۆژێک، دەرگای هەرچی وڵاتانی جیهان هەیە، بە ڕوویدا کرایەوەو، هەر هەمووشیان گوتیان:”دەبێ. زووو. زۆر زوو ببینە خاوەن هەر هەموو ئەو شتە جوانانەی کە بە خەونیش نەیان دیتبوو. (ئەوان حەقیان بوو ببنە خاوەن هەموو شتێک، بەڵام بە ئارەقەی نێوچەوان و بە ڕەنج و ماندوو بوون). بۆیە هەر هەموو وڵات لە پێناو شتە گرانبەهایەکان، هەڕاج کرا، بە نەخۆشخانە و قوتابخانەشەوە.

ئێمڕۆ (٢٠٢١) ، ئێمە نەتەوەیەکی بەڕەلاین. هیچ سەرکردەێکمان نییە، هیچ وڵات و کەسێک بە دۆستمان نازنێ، کەس ئامادە نییە لە ناخۆشترین هەلوێست دەستمان بگرێ. هیچ ژنێک، هیچ پیاوێک، هیچ منداڵێک نازانێ بۆ دەژێ… چۆن دەژێ… بۆ کوێ دەچێ.. ئایندەی چییە….؟

وەک منداڵێکی کەوتبێتە بەر دەستی زڕداک و ئەویش لە خۆشیی باوەشی مێردەکەی، منداڵەکەی دەرکردوە و

ئێستا ئەو منداڵە: بێکەس و حەیران و سەرلێشیواو

بە شەقامەکانی شاردا دەسوڕێتەوە،

کەسێک نییە، ببێتە باوکی.

کەسێک نییە دەستی بگرێ و دەستێکی پڕ سۆز و موحیبەت بە سەری دا بێنێ…

ئیمڕۆ… نەتەوەیەکی بەڕەلاین….،

خەونەکانمان، بە دەستی خۆمان ئەنفال کرد.

شیعر و گێندەر.. ناڵە حەسەن

بۆ نووسینی ئەو بابەتەم ، یان دیاریکردنی پەیوەندییەکانی (شیعر و شاعیر و گێندەر _ ڕەگەز) بەوەوە دەست پێدەکەم ، زۆرجاران لە دیمانەکان یان قسەکردن لەبارەی شیعر و شاعیران دەڵێن ، ژنە شاعیر (کەژاڵ ئەحمەد) یان خانمە شاعیر (ئاوێزان نووری یان هێرۆ کوردە) یان هەر کەسایەتییەکی ژن یان کچ ، ئەوانەی کە شاعیرن . بەڵام / هەرگیز نەمان بیستووە و نەمان بینیوە بڵێن / پیاوە شاعیر (سەباح ڕەنجدەر یان کەریم دەشتی) ، زێتر دەڵێن / (سەباح

رەنجدەر)ی شاعیر یان (کەریم دەشتی) شاعیر ، بە شاعیرەکانیتریش بە هەمان شێوە .. ئەمە لەنێو ڕووبەری ئەم باسەمان کە ڕاناوی کەسی دووەم بە شاعیرەکە بەکاردەهێنین ، مەبەستمان خودی کەسەکە یان کەسایەتییەکە نییە هەندەی / مەبەستمان (ئەوی شاعیرە) ، بە ڕاناوی کەسی یەکەمیش (مەبەستم خۆم نییە ، بەڵکو مەبەستم (منی شاعیرە) . بۆیە / کە باس لە (کەژاڵ ئەحمەد) دەکەین / مەبەستمان لە (کەژاڵ ئەحمەد سەعید) نییە بەڵکو ، مەبەستمان لە (کەژاڵ ئەحمەد)ی شاعیرە ، واتە (ئەوی شاعیر) ، یان بە (سەباح ڕەنجدەر) مەبەستمان لە ، (سەباح سابیر حەسەن) نییە بەڵکو ، مەبەستمان لە (سەباح ڕەنجدەر)ی شاعیرە . لێرەدا پرسیارێکی جەوهەری دەکەین ، ئایا دەکرێت بڵێین / (ژنە شاعیر تەرزە جاف یان پیاوە شاعیر شێرکۆ بێکەس ..؟) . یان (خانمە شاعیرەکان و پیاوە شاعیرەکان …!) ، لێرەدا وەڵامی ئەم پرسیارە نادەینەوە ، دواتر لە سیاقی قسە لەبارە کردن و ڕوونکردنەوە و باسکردن لە نموونە و فاکتەکان ، وەڵامەکە بەشێوەیەکی ڕۆشن و ڕوون خۆی دەدات بە دەستەوە و منیش وەک نووسەری ئەم بابەتە / وەڵامی کۆنکرێتی خۆم دەخەمەڕوو ، هەندە هەیە لێرەدا تەنها ئەو تێبینیە دەخەمە ڕوو یان بیرتان دەهێنمەوە کاتێک دەڵێن / خانمە شاعیرەکان ، یان پیاوە شاعیرەکان ئەوە باس لە کەسایەتییەکان دەکەن ، نەک ئەوانی شاعیر ..! چونکە بەبڕوای ئێمە خودی کەسەکان و کاراکتەرەکانییان جیاوازە لەگەڵ ئەوانی شاعیر ، بە ڕوونکردنەوەی ئەم بابەتە و بە شۆڕبوونەوە بە نێو قووڵایی مەبەستەکانم ، لێرەدا لە ئەزموونی شیعر و (منی شاعیر) دەستپێدەکەم و چەند نموونەیەک لە شیعرەکانم دەهێنمەوەو باسیان دەکەم . لە کۆپلەی یەکەمی (سروودی بەرەو یەکسانی) دا دەڵێم ..

لەو ڕێژەوەی نرخی مرۆڤ بەتە کاڵا
پشتم لەژێر قورسایی کار کەم بەتەوە
مێری زەعیفە و کەیلەتی بەناو چاوم لکێندراوە
هەوری ڕەشی پیاو سالاری
بە قووڵایی ڕۆحی گۆشم شۆڕ بەتەوە …!

ئەم شیعرە لە ناوەڕاستی نەوەدەکان نووسیومە ، کراوەتە سروود و لەلایەن مۆسیقاژەن (پایەدار بەرزنجی) ئاوازی بۆ دانراوە ، دوو سێ ساڵ لە مەراسیمی(هەشتی مارس) لە هەولێر بە کۆرس گوتراوەتەوە ، کە ناوەڕۆکەکەی باس لە جەنگەو ڕەنگەی ژنان و ئازار و ستەمێک لەسەر ژنان دەکات ، لەنێو دەقەکەدا . ژنێک باس لەخۆی دەکات و دەڵێت ،(لەو ڕێژەوەی نرخی مرۆڤ بەتە کاڵا ، واتە لەو ڕێژەوەی موڵکدارێتی لە (گشتییەوە گەڕاوە بە تاک و ئامرازەکانی

بەرھەمھێنان کەوتونەتە دەست پیاوان) ، لەو کاتەوە چەوساندنەوەی
مرۆڤ لەلایەن مرۆڤەوە دەستی پێکردووە و چینەکان دروست بوونە و
یەکەمین قوربانییانی ئەم چەوساندنەوەیەش ژنان بووینە ، لە قۆناغی
بێ ڕەحمی سەرمایەداری و لەژێر سایەی سیستەمی پیاوسالاریش ژان و
ئازارەکانی ژنان بەوپەڕی گەیشتوون ، بۆیە دەڵێ (ھەوری ڕەشی پیاو
سالاری بە قووڵایی ڕۆحی گەشم شۆڕبۆتەوە ..!) ، ئەگەر لەم کۆپلە
شیعرە و لە ناوەڕۆکەکەی ورد بینەوە دەبینین ، ئەوە ژنێکە قسە
دەکات و باس لە ئازارەکانی خۆی دەکات ، بەڵام (منی شاعیر) ئەم
شیعرەی نووسیوە ، واتە دەنگێکی مێیینە لەنێو منی شاعیردا ھاتۆتە
قسە ، (منی شاعیر) لەنێو ئەم دەقە شیعرییە کەسێکی مێینەم یان
دەنگێکی مێینەم لە خۆمدا بەرجەستە کردووە ، بەدەر لەوەی خۆم وەک
کەسایەتی چیم و چ گێندەرێکم ھەیە ، من باس لە (منی شاعیر)
دەکەم لەنیو ئەو دەقەدا .. لە شیعرێکی ترم بەناوی (شەباھەنگی
بەفر) ، لە شوێنێکی شیعرەکەدا دەڵێم ،

خۆم دەخزێنمە نێو باوەشی ھەڵمی ڕووبارە شەرمنەکان
لەگەڵ کازێوەی عەشق پێکەوە سەفەر دەکەین
دەمەوێ لە ئاھەنگی لە دایکبوونی خۆر سەما بکەم
تا لە بەھەشتی خەونە سک پڕەکانی بەھار
دەسکە گوڵێک بۆ تەمەنی کچێنی خۆم و بۆ گەڵا پاییزییەکانی
ئەم دەڤەرە بە دیاری ب□ھ□نم ...!

ئەم شیعرە بەروارەکەی لە (ئازاری ١٩٩٦) نووسراوە و دواتر لە
ساڵی (١٩٩٩) لەگەڵ کۆمەڵە شیعرێکی تر لە کتێبی (عەشق و
بەرائەتی ئاو) ب□لاوبۆتەوە ، شیعرێکە باس لە عەشق و نائومێدییەکی
گەورە دەکات ، لەبارەی خەمی کچێنی و خەمی گەورە کچان دەدوێت ، لە
شوێنێک بە ڕۆشنی دەڵێت ،(ئەمشەو ھەردوو مەمکی تەمەنی کچێنی عەشق
بەسەر شانم شۆڕبۆتەوە ، لە قووڵایی دڵە خەمناکەکانییان ، تف لە
ئاوێزانبوونی ھەوری ئافات و خەونە کابووسییەکانی قەدەر دەکەن ..!
) لێرەدا مەبەستمان نییە خوێندنەوەیەک بۆ دەق و ناوەڕۆکی (
شەباھەنگی بەفر) بخەینەڕوو ، ھێندەی مەبەستمان ئەو کۆپلە شیعرەی
سەرەوەیە کە شاعیر / باس لە کچێنی خۆی دەکات و دەڵێ (دەمەوێت ،
دەسکە گوڵێک بۆ تەمەنی (کچێنی خۆم) و بۆ گەڵا پاییزییەکانی ئەم
دەڤەرە بە دیاری ب□ھ□نم ...!) ئیتر چی ل□م □□شنتر و ڕوونتر ھەیە
کە شاعیر ، لەنێو ئەم دەقە شیعرییە باس لە کچێنی خۆی و خەمێکی
قووڵی کچانە دەکات ، واتە دەنگێکی مێینەی لەنێو خۆیدا بەرجەستە
کردووە و کچێک یان گەورە کچێک لەنێو ئەودا ھاتۆتە قسە ..! یان لە
قەسیدەی (ڕەشبەڵەکی ڕۆح) کە قەسیدەیەکی درێژە ، لەساڵی (١٩٩٥
) نووسراوە ، لەشوێنێکی ئەم قەسیدەیە دەڵێم ،

ئێستا
ڕووبارى نێوان مەمكەكانم ئاوێكى شێلووى
پێدا دەڕوات ..!
ئێستا من لەناو گێژاوى سەرگەردانى ، هاژەى
تاڤگەيەكى دڵ تەنگم …
دەى گوڵە گيان دەى ،
دەوەرە / لەسەر نينۆكەكانم
لەسەر پشتى هەردوو دەستم
لەسەر پەڕەكانى لێوم بڕوێ
تا ب□ تۆوە بئاخفم و بە تۆوەش هەناسە بدەم
تا بە تۆوە بمناسنەوە و لەم غەريبييەدا
ڕەنگى ڕۆيشتووم بێتەو□ بەر
دەى گوڵەگيان
دەماچم كە
دەبم گوشە
دەبۆنم كە
دەى گوڵەكەى خۆم دەى ..!

دەقى (ڕەشبەڵەكى ڕۆح) قەسيدەيەكى درێژە ، يەكێكە لە ئەزموونە سەرەتاييەكانى من لەگەڵ هەناسە درێژيم لەنێو دەقى شيعريدا ، قەسيدەيەكە ناوەڕۆكێكى پڕ لە بەرز و نزمى و پڕ كێشمەكێشى هەيە ، بەزمانێكى تەڕ و ناسكى شيعرى .. ئێمە مەبەستمان ئەو كۆپلەيە كە شاعير باس لە (مەمكەكانى) خۆى دەكات ، وەك كەسايەتى و دەنگێكى مێيينە دەردەكەوێ ، ئەگەر ناوى شاعيرى بەسەرەوە نەبێت ، خوێنەران وا دەزانن خانمێك ئەم شيعرەى نووسيوە ، لەنێو شيعرەكانم نموونەيترى لەم بابەتە بەرچاو دەكەون ، با ديوێكيتر و چەند وێنەيەكى ترى شيعرى بخەمە ڕوو كە لەوێدا / شاعير ئەمجارەيان وەك دەنگێكى نێرينە دەردەكەوێت ، بۆ نموونە لە شيعرى (بۆ چاوە گەشەكانى ڕەها) ئەو شيعرەش شيعرێكى درێژە بەڵام تەنها يەكدوو كۆپلەى دەخەينەڕوو ،

_ كچم ڕەها
چەند ڕۆژێكە هاتييە دنيا
چەند بە جوانى و چەند بە نەرمى
لە ناخەوە پێدەكەنى …!
_ كچم ڕەها
كە گەورە بووى بيرت نەچێت
لە ڕۆژانى كۆچەريما هاتييە دنيا
…………………

ڕۆحی با بەی
ڕۆڵە نەکەی کە گەورە بووی
خوێنی ناو دەمارەکانی
پەنجە ناسکە شووشەییەکەت شەختە بکا
گوڵە هێرۆی بەرسێبەری
چاوی گەشی ئەفسووناویت ئازار بدا
لەژێر کەپری مەزارەکان چۆک دابدەی
لەپی دەستت سەیری ئەستێرە و مانگ بکا …!

ئەم شیعرە لە سەرەتای مانگەکانی ساڵی ١٩٩٤ نووسراوە و دواتر لە کتێبی (عەشق و بەرائەتی ئاو) بڵاو بۆتەوە ، ئەوکاتە ڕەهای کچم تەمەنی سێ چوار مانگ بوو .. لەبار و زروفێکی سەخت و وەزع و گوزەرانێکی دژوار .. بێ خانەو لانەیی و هەرجارەی لە کونج و کۆڵانێک ژوورێکمان بە کرێ دەگرت .. ڕۆژێک لەسەر سیسەمەکە ڕەها لەسەر پشت ڕاکشابوو منیش یاریم لەگەڵدا دەکرد ، ڕەهاش بەشێوەیەک پێدەکەنی ، منیش لە هەموو ژیانم ئەو پێکەنینە ئەفسوناوییەم لەمنداڵێکی ئەو تەمەنە نەبینیبوو ، دوای یاریکردن خەواندم . ئیتر پێکەنینەکەی لە خەیاڵما ما یەوەو بوو بەسەرەتای شیعرێکی درێژ و نووسیم ، (کچم ڕەها چەند ڕۆژێکە هاتییە دنیا دە پێمبڵێ ئارەزووی ئەم هەموو پێکەنینەت لە کوێ هێنا ..؟ !) ئیتر ئەم خەیاڵە تێکەڵ بە ژیان و گوزەران و ئاسۆ و ئومێد و خەونەکان و زۆرشتیتر بوو .. وەکو باوکێکی دڵسۆز ئومێد خواستن بۆ ڕەها کە لە داهاتوو چۆن مرۆڤێک و کەسایەتییەک بێت یان ژیانی چۆن بێت و بە چ ئاراستەیەک دا بڕوات ، زۆر بە ڕۆشنی هاتووە کە دەڵێ / (کاتێک پەنجە ناسکە شووشەییەکەت شەختە دەکات ، گوڵە هێرۆی بەر سێبەری چاوی گەشی ئەفسووناویت ئازار دەدات ..!) واتە دەخوازێ کە کەسێکی بەهێز و بەتوانا بێت لەسەر قاچەکانی خۆی بوەستێت ، لە کاتە ناخۆشەکان و ڕووبەڕوو بە کێشە و میحنەتەکان ، نەچێت لەژێر کەپری مەزارەکان چۆک دا بدات و لەپی دەستەکانی سەیری ئەستێرە و مانگ بکەن ، واتە دەست پ□ان نەکاتەوە ل□ بەر هیچ کەسێک و تەنانەت هێزە ئاسمانییەکانیش …! لێرەدا دەبینین شاعیر وەک باوکێک قسە بۆ کچەکەی دەکات واتە ، دەنگێکی نێرینەی لەخۆی بەرجەستە کردووە …! نموونەیەکیتر . لە قەسیدەی (من) کە وەکو ئەزموونێکی نوێ ناومان ناوە (دەقی تەمەن) لە بەشی یەکەم لە کۆپلەی پێنجەم دا دەڵێم ..

لەنێو خەڵوەتگەی ژینی من
ژنێک سەرسامە بە پەنجەکانم
ژنێک سەرسامە بە قژی خاوم
ژنێک سەرسامە بە سمێڵی سوورم

ژنەک سەرسامە بە نیگاکانم
ژنەک سەرسامە بە شیعرەکانم
سەیرەکە لەوە دایە
لەنێو ئەو هەموو ژنە سەرسامانەم
منیش سەرسامم بەخەم
هەرخەم و هەرخەم و هەرخەم
خەمی تاک و تەنیا
خەم تا ئەبەد خەم ...!

دەبینین لەم کۆپلە شیعرەش / شاعیر لەنێو نەرجسیەتێکی تەخ دایە ، خۆشەویستی بە خود لە ئاستێکی زۆر بڵند دایە ، بە دیدەگی (نیچە)یانە و لە ئاستی باڵا لە من و بوونی خۆی دەڕوانێت کە / ئەو بیرکردنەوەیە بەخود بیرکردنەوەیەکە لە تەواوی (دەقی تەمەن) ئیشی لەسەر کراوە ، بەڵام ئەوەی ئەمە لێرەدا مەبەستمانە ، ئەو دێڕەیە کە دەڵێت (ژنەک سەرسامە بە سمێڵی سوورم ...!) ، سمێڵ هێمایە بۆ پیاو ، واتە لێرەشدا شاعیر دەنگێکی نێرینەیە .. لەم نموونانە بینیمان منی شاعیر لەیەککتدا لەنێو ڕووبەری شیعرەکاندا ، هەم دەنگی مێینە و هەم دەنگی نێرینەی لەخۆیدا بەرجەستە کردووە ، هۆکارەکەش ئەوە بووە / هەر لەسەرەتای ئەزموونی نووسینی شیعریم ، ویستوومە جیاواز بیربکەمەوە و جیاواز بنووسم ، چونکە ئەوە بیرکردنەوەی جیاوازە فۆرم و ناوەڕۆکی جیاواز بەدوای خۆیدا دەهێنێت ، نوێخوازیش هەر لەنێو ئەم هاوکێشەدا مانا پەیدا دەکات ..! تا ئێرە چەند دیمەنێکمان پێشان داوە ، هێشتا هۆکار و وەڵامی پرسیارە جەوهەرییەکەمان نەداوەتەوە و بەڵام زۆرباشم لەبیرە / لەناوەڕاستی ساڵی نەوەدەکان ، ئەوکات بە ئێمەیان دەگوت (شاعیرە لاوەکان) ، لە گازینۆی (مەچکۆ) ڕۆژنامەنووسێکی برادەرم پرسیارێکی لێکردم و گوتی / (ناڵە حەسەن) تۆ لەنێو شیعرەکانتدا زۆر باسی (مەمک) دەکەیت و وەکو (کچێک) دەردەکەویت ، ئەگەر ناوت لەسەر شیعرەکانت نەبێت و یان وێنەت لەگەڵیان نەبێت کەس نازانێت تۆ کوڕیت یان پیاویت ..؟! منیش لەناخی ناخەوەم پرسیارەکەم زۆر پێخۆش بوو ، لە وەڵامدا گوتم / ئاخر من کە دەچمە نێو جەوی شیعری و بەنێو دنیای خەیاڵ ڕۆدەچم و قووڵ دەبمەوە لەوێدا ، لە واقیع و لەخۆم دادەبڕێم ، لەوێدا من نازانم نێرم یان مێ ، منداڵم یان پیر ، تەنها مرۆڤێکم هیچیتر ..! برادەرەکەشم سەرسام بوو بەوەڵامەکەم و قەناعەتی بە قسەکانم هات .
ئیتر لەمبارەوە ، (نوکتە و سەرگوزشتە و باسی خۆش خۆشیش هەن ...!) . ئیتر ئەم حاڵەتە لە نێو خەیاڵ و باری دەروونیم مایەوە ، تا ئەزموونم بەرەو سەرووتر دەچوو کاریگەری ئەم بارە دەروونییەم

لەنێو ڕووبەری شیعر و خەیاڵە شیعرییەکانم تەختر دەبوو ، بەڵام نەمدەتوانی بەشێوەیەکی گونجاو تەعبیری لێبکەم و یان لەنێو پانتیایی لێکۆڵینەوەیەک تیۆریزەی بکەم . زەمەن هات و ڕۆیشت ، چەند ساڵێک لەمەوبەر لە (یوتوب) گوێم لە دیمانەیەکی(ئەدۆنیس)ی شاعیر ڕاگرت ، زۆر جەریئانە لە وەڵامی پرسیارێک کە باسی خۆی دەکرد گوتی ، (کەسایەتییەکی مێینە ، یان دەنگێکی مێینە لەنێو منی شاعیردا هەیە ..!) ، دڵخۆش بووم بەو قسەیەی (ئەدۆنیس) ، شیعرەکانی خۆم و پرسیارەکەی ئەو ڕۆژنامەنووسە و وەڵامەکەی خۆمم بیر کەوتەوە ، گوتم نا من هەڵەنیم ، شاعیر (بەدەر لە ڕەگەزە بنەڕەتییەکەی خۆی) ، دەتوانێ هەم دەنگی مێینە و هەستەکانی مێینە و / هەم دەنگی نێرینە و هەستەکانی نێرینە لە خۆیدا بەرجەستە بکات ، چونکە لە دواجاردا شاعیر مرۆڤێکە بە هەموو هەستە جیاوازەکانەوە ..! لێرەدا بینیمان / شاعیر لەنێو ڕووبەری شیعر دەتوانێ دەنگی مێینە و دەنگی نێرینە لە شیعر و دیمەنە جیاوازەکان لە خۆیدا بەرجەستە بکات ، ئێستا باس لە دەقی (بەیان) دەکەین کە یەکێکە لە قەسیدەکانی (شیرکۆ بێکەس)ی شاعیر ، پوختە و ناوەڕۆکی دەقی (بەیان) بەو شێوەیەیە ، بەیان کچی دێیەکە سەر بە ناوچەی مەریوان ، کچێکە لەگەڵ موعاناتی خۆی و کۆمەڵگە چەوساوەکەی دەژی ، ئەم ژیانە نابەرابەرەی بە قەبووڵ ناکرێک ، چ وەک کچێک چ وەک کەسایەتییەکی کوردی ژێردەستە ، شەوانان تا درەنگی شەو سەدان پرسیار بەخەیاڵی دادەت ، (شێرکۆ بێکەس) لە بەشێکی قەسیدەکەی دەڵێت ،

ئێستا کەنیشکی ئەم دێیە
دێت و ئەڕوا و قسەی پێیە
قسەکانی لەلای هەندێ
وەک شەمامە هەڵئەگیرێ ….
ئەم کیژەمان وەکوو
چاوی بیری زیت بوو
گشت شەوگارێ
لەژێر لێفەی کون کونەوە
بە قەد ژمارەی ئەستێرەی
شەوی هاوینانی ناودێ
هەنگی پرسیار لەناو سەریا
ئەو ڕۆژان و
تا بەربەیان
نەیان ئەهێشت چاو لێک بنێ
ئەم بۆ ئەژی ؟ ئەو بۆ ئەمرێ

ڕەنج بۆ ئەخورێ ؟
ئەم بۆ دیلە ؟ چۆن ڕاپەڕێ ؟

بەیان / هۆشیارییەکەی دەگاتە ئەو ئاستە بڕیار دەدات چەک هەڵگرێ و ببێ بە پێشمەرگە . ئەم بڕیارەی لەلای پیاوانی ئایینی و هەندێ لە کەسەکانی دێکەی دەبێتە مایەی ڕەخنە و توانج بەڵام ، بۆ کیژۆڵان و زۆرێک لە کەسانی هاودەمی خۆی مایەی دەستخۆشانە دەبێت ، بەیان پێشمەرگەیەکی ئازا و چالاک دەبێت ، دەبێتە سەردەستەی گرووپەکەیان ، دوای ماوەیەک نامەیەک بۆ ماڵەوەیان دەنێرێ ، چونکە بەیان ئێستا هێندە کەسایەتییەکی خۆشەویستە نامەکە ئەودەست و ئەو دەست دەکات ، لەماوەی یەکدووڕۆژا نامەکە گەچراو و کۆن دەردەکەوێ ، لە ترسی دڕان و لەناوچوون دەیبەن لەمزگەوت بە مەکەبەرە دەیخوێننەوە ..!
دواتر بەیان شەهید دەبێ ، شاعیر لە کۆتایی قەسیدەکە ، دەڵێت ،

بەیان بەیان بەیان
ئیتر بەیان هەر بە تەنها
دار گێلاسی مەریوان و ئێران نییە
کانی سنە و بۆکان نییە
ئەمڕۆ و سبەینێ و داهاتووش
ئیتر بەیان کیژۆڵەکەی دایە گەورەی کوردستانە
ئیتر بەیان لە ئێستەوە
ئەستێرە سوورە گەشەکەی هەژارانی گشت جیهانە ..!

تا ئێرە وەکو بەبیر هێنانەوەیەک پوختی□ی□کی کورتمان لە ناوەڕۆکی دەقەکە باسکرد ، بەڵام مەبەستی ئێمە لە باسکردنی ئەم دەقە ئەوەیە کە شاعیر ، ل□ ش□و□نێکی دەقەکە ، ڕوو لە ژنان دەکات و وەک پەیامبەرێک ، پەیامبەر بە مانا ئایینیەکە نا ، بەمانای وەکو مرۆڤێک پەیامی پێیە ، یان وەکو قسەکەرێک قسەی پێیە ، چونکە دواجار شاعیر لەنێو شیعرەکانیدا قسەکانی خۆی دەکات .. جا ئەو شاعیرە یان ئەو پەیامبەرە دەکرێ کەسایەتییەکی مێینە بێت ، چونکە لەسەر سەکۆیەک رووی دەمی لە ژنانە و قسە بۆ ژنان دەکات و دەڵێت ،

ئەی ژنانی وڵاتە قژ سووتاوەکەم
بەیان زەنگە
گوێی لێبگرن !
دەستڕێژی ئازادیی
ناو ئێوەیە
سەر هەڵبڕن
بەیان دەمی ئەو پاچەیە
شەوە زەنگتان ئەڕوخێنێ
دەنگ هەڵبڕن

بەیان ئەو دارو خشتەیە
دنیای تازە پێکدەهێنێ
چاو هەڵبڕن
بەیان لوولەی ئەو چەکەیە
مەرگ ئەمرێنێ
کوان ؟ ! ڕاپەڕن ..!

لە وردبوونەوە لەم دیمەنە شیعرییە ، هاوکات دەکرێ خوێندنەوەی ئەوەشی بۆ بکەین کە شاعیر ، دەنگێکی مێینە نەبێت ، دەکرێت دەنگێکی نێرینەی ئازادیخواز بێت ، واتە پیاوێکی ئازادیخواز بێت ، هیچ لەناوەڕۆکی قسەکان و پەیامەکە ناگۆڕێت ، واتە لەنێو ئەو پەیامە شیعرییەی (شێرکۆ بێکەس) ئەو هاوکێشەیە دەبینین کە (/ ئەوی شاعیر) لە یەککاتدا ، توانیویەتی هەم مێ بێت یان نێر ، دواجار مرۆڤێکە لە قووڵایی هەستێکی ئینسانی باسی لە نا بەرابەری و جەور و ستەمی سەر کۆمەڵگایەکی ژێردەستە کردووە ، واتە(ئەوی شاعیر) بەدەر لەوەی لە گەندەرەکەی هەرچییەکە ، وەکو مرۆڤێک هەستەکانی خۆی لە ڕوانگەی مرۆڤبوونەوە ، بەرامبەر بە کەسێک و کێشەیەک خستەتە ڕوو . لێرەدا دەمانەوێت باس لە دیمەنێکیتر ، یان دیوێکیتری ئەم باسەمان بکەین و چەند نموونە و فاکتێک بخەینەڕوو ئەویش ، (ژن و مەسەلەی ژنان)ە یان کێشەی ژنان لەنێو ڕووبەری شیعری دا ، لە کۆمەڵگەی تەقلیدی و دواکەوتووەکان ، (ژن بوون) کێشەیەکە و ژنان هەمیشە ڕووبەرووی ستەم و چەوساندنەوە دەبنەوە ، بۆیە هەوڵدان و خەباتکردن بۆ بەدەستهێنانی ماف و ئازادییەکان ، هەم لەلایەن ژنانی وشیار و بەشێک لە پیاوانی ئازادیخوازیش ئامادەیی هەیە ، بۆیە دەبینین زۆرێک لە ژنان ، ئەوانەی شیعر دەنووسن و شاعیرن ، لەنێو ڕووبەری شیعرەکانییان باس لە هەستی ژنانەی خۆیان دەکەن و وەک دەنگێکی مێینە دەنگ هەڵدەبڕن ، تا ئەو ئاستەی شانازی بە ژنبوونی خۆیان دەکەن ، کە ئەمەش خاڵێکی پۆزەتیف و شکۆدارە ، یان لە پەنا ئەو دەنگهەڵبڕینە و دەربڕینەی هەستە مێینەییەی خۆیان باس لە کێشەکان و پەیوەندییەکان و خەمە کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و کلتوورییەکان دەکەن ، بەڵام با بزانین دەربڕینی ئەم دەنگە مێینە و هەستە ژنانەییە ، دەبێتە هۆی ئەوەی کە / چەمکی گەندەر ئەو کاریگەرییەی هەبێت لەنێو ڕووبەری دەق و تا ئەو ئاستەی مۆری گەندەری پێوە دیار بێت ..! لێرەدا باس لە شیعرێکی (کەژاڵ ئەحمەد)ی شاعیر دەکەین ، بەناوی (باخەوان ماندووترە لە ئاو) ، شاعیر لە سەرەتای شیعرەکە دەڵێت ،

پێت سەیرە نانووشتێمەوە
بە تەنیا بێ

بۆنکردنی گوڵێک نەبێت
یان بە ماچکردنی ڕوومەتی منداڵێک
سینگ و بەرۆک ناکەمەوە
بە شیردان بە شیعرێک نەبێت
یان ئەوینی لەبیرکراوی شەماڵێک ..
(کەژاڵ ئەحمەد) لە بەشێکیتری شیعرەکەیدا دەڵێت ،
پێناکەنم بەدەم کەڕووی
جەستەی نیشتیمانەکەوە
بەگەنی کردووە
ناشگریم لەبەردەم قەوزەیەکدا بەهۆیەوە
حەوزی ژیانی ئەم خەڵکە لیقبووە !!
دیوارێک باشتر گوێ دەگرێت
بەردێک باشتر هەست دەکات
باڵندەیەک سەیر لەبەر من
خەمبار دەبێت و
سبەی دەمکات بە جریوەی چیڕۆکێک …!

بەشێوەیەکی گشتی / شیعرەکە لە ڕووی زمان و شیعرییەتەوە ، شیعرێکی جوان و نایابە ، ناوەڕۆکێکی قووڵی هەیە ، بەخێرایی لە دەرگای زۆر کێشە و ململانێی داوە ، هەستێکی ژنانەی ڕۆشنی دەربڕیوە بە تایبەت بەرامبەر بەوەی کە ، پێیان وایە ژنام زەعیفە و لاواز و بێهێزن ، یان خەمەکانی نیشتیمان و کێشەکانی ڕۆژ و زۆر شتیتر ، وە رەخنەیەکی تەڵخ لە ئەوی بەرامبەری دەگرێت جا هەرکەسێ بێت ، لێرەدا نامانەوێت بە قووڵی باس لە ناوەڕۆکی دەقەکە بکەین ، بەڵام هەر بە خوێندنەوەیەکی خێرا ، دوو شت دەبینین / شاعیر دەیەوێت کەسایەتیەکی بەهێز و متمانە بەخۆبوو بەمانای کەسایەتیەکی ئازا بەرجەستە بکات ، کە بە بەرامبەرەکەی دەڵێت / پێت سەیرە نانووشتەمەوە ..! یان دەڵێ / پێناکەنم بەدەم کەڕووی جەستەی نیشتیمانەکەوە ، یان / ناشگریم لەبەردەم قەوزەیەکدا ..! ئەمانە هەمووی هێما و نیشانەی بەرجەستەکردنی کەسایەتییەکی بەهێزن ، هاوکات باس لەهەندێ شت دەکات کەلای ئەو گەورەو پیرۆزن ، بۆ نموونە / نانووشتێتەوە بە تەنیا بە بۆنکردنی گوڵێک یان ماچکردنی ڕوومەتی منداڵێک نەبێت ، یان سینگ و بەرۆکی خۆی ناکاتەوە بە شیردانی شیعر نەبێت ، دیارە شیردان لە ڕێی مەمکەوە هێمایە بۆ ڕەگەزی مێینە ، بەڵام ئەو لەو هەستە ژنانەیەوە دەیەوێت (گەورەیی و گەردوونیەتی شیعر)مان پێشان بدات ..! کە ئەوەش چ لە نەنووشتانەوەکەی بە تەنیا بە بۆنکردنی گوڵێک و ماچکردنی منداڵێک / یان سینگ و بەرۆک نەکردنەوە بە شیردان بە شیعر نەبێت ..! لێرەدا دیمەنێکی ناوازەی

پڕ لە شیعرییەت و جوانکاری نەخشاندووە ، ئەگەر زێتر ورد بینەوە و بپرسین ، ئایا چەند کاریگەری گەندەر لە پشتی هەستەکانی ئەو ئەم دەقە دەبینین ..! شاعیر لە پشتی هەست و خەیاڵەکانی خۆی باسی کەسایەتییەکی بەهەزمان بۆ دەکات ، باسی پیرۆزی گوڵ و منداڵ و گەورەیی شیعرمان بۆ دەکات ، باسی خەمەکانی نیشتیمان و ئەزمەکانی ڕۆژ دەکات ..! کاریگەری گەندەر لەکوێی ناوەڕۆک و هاوکێشەکانی ئەم دەقە دایە ..؟ ئایا ئەگەر ئەم دەقە لە جیاتی ناوی کەژاڵ ئەحمەد ، ناوی (سەباح ڕەنجدەر)ی بە سەرەوە با یان هەر شاعیرێکی تر ، چی لە ناوەڕۆک و مانا و هاوکێشەکان دەگۆڕی ..؟! دواجار هەستی ژنانەش هەستێکی مرۆڤانەیە و پەیوەندی بەوەوە نییە شاعیرەکە چ جۆرە رەگەز و گەندەرێکی هەیە ، مەبەستمان (ئەوی شاعیر)ە نەک کەسەکە خۆی ، بینیمان تەنانەت دەربڕینی هەستی ژنانە و دەنگی مێینەییش لەنێو ڕووبەری دەقی شیعریدا ، گەندەری نووسەرەکە گرینگییەک و کاریگەرییەکی ئەوتۆی بەسەر دەقەکەدا نابێت ، هاوکات / بە مەسەلەی کێشەی ژنان و ڕزگاربوون لەم کێشەیە ئەمە کاری شیعر و ئەدەب نییە ، دەکرێ شیعر و ئەدەب یارمەتیدەر بن بەڵام ، وا پێویست دەکات لە رێگای هۆشیاری کۆمەڵگا و لە ڕوانگەیەکی ئینسانی و لە چوارچێوەی یاساو دەستوورێکی مەدەنی ئەم کێشانە چارەسەر بکرێن ..! لەم بارەیەوە ، باس لە شاعیرێکی تر و شیعرێکیتر دەکەین ، ئەویش (تەرزە جاف)ی شاعیرە ، (تەرزە جاف) شاعیرەکە لەنێو شیعرەکانی بە زمانی شیعری و بە ڕۆشنی باس لە خۆیی و هەستەکانی و هاوکات / پەیوەندییەکانی لەگەڵ خۆیی و دەوروبەری دەکات ، ڕاستگۆیانە و ڕاشکاوانە تەعبیر لە خۆی دەکات و خۆی دەنووسێتەوە ، واتە (تەرزە جاف) هەوڵ دەدات لەنێو شیعرەکانی خۆی بێت و شاعیرەکە لەنێو ڕووبەری داهێنان و شیعر هەوێی جوانی هەیە ، شیعرێکی ئەم شاعیرەمان بە ناوی (جوانترین) دەخەینە ڕوو ، شاعیر لە شیعرەکەیدا دەڵێت ،

تۆ چەند جوانی
کاتێک لە باڵا و سینە و
نیگای کچەکەوە
شیعرێک دەخوڵقێنی !
تۆ چەند زانای
ئەو کاتانەی لە کۆڕێکدا
یان بەرامبەر ژنێکی جوان
باس لە مافی ئافرەت و
مافی ئازادی ئاو دەکەی !
تۆ چەند بەرزی

ئەو کاتانەی لە ڤیستیڤاڵێک
یان لە سەنتەرێکی گەنجان
بەسەر ئازادیی دەربڕین و
سەربەخۆییدا هەڵدەدەی!
تۆ چەنێک جوانیت ،
چەنێک زانا ،
چەنێک بەرز !
کەچی ئەو ڕۆژەی کچۆڵەکەت دەکەوێتە عەشقەوە:
تۆ
چەند درۆزنیت
چەنێکیش گوناح …!

ناوەڕۆکی شیعرەکە زۆر ڕۆشنە .. باسی دوو ڕوویی و درۆزنی کەسێک یان کەسەکان دەکات ، ئەوانەی لە پشتی میکرۆفۆنەکانەوە ، لە کۆڕ و ڤیستیڤاڵ و گۆڕەپانەکان و شوێنە گشتییەکان ، باس لە ئازادی و مافی ئافرەت و ئازادی تاک دەکەن و لەماڵەوەش بە کچۆڵەکەی خۆیان زیندانێکیان خوڵقاندووە یان ناتوانن بەرگەی ئەوە بگرن کە کچۆڵەکەیان عاشق بێ ، ئەوکات ئەوەی باوەڕیان پێی نەبێت ، قسە بریقەدار و بەناوەڕۆکەکانی خۆیانە …! یان شاعێرێک کاتێک لە ڕوانینی قەد و باڵا و نیگای کچێکی شۆخەوە ، شیعرێک دەخولقێنێ .. . دیارە دەقەکە ناوەڕۆکێکی جوانی هەیە ، شاعیر ڕاستگۆیانە باسی لە زۆربەی (کەسەکانی) دەوروبەر و کۆمەڵگاکەی کردووە بەڵام ، ئەمە مەبەستمان لە کاریگەری (گێندەر و پەیوەندی گێندەرە لەنێو شیعرەکە و خودی گێندەری شاعیرەکەش) ، با بزانین لەنێو شیعرەکەدا ئەو (تۆ)یە کێیە ؟ کێ دەڵێت (تۆ چەند جوانی ، کاتێک لە باڵا و سینەی ، نیگای کچێکەوە ، شیعرێک دەخوڵقێنی !) ، ئەو (تۆ)یەی نێو ئەو وێنە شیعرییە لە ڕووی رەگەزەوە (تۆ)یەکی نادیارە چونکە دەکرێت / پیاوێک بێت لە قەد و باڵا و نیگای کچێکەوە ، شیعرێک بنووسێت ، یان دەکرێت ژنێکی لەزبیان بێت ، یان هەر ژنێک ، بەهەمان شێوە ، لە قەد و باڵا و نیگای کچێکەوە شیعرێک بنووسێت و جوانی ژنێک ببێتە ئیلهام بۆ نووسینی شیعرێک ..! بۆیە (تۆ)یەکە گێندەری نادیارە لە هەمانکات ، دیاربوونیشی گرینگییەکی ئەوتۆی نییە ، چونکە کەسی لەو بابەتە زۆرن لە نێو هەردوو ڕەگەزەکە ، دەکرێت ژنێک بێت چالاکوانی نێو مەیدانی مافەکانی ژنان بێت و باس لە ئازادی ژنان و ماف و ئازادی تاک بکات بەڵام ، لەماڵەوە پێچەوانەی ئەو قسانەی خۆی ڕەفتار بکات و بەتایبەت ئەو ڕۆژەی کە کچۆڵەکەی دەکەوێتە عەشقەوە ، لە نێو کۆمەڵگە دواکەوتووەکان بە هەزاران ژن و پیاوی لەمجۆرە هەن ، بۆیە لە سەرتاپای شیعرەکە /

هەموو (تە)یەکان گەندەڵرو ئەگەزیان نادیارە و دەکرێ مە بن یان
نەڕ ..! هاوکات گەندەڵری شاعیریش هیچ لە ناوەڕۆک و بەهای شیعرەکە ناگۆڕێت ، با ناوی (تەرزە جاف)ی شاعیری بەسەرەوە نەبێت یان ناوی هەر شاعیرێکی تر بێت ، هیچ لە بابەتەکە و لە ناوەڕۆکی شیعرەکە ناگۆڕێت …! تا ئەرە زۆتر فۆکەسمان لەسەر گەندەڵری شاعیر بوو ، ئێستا چەند کورتە شیعرێکی تر بە نموونە دەهێنینەوە کە فۆکەس دەخەینە سەر ناوەڕۆکی دەقەکان و گاریگەری گەندەڵر لەنێو دەقەکانـــدا .. هاوکـــات مەبەســـتمان لە گەنـــدەڵری شـــاعیرەکە و ئەو کەسایەتی و کاراکتەرانەش کە لەنێو دەقەکان ئاماژەیان پێدەکرێت .
(سەباح ڕەنجدەری) شاعیر ، لە کتێبی (حەزدەکەم ئەوەندە بژیم) لە شیعری (باوک و دایکم) لە دوا کۆپلەدا دەڵێت ،

خونچە ئیسماعیل عومەر لە ٦/١٢/١٩٥٦ دا
بە جلی ڕەشەوە چووە پەردەی بووکێنی و ئاهەنگی خامۆشییەوە
جلی ڕەش
جلی ڕەش
جلی ڕەش
جلی ڕەش
جلی ڕەش
جلی ڕەش
جلی ڕەش
جلی ڕەش

ئەمە کاتی خۆی خوێندنەوەیەکمان بۆ ئەم کتێبەی (سەباح ڕەنجدەر) کـــردووە بە نـــاوی ، (شیعـــر و چەمکەکـــانی / ئیـــرۆس و سانـــاتۆس و ئەبەدیـــەت) ، لەنێـــو خوێنـــدنەوەکەمان ئەوکـــاتیش باســـی ئەم کۆپلە شیعرەمان کردووە ، بەڵام ئێستا بە مەبەستێکیتر خوێندنەوەی بۆ دەکەین ، بەر لە هەر شتێک لەنێو ئەم وێنە شیعرییە پارادۆکسێکی نـــاوازە دەبینیـــن ، لەنێـــوان (جلـــی ڕەش و پەردەی بـــووکێنی) کە بەشتێکی جوانی بە شیعرەکە بەخشیوە . (خونچە ئیسماعیل) واتە دایکی شاعیر ، بە جلی ڕەشەوە چۆتە پەردەی بووکێنی و لە ئاهەنگێکی خامۆشدا ، لە پشتی جلی ڕەشەوە وێنەی هەموو زەحمەتی و مەینەتی و ژیانی قورسی ژنانی کوردەواریمان بە ڕەسم دەکات ، (جلێکی ڕەش ڕەش ڕەش ڕەش ڕەش …!) ، هێمایە بە ژیانێکی ئەجگار سەخت و ناڵەبار ، خەمێکی ئەجگار گەورە ، دیمەنێک تا ئاستی تراژیدیا غەمگین ، کێشەیەکی کۆمەڵایەتی گەورە ، ئاستی فەرهەنگی و کلتـــووری کۆمەڵگایەک دەردەخات ، ئەمانە هەمووی لە دوو دێری شیعری تەعبیری لێکراوە ، هاوکات ئەلبوومێکی پڕ لە وێنە و یادەوەریش ، هەستێکی مرۆیی گەورە ..! ڕاستە(خونچە ئیسماعیل) ژنەکە و دایکی شاعیرە ،

بەڵام خوێنەر ل□ بەردەم ناو□□ک□کی گەورە و پارادۆکسێکی گەورە دایە ، خوێنەر ل□ بەردەم دیمەنێکی هێندە خەمناک دایە تا ئاستی کارەسات ، بۆیە ئەوەی بیر دەچێتەوە (خونچە) کێیە ، گێندەر و ڕەگەزی چییە ، گرینگ ئەوەیە کەسێکی زەحمەتکێش بووە ، بە جلێکی ڕەشەوە گرینگترین شەوی ژیانی خۆی بەڕێکردووە ، گێندەری کەسەکە هیچ گاریگەرییەکی ل□ ئاست گەورەیی و کاریگەری ناو□□ک□دا نییە .

تەنانەت گێندەری شاعیرەکەش ، ئەگەر هەر شاعیرێکی تر / ئەو دوو دێرەی نووسیبا هەمان ناوەڕۆک و هەمان کێشە و تراژیدیای بەرجەستە دەکرد …! واتە لەم دیمەنە شیعرییە ، ناو□□ک□کە ڕەنگەکانی گێندەری هێندە کاڵ کردۆتەوە تا ئاستی نادیار یان ڕەشبوونەوە .

نموونەیەکی تر / (جوول کێلچێر) شاعیرێکی ئەمریکییە ، کەسایەتییەکی ژنە ، ل□ هەمانکات گۆرانی دەڵێ و شیعری لیریکیش دەنووسێ ، لە کتێبێکی شیعری بەناوی (شەوێک ب□ بێ زریپۆش) ، لە شیعرێکی نێو کتێبەکە بە ناوی (خۆت کۆکەرەوە) ، هەرخۆم شیعرەکەم کردووە بە کوردی و وا لەخوارەوە دەینووسمەوە و قسەی لەسەر دەکەین ، (جوول) لەم شیعرەدا دەڵێت ،

لە کەنار دەریا خۆت کۆکەرەوە
منیش دێم و لەوێدا خۆشم دەوێی
خۆت کۆکەرەوە لەگەڵ شتە کوێیەکاندا
لەگەڵ گۆرانییەکانی چۆڵەکە و کەفی دەریا
لێگەڕێ / با جوانییەکی شێتانەش خۆی کۆبکاتەوە
ل□ نێو چاوەکانت بدرەوشێتەوە و بانگم بکا
چونکە من ئارەزووی پیاوێک دەکەم
ل□ نێو قژیدا بۆ شتە کێوییەکان هێلانە چێبکا
ئەو پیاوەی بڵێسە و گڕ ماچ دەکا …!

شیعرێکی ناسک و جوان ، ناو□□ک□کی قووڵ و پڕ مانا ، ئەوە دەبینین / ژنێک واتە دەنگێکی مێ داوایەک لە پیاوێک دەکات ، کە خۆی کۆبکاتەوە ، لە سەرەتا هەردوو ڕەگەزی (نێر و مێ) دیارن ، ژنەکە بەردەوام دەبێ لەداواکەی کە پیاوەکە خۆی کۆبکاتەوە ، تاکو ئەویش خۆشی بوێت ، لێرەدا خۆ کۆکردنەوە ، وەک هێمایەک زۆر شتی لە پشتە ، وا دیارە پیاوەکە کەسێکی هێندە نائومێدە تا ئاستی ڕەشبینی ، دەستی لە خۆیی و ژیان و ئومێدەکانی بەرداوە ، ژنەکە داوای لێدەکات خۆی کۆبکاتەوە و بگ□□ت□وە نێو ژیان و دەست بە ئومێدەکانیی بگرێتەوە ، خۆی کۆکاتەوە / لەگەڵ شتە کێوییەکان ، دەکرێ شتە کێوییەکان هێما بێت بۆ شتە یاخییەکان ، گورانییەکانی چۆڵەکە هێمابێ بۆ شتە جوانەکان ، کەفی دەریاش هێمابێ بۆ جووڵە و هەوڵدان ، کەواتە دەخوازێ پیاوەکە لەم نائومێدییە گەورەیە خۆی

ڕزگار بکات و بگەڕێتەوە نیو ژیان و لەگەڵ شتەجوانەکان بژی ، بەم
شێوەیە دەبێتەوە بەو کەسەی کە ئەویش خۆشی بوێت ، تا ئەرە ئاساییە
، ناوەڕۆکەکەی جوان و پڕ مانا و گەندەڵەکانیش دەبینرێن بەڵام ،
کاتێک دەگەینە دوادێری شیعرەکە ، کە دەڵێت ،(ئەو پیاوەی گە و
بەسە ماچ دەکا ...!) ، ئەم دێڕە هەندە پڕ ماناو هەندە دێڕە
شیعرەکی ناسک و ناوازەیە ، ناوەڕۆکەکە قووڵتر پێشان دەدات ، ژیان
و عەشق جوانتر پێشان دەدات ، لە بەرامبەریشدا / نائومێدی و
پەرتبوونەکان گەورەتر دەردەکەون ، خوێنەر لە بەرامبەر ناوەڕۆکەکی
قووڵ قەرار دەگرێت ، گەندەڵەکانی بیردەچێتەوە و دەکەوێتە نەو
بیرکردنەوەیەکی قووڵ ، کەسێک گەو بەسە ماچ بکات دەبێ / کەسێک
لەونلەو بێت لە خەونی جوان لە هیواو ئومێدی جوان ، نەک کەسەکی
پەرت و لاکەوتە و نائومێد ، بەیە لەژێر کاریگەری ناوەڕۆکەکی پڕ لە
جووڵەی ئیستاتیکی ، گەندەڵەکان لە مێشکی خوێنەر وندەبن
کاریگەریان نامێنێ ، تەنانەت خودی شاعیرەکەش گەر (جوول) نەبێت
هەر کەسەکیتر بێت هیچ لە مانا و ناوەڕۆکی شیعرەکە ناگەیەنێت ...!
نموونەیەکی تر / شیعرەکی (خولیا حسێن)ی شاعیر ، بەناوی (دایکم
و دەریا لەیەکدەچن) ، ماوەیەک لەمەوبەر خوێندنەوەیەکیشمان بە
ئەم شیعرە کردووە ، بەناوی (شیعر و دایک و میهرەبانی) ، بەڵام
، لێرەدا بە ئەم وتارەمان دیسان قسە لەسەر دیوەکی تری ئەم شیعرە
دەکەینەوە ، خولیا لە سەرەتای شیعرەکەیدا دەڵێت ،

دەریا و دایکم لە یەک دەچن
کە غەریبیی دایکم دەکەم
دەچمە کەنارەکی دەریا
نیگاکانم نوقمی قووڵاییەکەی دەکەم
لە جوانی و
لە فراوانی و
لە هەمنی دەریادا
جوانی و
هەمنی و
دە گەورەیی دایکم دەبینم
یان لە شوێنەکی تری شیعرەکەدا دەڵێت ،
هەندە دەخرۆش و هەندە ئارام و
منداڵ دەبمەوە
وادەزانم لە ژێر ئاسمانی چارەکە شینە
ئەفسووناویەکەی دایکم
خەم شاردەتەوە
نە عەشق دەمسووتێنێ

نە خۆشەویستی ئازارم دەدا
نە خەم زەفەرم پێ دەبا
نە شەکەتی پێم دەزانێ
نە تەمەن لەگەڵ خۆی دەمبا
نە دۆڕان تێکم دەشکێنێ
نە غوربەتیش دەمگریێنێ ..!

ناوەڕۆکی شیعرەکە باسکردنە لە ڕۆڵی دایک و گەورەیی و میهرەبانی دایک ، وەک کەسێکی ئازیز و پیرۆزترین و خۆشەویسترین کەس ، باوەشی دایک ئارامیترین کونج و جێگایە بۆ منداڵەکانی ، پەناگەیەکە پڕ لە میهر و خۆشەویستیی .. لێکچوواندنی دایک لەگەڵ دەریا هاوکێشەیەکی شیعری پڕ لە جوانکاری نەخشاندووە ، لە هەمانکات ، وێنەیەکی قووڵی پڕ لە مانا ..! لێرەدا مەبەستمان نییە دووبارە لەسەر ناوەڕۆکی شیعرەکە قسە بکەینەوە بەڵام ، ئایا لەم دەقە شیعرییە خوێنەر لەبەرامبەر ناوەڕۆکێکی بەرز و گەورەی ئینسانییە یان گێندەر ؟ خۆ ئەگەر خولیا بیگوتبا / باوکم و دەریا لەیەکدەچن ، خوێنەر لەبەرامبەر هەمان مانا و هەمان ناوەڕۆک قەراری دەگرت ، چونکە باوکیش هەمان ئەو کەسە گرینگە و گەورەیەیە بۆ منداڵەکانی ، هەمان پاڵپشت و باوەشی باوکیش هەمان ئەوکەنارە ئارامە و هەمان ئەو کونجەیە کە پڕاوپ□ر□ لە میهر و خۆشەویستی ، بۆیە لەم دەقە شیعرییەش گێندەر ئەو ڕووبەرە فراوانەی نییە ، چونکە لەوکاتەدا مێشکی خوێنەر سەرقاڵە بە بیرکردنەوە لە میهرەبانی و گەورەیی کەسێک ئەو کەسەش (دایک)ە ، خۆ لەجیاتی خولیا گەر هەر شاعیرێکی تر ئەم دەقە شیعرییەی نووسیبا هەمان ناوەڕۆک و مانای دەبوو ، چونکە گێندەری شاعیریش هیچ کاریگەری بەسەر دەق و ناوەڕۆکەکەدا نییە و نابیندرێ .

ئێستا دوای ئەم هەموو نموونە و فاکتانە ، دەمانەوێت باس لە هۆکارەکان بکەین / بۆچی گێندەری شاعیرەکان لەنێو ڕووبەری دەق ئەو کاریگەرییانی نییە ، یان شاعیرێک بەدەر لە کەسایەتی خۆی و گێندەری خۆی ، دەتوانێت وەک (ئەوی شاعیر) گێندەری (مێینە و نێرینە) لەخۆی بەرجەستە بکات و یان کەسێک بێت ڕەگەزی نادیار بێت و تەنها وەکو مرۆڤێک دەرکەوێت . یەکێک لە هۆکارەکان ئەوەیە / شاعیر لەنێو رووبەری دەق ، بەهۆی زمانەوە دەتوانێت توخمەکانی سروشت وەک (با ، درەخت ، ئاو ، ئاگر ، هەور ، ئەستێرە ، مانگ ، بەرد ، ڕوونا کی ، هەتادوایی ..) ، بەکاراکتەر بکات و بەقسەیان بهێنێت ، کاتێک دەڵێت / من ڕەشەبام کە هەڵدەکەم .... ئیتر لێرەدا شاعیر ڕەشەبا وەقسە دەهێنێت ، گێندەر هیچ ڕۆلێکی نابی□ت ، گێندەری شاعیرەکە خۆی لە پەیوەند بە توخمەکان (چ مێ بێت یان نێر

(هیچ لە بابەت و ناوەڕۆکی دەقەکە ناگۆڕێت ، خاڵێکی تر / شاعیر دوای بیرکردنەوە دەچێتە نێو قووڵایی خەیاڵ ، هەندە قووڵ دەبێتەوە تا گەیشتن بە ڕووبەری ناخودئاگایی .. ڕووبەری ناخودئاگاییش بەمانای (دابڕان لە ئاگایی و هۆشمەندی خود ، هاوکات دابڕان لە واقیعی مەوجودیش واتە واقیعی هەبوو) هەروەها لە واقیعی خۆیشی دادەبڕێت ...! ، بۆیە لێرەدا ئەگەر باسی کردەی (کوشتنی باوک) بکەین لەلای (فرۆید) و لەو سەرچاوانەش بکۆڵینەوە کە هاوکاری بوون بە نووسینەوەی ئەم تیۆرە ، دەبینین چ لە (ئۆدیبی (سۆفۆکلیس) و هاملێتی (شکسپیر) و برایانی کارامازۆفی (دۆستۆفسکی) لەوەدا ، ئەوە دەخوێنینەوە کە / نووسەرەکان و پاڵەوانەکان لەوکاتەدا لەژێر کاریگەری پاڵنەرە (ناخودئاگاییەکان) بوون ، یان تەقاندنەوەی پاڵنەرێکی دەرەکی کە هەمیشە لەنێو رووبەری ناخودئاگاییان کاریگەرییەکی تۆخی هەبووە ، ئەم پاڵنەرە دەرەکییەش (ململانێی سێکسی یە لەبارەی ڕەگەزی مێ وە) ، لەوکاتەدا چونکە لەنیو رووبەری (ناخودئاگایی)دا بوون ، دواتریش کاتێک دەگەڕێنەوە بە باری (خودئاگایی) یان باری ئاسایی خۆیان ، ئەوکات پەشیمان دەبنەوە لێرەدا مەبەستم لە تاوانبار و توانبار نەبوونی کەسەکان و کردەکە نییە ، مەبەستم باری ئەو (دابڕانە)ە پێشان بدەم ، کاتێک دەڕۆین کەسەکان لەباری (ناخودئاگایی) گەڕانەوە بە باری (خودئاگایی) و باری ئاسایی خۆیان واتە (دابڕابوون) لە واقیعی خۆیان و دەرەوەی خۆیان ...! بۆیە بە دیوێکیتر دەتوانین بڵێین / شیعر نووسینەوەی چرکە ساتەکانی [illegible] ، واتە چرکە ساتەکانی دابران لە هۆشمەندی و ئاگایی خود ..! چونکە شیعر بوونێکی گەردوونی هەیە ، لێرەدا شاعیریش دەبێتە گەریدەیەکی گەردوونی ...! کاری بەسەر ئەوەوە نییە خۆی لەدنیای واقیع چ ڕەگەز و گەندەرێکی هەیە ، شاعیر لەنێو ڕووبەری خەیاڵ و لەنێو پانتایی زمان بوونێکی جیاوازی هەیە واتە تەنها مرۆڤە و هیچی تر ...! ، بۆیە گەر لێرەدا باسی (شیعری ژنانە و ئەدەبی ژنانە) بکەینەوە ئەمە زۆرجاران ئەم پۆلینکردنەمان بەناوی ئەدەبی (ژنانە و پیاوانە) و یان (شیعری ژنانە و پیاوانە) ڕەتکردەتەوە ، لە کتێبی (ئەدەب و ئایدیۆلۆژیا)ش بە ڕۆشنی قسەمان لەسەر پۆلینکردنی شیعر و ئەدەب کردووە و ڕەتمان کردۆتەوە بەو هۆکارەی ، کە ئەدەب یان شیعر بوونێکی گەردوونی هەیە و لەنێو کایەی (مرۆڤ و بەها مرۆییەکان) ئیش دەکات ، بە هەر هۆکارێک بێ / ناتوانین ئەدەب یان شیعر پۆلین بکەین و ڕووبەرە فراوانەکەی بچووک و بەرتەسک بکەینەوە ، بەڵام لێرەدا ئەو خاڵەش زیاد دەکەین کە / ئەگەر بڵێین ئەدەبی ژنانە یان شیعری ژنانە بەمانای ، (ئەوی شاعیر) لەنێو

رووبەری بیرکردنەوە و خەیاڵ هێندە قووڵ نەبۆتەوە تا لە واقیعی دەرەوە و لە واقیعی خۆی داببڕێت ، یان نەگەیشتۆتە ڕووبەری ناخودئاگایی و سنووری دابڕان ، واتە هەر (خۆیەتی) نەک (ئەوی شاعیر) ، ئیمە لەسەرەتای ئەو باسە گوتمان / ئێمە لەم وتارەمان مەبەستمان خودی کەسەکە نییە بەڵکو ، مەبەستمان ئەوی شاعیرە ، بۆیە هەڵەیەکی گەورە دەکەین گەر بڵێین (ئەدەبی ژنانە یان شیعری ژنانە) ، چونکە من بیستوومە هەندێک لە خانمەکان ، ئەوانەی شاعیرن و شیعر دەنووسن ، لە دیمانەکان دەڵێن / بۆیە باوەڕمان بە (شیعری ژنانە یان ئەدەبی ژنانە) هەیە چونکە ، شاعیرەکە (خۆی) ژنە و لەنێو شیعرەکەیدا هەستی ژنانەی خۆی دەردەبڕیت ، یان لەنێو ئەدەبەکەیدا دەیەوێت بەرگری لە ماف و ئازادییەکانی خۆی بکات …! ئێمەش بە دیاریکراوی / ڕێک مەبەستمانە ئەوە ڕەت کەینەوە ، چونکە شاعیر بەدەر لەوەی چ گێندەرێکی هەیە دەتوانێت هەردوو هەستەکان (چ ژنانە یان پیاوانە) لەنێو رووبەری دەق بەرجەستە بکات و بەرگریش لە ماف و ئازادییەکانی تاک بکات …! ، چونکە دواجار (هەستی ژنانە یان پیاوانە) هەستەکانی مرۆڤن ، ئامانجی شیعریش بەرهەمهێنانی جوانی و ئیشکردنە لەسەر جوانی بۆیە / شاعیریش لەنێو ڕووبەری دەق بوونێکی ئیستەتیکی هەیە و (مرۆڤێکە گێندەری نادیارە واتە تەنها مرۆڤە و بەس …!) ، ئەو خاڵەش کە دەڵێن چونکە (خۆیان ژنن) ، واتە ئەو شاعیرانە باس لە (خودی خۆیان دەکەن) وەک ئەوەی کە هەن ، نەک وەک ئەوەی کە (شاعیرن) و بوونێکی ناجێگیری توخم ئامێزییان هەیە …! ، خاڵێکی تر لە پەیوەند بە (شیعر و شاعیر و گێندەر) / مرۆڤ چ (نێر بێت یان مێ) کە دێتە نێو ژیان ، لەسەرەتا بوونێکی ناتەواوی هەیە ، مرۆڤەکان لە ڕیگەی داهێنانەوە هەوڵ دەدەن بوونی خۆیان تەواو بکەن یان مانا و شوناسێک بە بوونی خۆیان ببەخشن ، جا ئەگەر شاعیر گێندەرەکەی هەر جۆرێک بێت ، هەوڵدەدات لە ڕێگەی داهێنانەوە بوونی خۆی تەواو بکات ، بۆیە شاعیر بۆ ئەوەی داهێنانی گەورە بکات ، دەبێت وەک شاعیرێک مام□□ ل□گەڵ خۆی بکات ، وەک مرۆڤێک بتوانێ لە یەککاتدا هەردوو گێندەر لەخۆی کۆبکاتەوە ، چونکە شاعیری داهێنەر دەبێ بوونەوەرێک یان گەریدی□کی گەردوونی بێت ، مرۆڤێک بێت خاوەن بوونێکی باڵا بێت . هەر بۆیە دەبینین (ئەلبێر کامۆ) لە کتێبی (ئەفسانەی سیزێف) لە شوێنێکدا دەڵێت . (داهێنان واتە دووجار ژیانکردن ..!) ، ئەگەر ل□و تەیەی کامۆ ورد بینەوە لە پەیوەند بە شاعیر ، ئەو مەبەستی لە شاعیرێکی داهێنەرە ، شاعیرێک کە لەڕێگەی داهێنانە گەورەکانی بتوانی دووجار بژیی ، واتە ببێتە موڵکی مێژوو ، دوای مردنیش هەر بە زیندوویی بمێنێتەوە ، وەک (شکسپیر و دانتی و

بەدلەر و نالەی و سەدان گەورە شاعیری تر .) بە مانای / شاعیرەک وەک مرۆڤەکی گەردوونی بتوانێ لەڕێگەی زمانەوە قسە لەبارەی هەموو شتەکەوە بکات ، بە دەربڕینی هەستی پیاوانە و ژنانەشەوە …! هەر خودی (ئەلبێر کامۆ) لە هەمان سەرچاوە لە پەیوەند بە داهێنانەوە قسەیەکی (نەچە) بە نموونە دەهێنێتەوە کە دەڵێت / (هونەر بە تەنها هونەر ، ئەمە هونەر شک دەبەین ، تا حەقیقەت نەبێتە مایەی مردنمان …!) ، ئەگەر لە ناوەڕۆکی ئەم قسەیەی (نەچە) ورد بینەوە یان لە پشتی دیوە نادیارەکەی ئەم قسەیە ، گرینگی داهێنانمان بۆ دەردەکەوێت بەرامبەر بە بوون و ژیان ، مەبەستییەتی بڵێت / ئەوکەسانەی داهێنانیان نییە ، حەقیقەتیان وەک نەبوو وایە واتە بوونەکی (بێبەها و مردوو) یان (ناتەواو و بێ هێز ..!) ئەوەی کە(مارتن هایدگەر) بە بوونەکی (نامۆ یان ناڕەسەن) ناوی دەبات ، جا بۆیە ئەگەر لە خانەی کۆتایی وەڵامی پرسیارە جەوهەرییەکەی سەرەتا بدەینە ، دەڵێین (نەخێر) من بە دروستی نابینم بڵێین (ژنە شاعیر چنوور نامیق) ، یان (خانمە شاعیر ڤینۆس فایەق) ، وا دروستترە بڵێین / (چنوور نامیق)ی شاعیر ، یان (ڤینۆس فایەق)ی شاعیر .. بە پێویستی دەزانم ئەوەش بڵێم کە من لە کتێبی / (سارا تیسدەیل ژنە شاعیری ئەمریکی) ، بەئاگا کەوتوومەتە نێو هەمان هەڵەوە ، بە دڵنیاییەوە گەر جارێکیتر ئەم کتێبە چاپ بکەمەوە هەڵەکەم راست دەکەمەوە و لە بەرگەکەی دەنووسم / (سارا تیسدەیل شاعیرەکی ئەمریکی) ، چونکە هەروەک گوتمان / شیعر بوونەکی گەردوونی هەیە و شاعیریش ئەو بوونەوەرە گەردوونییەیە ، ئامانجی بەرز ڕاگرتنی مرۆڤ و بەها مرۆییەکانە و بۆیە دواجار شاعیر تەنها مرۆڤێکە و هیچیتر …!

٢٠ی

ئەپریلی ٢٠٢١

سەرچاوەکان :

_ کتێبی (عەشق و بەرائەتی ئاو) .. ناڵە حەسەن

_ کتێبی (ڕەشبەڵەکی ڕۆح) .. ناڵە حەسەن

_ کتێبی (دەقی تەمەن) .. ناڵە حەسەن

_ کتێبی (حەز دەکەم ئەوەندە بژیم) سەباح ڕەنجدەر

_: کتێبی (دیوانی شێرکۆ بێکەس) .. بەرگی دووەم

_ کتێبی (من هەبم یاخود نا .. ئەمەیە مەهزەلەکە) .. تەرزە جاف

_ کتێبی (ئەفسانەی سیزیف) .. ئەلبێر کامۆ .. و/ ئازاد بەرزنجی

_ کتێبی (a night without armor) .. Jewel Kilcher

_ شیعری (باخەوان ماندووترە لە ئاو) .. فەیسبووکی (کەژاڵ

ئەحمەد) .
_ شیعری (دایکم و دەریا لەیەک دەچن) فەیسبووکی (خولیا حسەن) .

“گۆرانستان” یان پیلانێکی نوێی داگیرکەران!.. هوشیارئەحمەدی

وەڵامێ بە “سەی مەهدی سجادی” و جاشقەڵەمە بەکرێگیراوە هاوچەشنەکانی.

هوشیارئەحمەدی

دوژمنانی کورد هەموو ڕێگایەکیان بۆ لێدانی کورد، نیشتمان و ئامانجە نەتەوەیی نیشتمانییەکانی تاقی کردووەتەوە، لە لێدانی سەختەوە بگرە تا چەرخی نوێ و لێدانی نەرم. ئەگەرچی لە هەمووشیانا کورد زەرەرمەند بووە، ڕەوتی بەرەوپێش چوونی ئامانجەکانی هێواش کراوەتەوە، بەڵام نەوەستێنراوە. بریندار بووە، کەوتووە، بەڵام نەمردووە و لە بەرەو ئامانج هەڵکشان نەوەستاوە. ئەمانە دروشم نین، دیارن و ئەسەلمێنرێن.

بەڵام لە زقترین و ناشیرینترین پیلانەکان، بەکارهێنانی جاشقەڵەمە کوردەکانە بۆ لێدانی ڕیشەیی لە نەتەوەکەیان. لەم ڕۆژانا جاشقەڵەمێتر لە مێدیاکانی ڕێژیمەوە هەندێ کاوێژی کاوێژەکانی پێش خۆی کردووەتەوە و بەشانازیشەوە بەناوی خۆیەوە تۆماری کردووە و پێشیوایە داهێنانێکی نوێی لە جاشایەتیا کردووە!

ئەو کەسەکە بە ناوی “سەید مەهدی سجادی” و پاشگری دوکتۆریشی لکاندووە بە پاشی خۆیەوە. لە باوەڕی ئەم جاشقەڵەمەدا “کورد” ناوێکی دەستکرد و بە قەوڵی ئەو “جعلی”یە و “کوردستان”یش ناوێکە لە سەردەمی سوڵتان سنجەری سەلجوقییەوە بۆ پارێزگایەکی کوردنشین دانراوە کە دواتر لە لایەن ناسیونالیستە کوردەکانەوە، بە چەپڵەختکەی هێزە ئیستعمارییە ڕۆژئاواییەکان بۆ مەبەستی ئاژاوەگێڕیی و لە ژێر ناوی دەوڵەتخوازی و سەربەخۆیی خوازییا، وەک

ئامراز بەکارهێنراوە.

سەی مەهدی سجادی گەڕەکیە بیسەلمێنێ و بیقەبڵێنێ بە بەردەنگانی، نەتەوەیەک بە ناوی کورد و وڵاتێ بە ناوی کوردستان بوونی نیە، بە جێگای، نەتەوەیەک بە ناوی "گوران" و وڵاتێ بە ناوی "گۆرانستان" بوونی هەس!

سەی مەهدی سەجادی لە وتارەکیا لە ژێر ناوی " کارەساتی هەڵبجە: پەڕەیەکی شەرم بەنێوچاوانی ناسیونالیسمی دەستکرد(جعلی) و شوڤینیسمی کوردی یەوە" پێوایە ئەوەی بە نیشتمانی کوردەکان ناسراوە و بە باوەی ئەو دابەشکراوی سەر (٣سێ وڵات!)ی ئێران، عێراق و تورکیایە[کوردستانی بندەستی سوریا لای ئەو چی لە هاتووە، موسەڵمانان وتەنی "اللەاعلم"]، لە بنەڕەتا نیشتمانی نەتەوەی گۆرانە نەک کورد.

سەی مەهدی پێیوایە وشەی "کورد" لە هیچ سەرچاوەیەکا واتای نیە، تەنیا وەک ئاماژە بە کۆمەڵێ کۆچەر بەکار هاتووە کە هاتوون و نیشتمانی نەتەوەی گۆرانیان داگیر کردووە و بە درێژایی مێژوو ئەوانیان پەراوێز خستووە و خۆیان کردووەتە جێگرەوەیان!

نە نەتیا کوردەکان، بەڵکوو هەر کەسێ تۆزێ لەم نووسینە ڕابمێنێ و تۆزێکیش شارەزای کورد و مێژووەکەی بێ یان هەر نا، کتێبخانەشی دەست نەکەوێ، تۆزێ شارەزای ئینتەرنێت بێ و گەڕانێ بە ناو گوگڵا بکات، گومان لە ساغ بوونی نووسەر ئەکات و پێی وایە یان مێشکی تێکچووە، یان بەردەنگەکانی خۆی پێ شێت و گێل و نەزانە.

یەکێ لەو سەرچاوانەی جێگا متمانەی مێژوونووس و لێکۆڵەرانە، "گزنفون" فیلسوف و مێژوونووسی یونانییە کە ٢٤٠٠ ساڵ پێش ئێستا ژیاوە و ناوی "کردۆ"ی بە ناساندی کۆمەڵێ مرۆڤ بەکارهێناوە کە بە ئاماژەکانی ئەو، کوردەکانی ئێستان.
هەر "گزنفون" لە باسی گەڕانەوەی دەهەزار کەسەکەدا ، ئەو خەڵکە بە "کوردەک" یان "کاردۆخ" ناو ئەبات.

بە بڕوای میرشەرەفخانی بدلیسی، کورد کە ناوی نەتەوەیەکە، وەک ناسناوی جەنگاوەری و پاڵەوانیەتی بەکار هاتووە.

لە بەڵگەنامەکانی شارستانیەتی "ماری" دا کە چوار هەزار ساڵ لەمەوبەر ژیاون، ئاماژە بە دەوڵەت شارێ بە ناوی "کوردا" کراوە لە باکووری موسڵی ئێستادا.

فەردیناند هێنر بیشلەر نووسەری کتێبی "ڕەچەڵەکی کورد" لەو باوەڕەدایە ڕیشەی ناوی کورد "سومەی"ە و لە زۆر شوێن لە کەتیبە و نووسراوەکانی سومەری، بابلی و ئاشوری دا وەک خەڵکانی "کرتو" ئاماژە بە کوردەکان کردوە کە لە دێرینترین دانیشتوانی زاگرۆس بوون.

"ئاریستۆ بلۆس" لە فەرماندەکانی ئەسکەندەری مەقدونی ئاماژە بە خەڵکانێ ئەکات بە ناوی "کاردۆ " کە دانیشتووی ڕۆژئاوای ئێرانی ئێستا بوون و ڕووبەڕووی سپاکەی بوونەتەوەو تێکیان شکاندووە.

لە کتێبی"کێوە نەناسراوەکانی ئاوێستا یان جوغرافیای ڕۆژئاوای ئێران" لە نووسینی "عمادالدین دولتشاهی" دا هاتووە؛ کە زەڕتوشت ٢٧٠٠ ساڵ پێش دێتە ناوچەی پاوەی ئێستا[لە ئاوێستادا بە "پوە" ناوی هاتووە] دانیشتوانی ئەو ناوچەیە خەڵکانێ بوون بە ناوی (کرتە، کرتی یان کرتو).

ئەسترابۆن جوغرافیناس و مێژوونووسی یۆنانی ، لە کتێبی جوغرافیای ژێردەسەڵاتی هەخامەنشییەکانا ئاماژە بە نیشتمانی گوردیان ئەکات کە هەمان کوردستانی ئەمڕۆیە.

جراڵد ڕایەر لە کتێبی "کورد لە سەرچاوە کۆنەکانا" ئەژێ: کوردەکان لە سەرچاوە جوراوجۆرەکانا وەک کاردۆ، کوردۆئینی، کوردیایوس، کوردیایا، کورتی و… ناو براوە.

ابن خلدون لە کوردەکان وەک گەلێکی سەربەخۆ ناو دەبات کە لەگەڵ عوممەری کوڕی خەتاب، خەلیفەی موسڵمانگەلا شەڕیان کردووە.

ابن وحشی لە کتێبی "شوق المستهام فی معرفه الاقلام" دا ئاماژە بە نەتەوەیەکی سەربەخۆ ئەکات کە خاوەنی ئەلوفبێی زمانی بوون.

بێجگە لەمانەش، هەر شاهنامەی فەردوسی دا(گەرچی من شاهنامە بە شێوێنەری ڕۆڵی کورد ئەبینم و پێمەوایە کاوەی ئاسنگەر وەک جاشەکوردە ڕۆڵی هەس) لە چەندین جێگادا بە ڕوونی وەک نەتەوەیەک (بە قسەی ئەوان قەوم)ێکی سەربەخۆ ئاماژە بە کورد ئەکەن و ڕەگەزی کاوەی ئاسنگەر بە کوردەکان ئەگەڕێنەتەوە:

کنون کُرد از آن تخمه دارد نژاد

که ز آباد ناید به دل برش یاد

لە جێگا یەکی دیکە ئێژێ:

بپویید کاین مهتر آهرمنست
جهان آفرین را به دل دشمن است

همی رفت پیش اندرون مرد گُرد (کُرد یا پهلوان)
جهانی برو انجمن شد نه خرد»

یان شاوەیس قولی کە ساڵی ٨١٠ی کۆچی ژیاوەو شاعێرێکی یارسان بووە، چەن جوان هەر بە بنزارێکی دیالێکتی گۆرانی ئاماژە بە ڕەچەڵەکی کورد بوونی خۆی ئەکات:

ئەسڵمەن جە کورد، ئەسڵمەن جە کورد
با بۆم کوردەنان، ئەسڵمەن جە کورد
من ئەو شێرەنان چەنی دەستەی گورد
سلسلەی سپای زەحاک کەردم هورد

یان سەرنج بدەنە خانای قوبادی شاعێری ناوداری کوردی لەدایکبووی ساڵی ١٧٠٠ی زایینی، چەن جوان وەک نەتەوەخوازێ باسی زمانی خۆی(کوردی) ئەکات:

هەرچەن مواچان فارسی شەککەرەن
کوردی عەلاو من، بەس شیرینتەرەن
مەعلومەن جە دەور، دونیای پڕدئەندێش
دڵشادەن هەر کەس، وە زوانو وێش

جودا لەمانەش، زمانی کوردی وەک زمانی نەتەوەیی، بە هەموو پێوەرە زمانی و زانستییەکان ئەس□ل□م□نرێ کە بە کۆمەڵێ دیالێکت و شێوەزارەوە یەکێ لە زمانە دەوڵەمەنەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و جیهانە. هەر لەو پەیوەندییەدا لە پلەبەندییەکی زمانە گرینگەکانی دونیادا، زمانی کوردی ئەکەوێتە پلەی سی و یەکەمی هەشتا زمانی گرینگی دونیاوە.

ئیدی باسی دۆزرانەوەی پاشماوەی ئێسک و پروسکی بەشەر لە ئشکەوتی شانەدەر و نیشتمانی کوردەکانا با بمێنێ کە بەڵگەیە بۆ بوونی ژیان لە ٦٠ هەزار ساڵ لەمەوپێشەوە لە نیشتمانەکەیانا.

لە چەندین نووژراوەدا باس لەوە کراوە، کوردەکان سەردەمانێ کە خەتی بزماری باو بووە، بەو خەتە پیتەکانی خۆیان نووسیوە. “نلدکە” زمان ناسی ئاڵمانی ئێژێ: ئەگەر کەتیبەگەلێ لە کوردەکان پەیدا

بکرێ، بێگومان وەدەچێ وەک کەتیبەی هەخامەنشییەکان بچێ.

احمد ابیبکر وحشیه نبطی کلدانی لە کتێبی (شوق المستهام فی معرفه رموز الاقلام) دا ئەڵێ:
نزیکەی سەدای دەهەمی پێش زایین، کەسێ بە پێی پیتە ئەبجەدییەکان، ئەلفوبێیەکی بە ناوی (ماسی سورات) داهێناوە، لەو کاتەوە کوردەکان بەو پیتانە نووسیویانە. بە بڕوای ئەو ئەو ئەلفوبێیە بەو ئەلفوبێیە ئەچێ کە دواتر لە سەدەی شەشەمی زایینی دا داهێنراوە و ناوی زمانی ئاوێستایی لێ نراوە.

مینۆرسکی سەبارەت بە گرینگیی زمانی کوردی ئەڵێ:" زمانی کوردی بناغەیەکی جێگیر و قاییمی بەڵگەمەندو مێژوویی هەیە کە ئەگەڕێتەوە بۆ زمانەکانی مادی و سکایی.

پڕۆفسور محمد ئەمین زەکی بەگ، بە ئاماژە بە شەرەفنامە، زمان کوردی دابەشی زارەکانی کرمانجی، گۆرانی، کەلهوڕی و لوڕی ئەکات.

مامۆستا تۆفیق وەهبی، زامنی کوردی بە چوار دیالێکتی سەرەکیی کرمانجی، لوڕی، گۆرانی و زازایی دابەش کردووە.

زانا فارقینی سەرۆکی ئەنستیتۆی کورد لە ئیستانبوڵ، سەبارەت بە زمانی کوردی ئەڵێ:
ئەمە بە پێی لێکۆڵینەوەی گرووپی لێگەڕێ چەندین زانای جیهانیی بواری زمان، لەسەر زمانی کوردی، بەو ئەنجامە گەیشتووین، ئەگەری هەس، زمانی کوردی نزیکەی ١٥٠٠ ساڵ پێش، لە زمانەکانی هیندوئەروپایی جودا بووبێتەوە و زمانگەلێ وەک ئینگلیسی و فارسیش، نزیکەی ٨٠٠ ساڵ پێش لەو گروپە زمانییە جودا بوونەتەوە.

دوکتۆر "کامران بەڕواری"ش لە زانکۆی دهۆک جەخت ئەکاتەوە کە کوردەکان ئاری بوون و زمانی کوردی تەمەنێکی ٥٠٠٠ ساڵەی هەس. ئاماژەش بەوە ئەکات کە ئەم زمانە لە قاڵبگەلی جۆراوجۆرا کەکراوەتەوە و ئەسەلمێنرێ.
ئەو تەنانەت جەخت لەوەش ئەکاتەوە، یەکەم پەرتوکی نووسراوی جیهان "گلگەمیش" بە زمانی کوردی نووسراوە.

هەر نەشمانهەوێ بە ڕابردوو و مێژوو بگەڕێینەوە، ئەتوانین بە پێی تواناییەکانی ئێستای زمانی کوردی کە پشت ئەستوورە بە پاشاخانێکی وشەیی و زاراوەیی و کولتوریی زمانی، بە پێی زانستە زمانییەکان بە دونیا بسەلمێنین، زمانی کوردی نە تەنیا لە زمانی داگیرکەرانی

لاوازتر و کەمتر نیە، بەڵکوو لە بەتایبەت زمانەکانی فارسی و تورکی گەلێ بەهێزترە.

بەڵام ڕاستییەکەتان گەرەکە، نووسینەکەی جاشقەڵەم "سەی مەهدی سەجادی" ، بەگشتی شایانی وەڵام نیە. چونکی زمانی دەربڕین و داڕشتنەکەی ئەو، زیاتر بە زمانەکی شاڕلاتانی و لۆمپەنیستانە ئەچێ تا زمانەکی زانستی، ئەدەبی، مێژوویی ئاکادێمیک. ئەو لە نووسینەکەیا بە جێی بەڵگاندن و فەکت هێنانەوە، وەک کەسەکی شەڕەجنێوکەری هەمبانە بەشی سەر کۆڵانی، پەنا ئەباتە بەر جنێو، بێڕێزی، بوختان، درۆ و سووکایەتی. بە شێوەیێک کە زۆر ڕووهەڵماڵراوانە کوردەکان بە سەگ و ناسیونالیستەکان بە توولەسەگ و کوردە گەڕانەکان بە توولە ناو ئەبات.

بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەری کورد زیاتر پیلان و مەبەست و ئامانجی داگیرکەران و بەکرێگیراوەکانیانی بۆ ڕوون ببێتەوە، بەرپرسیارانە پێویستە وەڵامێ بەگشتی بە ئەم هەمبانەبەشانە هەبێ و ماڵە پووشینەکانی ئامانجیان بە با بدات.

دیارە ئەمە یەکەم جاشقەڵەم و بەکرێگیراو نیە ، هەوڵی لەم چەشنە ئەدات، بە دڵنیاییشەوە دواین کەس نابێ. پێشتریش لە بابەتی دیکەدا باسم کردووە، ساڵانی سەرەتای ٢٠٠٠ بوو، لە بەرنامەی هانەڕەنگینەی تەلەوزیۆنەکی پەکەکەوە ، ئازاد نەقشبەندی بە تەلەفۆن پەیوەندیی بە کەسەکەوە کرد لە پاوە بە ناوی "مەنسوور سەلیمی" ، ئەوی وەک خوێندکاری ماستەری زانکۆی مەشهەد ناساند. لەسەر تێز ، واتە نامەی ماستەرییەکەی قسەی لە تەکا کرد، ناوونیشانی نامەی ماستەرییەکەی بەم چەشنە بوو؛"هەورامی زمانە، نەک زاراوە"، ئەم بابەتە لە لایەن ڕێژیمی ئێرانەوە پاڵپشتی کرابوو، بە پلەی بەرز وەک نامەیەکی سەرکەوتوو وەرگیرابوو، بە وتەی نووسەر، هەر لە لایەن ڕێژیمەوە بڕی ٤٠٠٠ دانەی وەک پێشەکی لە چاپ و بڵاو کرابووەوە و قەولی پێ درەبوو زیاتری لە چاپ بکرێ. بەمەشەوە نەوەستابوون، لە شاری پاوە ناوەندێکیان بۆ لێکۆڵینەوە و توێژینەوە بۆ دانابوو.

یان چەند سال لەمەوبەر لە باشووری کوردستان، جەماعەتێ نزیک بە ٢٥٠ واژۆیان کۆکردبووەوە و دابوویانە پەرلەمان، گوایە ئەیانهەوێ فیدراڵی فەرهەنگی بدرێ بە هەورامان و هەورامییەکان. با حاشا لەوە نەکەین، زاراوەی هەورامی وەک ئەشێ، خزمەتی نەکراوە، کاری بۆ نەکراوە، زاراوەیێک کە ساڵانێ زمانی نامەنووسین و بەڵگە و

دۆکیۆمێنت نووسینی ئەمارەتی ئەردەڵان بووە، زاراوەیەک کە زاری نووسینی دەیان گەورە شاعیری کورد بووە و دەیان شاهکاری ئەدەبیی پێ خوڵقێنراوە. بەڵام ئەمانە نابێ ببنە ئامراز بۆ بەکارهێنران لە لایەن داگیرکەرانەوە بۆ دابڕاندنی ناوچە، خەڵک، شێوەزار و جوغرافیا لە کوردستان، بە مەبەستی ئاژاوەخستنە ناو ڕیزە شپرزەکانی کورد و کەوتنە باوش داگیرکەران.

دوکتۆر "حەمەعەلی سوڵتانی"ش هەر یەکێ لەوانەیە کە لە خزمەت خامنەیی دا لە کرماشان، لە وتاری بەخێرهێنانیا، بە مەبەستی خۆشخزمەتی و دڵخۆشکردنی ئاغاکەی، کورد ئەکاتە کاڵایەک و ئەیخاتە خزمەت فارسچییەتی، ئێرانچیەتی و ئیسلامچییەتیەوە.

هەزاران بەڵگەی دەرەکی و ناوخۆیی، هەزاران بەڵگەی لێکۆڵەرانی شەرقی و غەربی ڕەسەنایەتی کوردی وەک کورد و نیشتمانەکەی وەک کوردستان سەلماندووە، هەمووشیان وەک بەڵگە تۆمار کراون، لەم نووسینەدا ئاماژەم بە زقترینەکانیان کرد. بەڵام ئەو جاشقەڵەمانە بە هەمانەی بەتاڵەوە گەرکیانە کۆمەڵێ خەڵکی سادە و خۆشباوە هەڵخەڵەتێنن و بیانخەنە خزمەت ئامانجەکانی داگیرکەران.

شاراوەش نیە، ڕژیم لەم سیاسەتی ئاژاوەنانەوە بەردەوام کەڵکی خۆی وەرگرتووە، زقترین شێوازی کەڵک وەرگرتنیشی لە کات و ساتی شانۆکانی هەڵبژاردنی پەرلەمان و شورای شار دایە. بۆ ئەم مەبەستە لەو شارانەی خەڵکی هەورامی و ئەردەڵانی یان سۆرانی تێکەڵ بوون. ڕژیم بەردەوام چەند پاڵێوراوی سۆرانی، ئەردەڵانی و هەورامیی پەسەند ئەکردو لە ڕێگای دەستەکانی خۆیەوە، بە مەبەستی کێشانی خەڵکەکە بۆ سەر سنۆقەکانی دەنگدان، شەڕێکی ناشیرینی لە نێوانیانا ساز ئەکرد و سەرکەوتنێکی باشی لە ئامانجەکانیا بە دەست ئەهاورد. بێجگە لەوەی خەڵک بە لێشاو ئەهاتنە سەر سندۆقەکانی دەنگدان، بەڵکوو بە حەماسەتێکی تایبەتی دژبەیەکەوە ئەهاتن، کابرای سۆرانی یان هەورامی ئامادە بوو، داپیرە کەنەفتی ناو جێگاکەی بە کۆڵ بباتە سەر سندۆقەکانی دەنگدان، تا بە سەر بەرامبەرەکەیا سەرکەوێ. دەیان قسەی ناشیرین دەیان دروشمی زبر و جنێو و بوختانیشیان بەیەک ئەکرد.
ڕژیم لە شانۆکانی ئەمجارەی هەڵبژاردن بە تەواوی بێ هیوایە، زۆربەی بەرپڕسانی نزم و بەرزی ڕژیم نایشارنەوە، ترسیان لە بەشداری نەکردنی خەڵک بە هیچ فێڵ و تەڵەکەیەک هەس. گومانم نیە کە یەکێ لە گرینگترین هۆکار و ئامانجەکانی ئەم جۆرە هەوڵ و تەقالایەی جاشقەڵەمە کوردەکانیش هەر لە خزمەت ئەو ئامانجەی ڕژیم دایە.

لە کۆتاییا، جاشقەڵەمە کوردەکان پێویستە بزانن، چەکەکەی ئەوان فرە لە چەکی جاش پاسدارە چەکدارەکان کاریگەرتر و کوشندەترە. گومانیان نەبێ، ڕۆژێ دادێ ئەوان وەک خائینێ بە نەتەوە و نیشتمانەکەیان لە دیوانی گەلا ئەبێ وەڵامدەر بن و سزای تاوانەکانیشیان وەرگرن. ئەو ڕۆژە دەر یان زوو، هەر دێ.

_نووسینەکەی جاشقەڵەم"سەی مەهدی سجادی" بە فارسی بوو، ئامانجیش ئەوەیە یەکەم لەوانەیە کوردی نەزانێ، لەوانەشە بزانێ بەڵام لەبەر نەفرەتی لە نەتەوەکەی، ئامادە نەبێ بە کوردی بنووسێ، یان لەوانەیە زمانی فارسیی هەڵبژاردبێ چونکە ڕووی دەمی زیاتر لە فارسەکان بێ، ئاخر ئەو کاوێژانەی ئەو تەنیا ئەتوانن خۆراکی مێشکی پەسەڵهەنراوی خۆی بن، زبڵ و زاڵەی وا ناتوانێ ببێتە خۆراکی هیچ مێشکێکی ساغ و خاوێن.
منیش زمانی کوردیم هەڵبژارد، چونکی ڕووی دەمم لە نەتەوەکەی خۆمە.
پێموایە نەتەوەکەی خۆم بڕیاردەرە لە چارەنووسی خۆی نەک داگیرکەر و بێگانە و دوژمن.

_تێبینی: من مێژووناس و مێژوونووس نیم، بەڵام گرینگیی بابەتەکە ناچاری کردم بێ هەڵویست نەبم. هیوامە ئەم بابەتە ببێتە هاندەرێ کە شارەزایان و پسپۆڕانی مێژوو، کەمتەرخەم نەبن لەم بوارەوە و قسەی هیمەتی لە هەڵمان و کاری پسپۆڕانەتر، شارەزایانەتر و بابەتیانەتر لەسەر ئەم پیلانە بکەن.

سەمایەک سەهۆڵەکەی تواندەوە!..

بەهادین حاجی بەکر دارتاش

ئێوارەیەکی درەنگ وەخت سەماو ئاوێزان بوونی دوو جەستە لەمیلەدیایەکدا، بووە کوانی توانەوەی بەفری سەر شەقامەک. چوار ڕۆژە چوار هەزار فتوادەرو شمشێر بەدەست کوچەو کۆڵانەکانی شار دەگەڕێن بەدوای خۆشەویستدا، چوار ڕۆژە نەفرەت لەسەمایەکی ئاسایی کە تەنیا دەتوانیت گوزارشتیک بێت لەحەزو ئارەزوی گەنجە گیرفان خاڵییەکانی ئەم شەقامە، کە ئەگەر بە چەند خولەکیش بووە بینینی

سـەمایـەک تێکەڵ بەتاسـەی ئارەزووکانیـان بکەن و هەر نەبێـت ئەم ئێوارە زاخاوێکی مێشکیان بدەن بەجوانی جوڵەی دوو جەستە کەخۆزگەی هەزاران گەنجی ئەم شارەی تیا تێکەڵ بوو. ئای خودایە چی قەوما، چ ئافاتێک رووی تێکردین، چ قیامەتێک هەستا، لەچ غەزەبێکدا نغرۆ بووین، چ سۆنامیەک ئەم شەقامەی لوول کرد لەگەل خۆیدا، تۆ بڵی بەئاگاری قیامەتی ئەم رووداوە ئێمە هەموو رێبوارانی ئەم شەقامە بسووتێنێت، یا لوتفەکەیت و تەنیا جەستەی ئەو دوو سەماکارە ‌نامۆو بێڕەوشت و کلتـوربەزێنە‌ دەکەیتە خۆڵەمیـش کە ئەو کفـرە گەورەی کردیان و بەچەند جوڵەیەکی خۆیان شارێکیان شێواند؟ ! ئای خودایە ئەمە چ کفرێـک بـوو کەتۆ عەبـدەکانی خۆت ناچـارکرد بەوەی هەر لەم شەقامە بێ نوێژەدا بەرماڵەکانیان راخەن و شەقام ببەستن و ئازادی هاتووچۆکردنیش لەتەماشاکەرانی سەماکەرانی ئێوارەی پێشوو بگرن.

ئای خودایە لەم هەموو دڵگەرمی و دڵگەورەیەی عەبدەکانی تۆ چۆن پەیامەکـانت لەدەرەوەی هەرجۆرە هەڕەشەو تـوونـدوتیژی و شمشێـر راوەشاندن و ملپەڕانێک ب□ئاودەکەنەوە، کەزمانیان بەوشێوە خوێنی لێدەتکێت و بۆ کپکردنەوەی ئاڵۆشی دوو گەنج قیامەتێک بەرپا دەکەن، ئەلـهەق ئەم سوپای عەبدانە وەفادارن بەپەیامەکەی تۆ بۆ بەمقد□س نیشاندانی سەوابتەکانی تۆ بۆ زیندو راگرتنی کلتورێک کە جێگەی بیرکـردنەوە قسـە لەسـەرکردن و گۆڕانکـاری نیە. چـی رووداو ب□ رووداو؟ ئ□و□ی رووداو ت□نیا نمایشکردنی توانای هونەری دوو گەنج بـوو کە لەنێـو ئـاپۆرەی شەقـامی سـەهۆڵەکەدا، وەک (ئیفـان)ی کچە سەماکەر دەڵێت تەنیا بۆ خۆشی و بۆ ئاشتی و خۆشەویستی بوو، ئەوەی رووداو و□ک (میۆ)ی سماکار دەڵێت، تەنیا دەربڕینی ئەو خۆشەویستییە بوو چونکە سەما گوزارشتی جەستەیە بۆ دەربڕین.

بەڵام رووداوەکانی دوای سەماکە ئیتر تەنیا جوڵەیەکی جەستەی سـەماکارێک نیە، بەڵکـو لەڕاسـتیدا کاردانەوەکـانی پشتەوەی ئەم سـەمایە دروست رەنگـدانەوەی گۆشەنیگاکـانی شـارنشینی و بەرکەوتە سیاسـی و کۆمەڵـایەتی و فەرهـەنگیەکـانیەتی کە جەمسـەرە جیـاوازە کۆمەڵایەتیەکان بە ئاراستەی جیاوازو تەنانەت دژ بەیەکیشدا دێنێتە مەیـدان! ئەوانەی کە تـوڕە بـوون و کاریـان گەیانـد بەفەتـواو هەڕەشەکـردن و لە خـوێن هەڵکێشانی جەسـتەی ئینسـان، دەڵێـن ئەمە کلتــــوورو دابــــونەریتی ئەم کۆمەڵگـــایەی ئێمە نیەو نـــابێت رێگ□ پێدراو بێت. گریمان پاساوەکەی ئەم ئاراستەیە دروستەو کێشەکە کێشەی کلتورەو وەک خۆیان دەڵێن ئەمە کلتوریکی نامۆو بێگانەیە بە کۆمەڵگای ئێمە. کەواتە کلتور چییەو ئەمانە مەبەستیان چ کلتورێکە ؟! هەموومان دەزانین کە کلتور بەشێکە لەسەرخانی کۆمەڵگا کە لەگەل

ڕەوەندی ئاڵوگۆڕی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتییەکانی هەر کۆمەڵگایەکدا گۆڕانی بەسەردادێت. کلتور بەهەموو ئەو حاڵەت و دیاردانە دەوترێت کە بەدوو فلتەری تەواوکەری یەکتردا تێدەپەڕێت کە ئەویش هەندێکیان بەرهەمی کاری ئنیسان و هەندێکیشیان بەرهەمی فکرو بیرکردنەوەمانن. کەواتە سەرەتاییترین پرسیار ئەوەیە کە کلتور لەگەڵ پەرەسەندنی کۆمەڵگای شکل و شیوازو بەرکەوتەی جیاواز دەگرێتەخۆ، کلتور حاڵەتێکی سائیدو چەقبەستوو ڕاوەستاوی هیچ کۆمەڵگایەک نیشان نادات. بەڵام هەقیقەت ئەوەیە کە سروشت و بەرکەوتی سیاسی و کۆمەڵایەتی هەموو کۆمەڵگاکان بەو شیوەیە کەهەر بزوتنەوەیەک گۆشەنیگای جیاوازو ئاراستەی جیاوازی هەیە بە تێڕوانین لەسەر کلتورە دەورو جەگەو ڕەگەی کلتور. ڕوانگەیەک هەیە کە پێیوایە کلتور دیاریدەو حاڵەتیکی ڕاوەستاوو جێگیرە قابیلی هیچ جۆرە دەستلیدان و پەرەپێدانیک نیە، ئەم ڕوانگەیە کۆمەڵگا دابەش دەکات بە چاک و خراپ و بە حەڵاڵ و حەرام و... ڕوانگەیەکی تریش هەیە کە پێیوایە کلتور بەردەوام لەحاڵەی گۆڕانکاری و ئاڵوگۆڕدایە، دەکرێ ئەوەی دوێنێ بەمقەدەس زانراوە ئەمڕۆ مەحکوم بێت و ڕێگەپێدراو نەبێت. هەڵبەتە هاوکات لەگەڵ بەرەوپێشچوونی کۆمەڵگادا هۆکارگەلێکی سیاسی، ئابوری ، کۆمەڵایەتی و تەنانەت ژینگەییش هەیە کە کاریگەری خۆیان لەسەر چۆنیەتی نیشاندان و نمایشکردنی کلتورەکان دادەنێن.

بائێمە کلتوری جلوبەرگ لەبەرچاو بگرین و لەخۆمان بپرسین کەئایا جلوبەرگی کوردی ئێستاو (50) ساڵ لەمەوبەر هەروەک یەک وایەو هەر هەمانە؟! بەدڵنیاییی نەخێر، (50) ساڵ لەمەوبەر ئێمە تەنیا شەرواڵ و مراخانی و ڕانکوچۆغەمان هەبوو، ئیستا ئەگەر نمایشی جلوبەرگە هاوردەکانی چین بکەین لەدوانزەیان تەنیا دوو جۆریان لەڕابردوودا هەبوو. سەرنج بدەن بازرگانی و سەرمایەگوزاری چ دەورێکی هەیە لە گۆڕین و گەشەپێدانی ئەم کلتورەدا، با بە ڕوویەکی تردا سەرنجی کلتوری خواردن بدەین و لەخۆمان بپرسین ئایا بە ڕاستی ئیستا لەشاری سلێمانیدا تەنیا قوبلی و فاسۆلیاو گۆشت و یاپراخمان هەیە، یان دەیان جۆری تری خواردن خۆی خزاندوەتە نیو کۆمەلگاوە. جیاوازیەکە ئەوەیە لەمێشیاندا دروستکردنی کلتوری خواردن یەکجار لاوازو نەبینراوەو ئەوەی کە ئەمڕۆش زۆرترین فرۆشی هەیە ئەو خواردنە تەقلیدیەیە کە لەباووباپیرانمانەوە بۆمان ماوەتەوە، کە بەدڵنیاییی دیوەکی ئەمڕۆش دەگۆڕێتەوە بە ئەوەی بۆرژوازی کورد بازاڕی بەجۆرێک کۆنترۆڵی کردووە لەڕێگەی هاوردەکردن و سوودو سەرمایەدا دەرفەتێکی بە گەشەسەندن و فراوانبوونەوەی کشتوکال و

خواردن و کلتوری خواردن نەهێشتووەتەوە، دواجار بڕینەوەی سەر سەماو مۆسیقای جیاواز لەشێوەی ئەو نوغکخبە ە خوێندەوارەی ە کە پێیوایە بایکۆتکردنی مۆسیقاو گۆرانی تورکی و ئیران و عەرەبی و… دەتوانێت رێگە بە قوڵبوونەوەی ئەو تام و چیژە وەرگرێت لەنێو خودی مۆسیقاو هونەردا هەیە یا وەک دەڵێن مۆسیقایەکی ڕەسەن بەرهەم دێنن.

هەقیقەت ئەوەیە کە مۆسیقا وەک بەشێک لەهونەرو کلتوری هەر کۆمەڵگایەک ناتوانرێت دیواری چینی بەدەورا بکێشرێت، ئاخەر بەشێک لەباشترین گۆرانیبێژەکانی کۆمەڵگای ئێمە وەک حەسەن زیرەک، ماملێ، هەمەر دزەیی… بەشێک لەکارو بەرهەمەکانیان لەئاوازو گۆرانی وڵاتان و ناوچەکانی ترەوە وەرگیراوە بەبێ ئەوەی کەهیچ کەس بە ناڕەسەن و نامۆ لەقەڵەمیان بدات. هەربۆیە ئەو قسەیەی کەئەمڕۆ دەکرێت سەبارەت بەکلتوری نامۆو بێگانە سەراپا پووچ و بێ ناوەڕۆک و چەقبەستووە.

دواجار دەمەوێت ئەوە بڵێم کە بەشێک لەم شەڕەی کلتورە نامۆیە درێژکراوەی شەڕەی هەمان ئەو بزووتنەوە کۆمەڵایەتیانەیە کە لەرەو لەوە لەسەر زوژەی جیاواز دەنەوە مەیدان و ناتوانریت رێگەیان پێ بگیرێت . تۆ ناتوانیت پێڵاوو پانتۆڵ و پەنیرو پایسکیل و ئەپڵ و کۆمپیوتەرو هاندو جلوبەرگ و خواردنی هاوردە بەکاربهێنیت و کەچی فتوای حەرامبوونی سەماو گۆرانی هەریەک لەو وڵاتانە بدەیت، ئەمە چیە وەڵڵا کلتوریکی نامۆیە. هەربۆیە بەشێک لەم بزووتنەوەیە لە راستیدا کێشەکەیان خراپی ئەم سەمایەو سەماکارەک نیە، بەقەد ئەوەی لەڕیشەوە کێشەیان لەگەل شادی، هەڵپەڕکێ و سەما، گۆرانی و مۆسیقا و پەیکەرتاشین و ئارایشت ستاتیکاو خۆشەویستی و رۆژی خۆشەویستیدا هەیە، بە بەسەمای دوو گەنج ئەوەندە ناڕەحەت بوون کە ئارامی کۆمەڵگایان خستە بەردەم مەترسییەوە. ئەم شەڕەی کەئەمڕۆ لە کۆمەڵگادا هەیە درێژکراوەی راوەستانەوەی ئەو دوو بەرەیە کە یەکێکیان ئەم شمشیر بەدەستانە نوێنەرایەتی دەکەن و ئەویتریشیان بەرەیەکە کە تینووی ئازادی بەیان و دەربڕین و ئازادی خۆنمایشکردن و بڕیاردانن لەسەر ژیان و چارەنووسی خۆیان.

دواجار ئەوە بڵێین ئەوە دەتوانن بەبێ لەخوێن هەڵکێشانی جۆستەی هیچ کەسێک بۆچوونەکانی خۆتان رابگەیەنن، بەڵام ناتوانن ریگە بەدەربڕین و بیرکردنەوەکانی ئەو بەشە لەخەڵکی ئەم کۆمەڵگایە بگرن کە تامەزرۆی عیشق و ئازادی و خۆشەویستین

ئەم بابەتە لە هەفتەنامەی هاوڵاتی دا بڵاو کراوەتە!

ڕووداوەکان.. تاهیر عیسا

ڕۆژانە ڕوودوایی جۆراوجۆر ڕوودەدەن و لێدوان و قسەی جۆراوجۆریش لەسەر ڕووداوە ناوچەییە هەنووکەیی ومێژووییەکان، دەبیستین و دەخوێنینەوە! کە مرۆڤ گوێ بیستیان دەبێت یان دەیانخوێنێتەوە، کەم وزۆر حەزبەوە دەکات، ڕاو نەزەرو بۆچوونی خۆی لەسەریان بدات و خۆی و ناخ ودەرونی خۆی کە پڕ دەبێت، بەتاڵکاتەوە دەردە دڵیەکانی خۆی بڵێت وبنوسێت، بەتایبەت کوردزمانان، کە جیاواز لەتەوای ڕەگەز زمانەکانی دیکەی ئەم هەسارەیە، بەهەل ومەرجێکی زۆر جیاوازترو لەگەڵ دەسەڵات و حکومەتێکی زۆر جیاواز تر لەوانی دیکە
ژیان دەگوزەرێنن و ڕۆژانە لەگەڵ تێپەڕینی سات بەساتی ژیان، ڕووداوەکان وهەڵوێستەکانیان نیگەران وناڕەحەتمان دەکەن!؟
بۆیە بەتایبەت بۆ کرێکارێک، کە زۆربەی کاتەکانی، لە ڕەنج و زەحمەدایە بۆ بژێوی خۆی وخێزان و فەراهەمکردنی پێداویستیەکانی ژیانی ڕۆژانەکەی، قورسە بتوانێت لەسەر تەواوی ئەو ڕووداوانەو هەڵوێستی سەرانی حیزبی و حکومیی هەرێمی کوردستان، شتێک بڵێت یان بنوسێت.
نە کات یارمەتی دەرە و نە هەندێک جاران حەوسەڵەش!
هه ندێک جار پشو و کاتی بەشی بێکاریی و دوور لە ڕەنجدانیش کە بەڕەسمی وەریدەگریت، هێندە تامەزرۆی بەسەربردنی کاتی پشووەکانتی، لەگەڵ ئەندامانی خێزانەکەت، دوور لەدەست وهاوڕێیان چونکە کۆڕۆناو هەل ومەرجە دژوارەکەی ئەمڕۆکە، ئەو ماف و ویست و حەزە کۆمەڵایەتیەیان لێوەرگرتوینەتەوە کە بتوانین لە دەرفەتی پشو و بێکاریەکانماندا، تێکەڵ بین و لەو بەشایانە کەڵک وەرگرین و بێحەوسەڵەیی وگرێ دەرونیەکانمان بڕەوێنینەوە، بۆیە فریای ئەوە ناکەویت، لە بیرکردنەوەیەکی سالم و موسەلمەدا،شتێک بڵێیت یان بنووسیت!
ئەوەی دەمەوێت ئەمڕۆکە، شتێکی خێراو سەرپێیان لەسەر بڵێم، بەسەرکردنەوەی پانۆڕامای چەند هەواڵ ولێدوانی لێپرسراو و سەرانی عاجباتیی هەرێمی کوردستانە، لەپەیوەست بە ڕووداوەکانی کوردستان و ناوچەکەو جیهان، کە لەسەر هەر پرس و ڕوودواێکدا، قسەو لێدوانی

زۆر هەڵدەگرێت، بەڵام من دەمەوێت، بەخێرایی بەسەریاندا تێپەڕم و بەسەریان کەمەوە!
کە لە دەستپێکی هەمویاندا چەند ڕۆژ لەمەو بەر گرتن و ڕاودوونانی هاوڕەگەزخوازەکان بوو، لەژێر ناوی یاسا شکێنی ولەشفرۆشیدا، کە لەڕاستیدا لەپاڵ ئەم درۆیەدا کە تەنیا بە چاوبەستەکەی دنیای دەرەوەی خۆیان بوو، دەنا خودی حکومەت وحیزبەکانیان، ڕۆژانەو بەردەوام لە یاساشکێنیدان و جانامە گەردوونیەکانی مافی مرۆڤ پێشێل دەکەن، هەر لەپەیوەست بەڕۆژنامەوانان و کوشتنیان و زیندانی کردنی چەندسالەی بە بنەمای یاسایی دوور لەیاسا ستانداردییە نێودەوڵەتیەکان، کە خودی خۆیان و حکومەت و سیستەمەکەیان و برسیکردنی خەڵک و لەبەینی موچەو نەدانی وەک پێویست لەکاتی خۆیدا، هەکار گەلێکن، بە پەرەدان ونەش ونمای دیاردەی لەشفرۆشی و زۆر لەکەوتەی خراپی کۆمەڵایەتی تر، پەلاماریان دان، کە کۆمەڵگای کوردستانی لەڕووی هەڵوێست وکاردانەوەدا کرد بەدوو بەرە، بەرەیەکی بەرفراوان و بەهێز لە کۆنەپەرستیی و دواکەوتویی نەریتی و دینی، بەرەیەکی دیکەی سوکولارو ئازادیخواز، بەڵام لاوازو شەرمن لەدەربڕینی هەڵوێستدا.
بەرەی کۆنەپەرستی، کەهاوڕەگەزخوازیی بە هەمەو بەلەسبیان، سێکسوالیەوە، دوور لەلێکدانەوەی زانستیانەی سەردەمدا، بەمەسەلەی لادان لەڕەوشت و ئاکاری کۆمەڵایەتی دەبینێت و ناتوانێت لەوە تێبگات کە ئەم دیاردەیە دیاردەیەکی تەواو بایەلۆجییەو هیچ پەیوەندی بەڕەوشت و لادانەوە نییە، خۆ هەتا ئەو جێگایەش پەیوەندی بەلادانەوە هەبێت، ئەوا کۆمەڵگا نەریتیە دینیە داخراوەکانن، کە کوردستانیش لەم شێوە نەریتیە بەدوور نییە، هەکارەکە بە کەبت و ڕامکردنی سروشتیانەی سێکسکردن، لەقۆناغە هەستیارەکانی هەرزەکاریداو ڕێگریکردنی کۆمەڵگاو نەریت وڕێساو یاساکانی لە پراکتیکی سروشتیانەی غەریزەی سێکسیەکان لە هەردوو ڕەگەزی جیاوازداو، سنووردانان لەنێوان هەردوو ڕەگەزی نێرو مێداو دانانی هێڵی سوور لە نێوانیاندا، کە دواجار دەبێتە هەکاری لادان لە موماڕەسەکردنداو هەندێکیش لەم ناوەدا وەک ڕەگەزی هاوتا کە زیاترینیان وەک دیاردە لەناو ڕەگەزی نێردا دەردەکەوێت، واتە هەمە، دەکرێنە قوربانی ئەم کەش و هەوایەو دەخزێنرێنە ناوهاوڕەگەزبازییەوەو ئاڵودەو ئیدمان دەکرێن، پەرەگرتنی سێکسی بەربڵاو لەگەڵ ئاژەڵانیش بەرهەمی بەشێک لەو ڕامکردن وکەبتی جنسیی وغەریزەییەیە، لەکۆمەڵگا نەریتیەکاندا.
من وەک خۆم، کاتێک دەبینم هەمە سێکسوالەکان واتە دووپیاو خەریکن دەم دەخەنە ناو دەمی یەکترەوە، خەریکە هەڵێنجم دە ودەشێمەوە،

بەڵام ئەم حاڵەتە هەستیەم و لەگوین هەڵێنج هاتنەم، لەجیاتی ئەوەی خوێندنەوەو لێکدانەوەی زانستیانەی دیکەی پشتی ئەم دیاردەیە هەڵبگرێت، ناکرێت، ڕەت بکرێتەوەو وەک دیاردەیەکی جێگای بێڕێزی پێکردنیان تەما شا بکرێت، زۆر بەدواداچوون وپرسیارو گەڕان بەدوای هۆکارەکانی، دەتوانی لەوە تێبگەی کە ئەم دیاردەیە،دیاردەیەکی تەواو بایۆلۆجیەو لەجیهانی ڕۆژئاوادا، بۆماوەیەک وەک نەخۆشی دەروونی تەماشادەکراو بۆ چەند ساڵ دەخرانە نەخۆشخانەوەو دەرمان وعیلاجیان بێدەردا، بەڵام بێ ئەنجام بوو، بۆیە بە نەتیجە، دوای لێکۆڵینەوەو پشکنین وگەشەکردنی زانستی پزیشکی وبایۆلۆجی، بەو ئاکامە گەیشتن، کە دەبێت بەیاسا، وەڵامی ئەم دیاردەیە بدرێتەوە و وەک کەسانی ئاسایی لەکۆمەڵگادا تەماشابکرێن.

من ویستم زۆر لەسەر ئەم بابەتە پەیا بکەم وبینووسم، بەڵام بابەتێکی تێرو تەسەلی هاوڕێیەک، بەناوی " ماریا کارگەر" کە لەهەندێک سايدە ئەلەکتڕۆنیەکاندا و بەتایبەتیش لەهاوپشتیدا بڵاو بۆتەوە، تەواو سەرنجی ڕاکێشام و منیش سەرنجتان بۆ خوێندنەوەی ڕادەکێشم، کە بابەتەکەی تەواو زانستییەو نوسەر هەوڵی داوە لەڕووی زانستییەوە تەواو وەڵام بەم بابەتە بداتەوە .

ئەوەی لە وەی پێشووش زیاتر نیگەرانی کردم، لێدوانێکی مەسرور بارزانی بوو وەک سەرۆکی حکومەت لەپەیوەند بە رۆژی رۆژنامەگەری کوردی و تێپەربوونی 123 ساڵ بەسەر یەکەمین ژمارەی رۆژنامەی کوردستاندا کە گووتی:" حکومەتی هەرێم کاری بۆ زیاتر چەسپاندنی بنەماکانی ئازادی میدیایی و دیموکراسیی کردووه"

منیش، لە ناخ و دەروونمدا، هێشتا، لەبەرامبەر ئەو هەموو ڕۆژنامەوانانەی کە بەدەستی ئەم لێپرسراوو کاربەدەستە حیزبی و حکومیی وبنەما□□یانە، تیرۆرکراون، قەهرو خەفەت لە تێداچون و تیرۆرکردنیان دەخۆم و کەیس و پەروەندەو دۆسیەکانیان، لەلایەن ئەم جەنابانەوە بۆ یەکجاری داخراون، کەچی لەولاوە لێدوانێکی لەمجۆرە توڕەو نیگەران وناخەحەتت دەکات وناچاریی بۆ دەردەدڵیش بێت ئەگەر تەنانەت لە ژوورێکی بەتالیش بێت، بەچەند وشەو ڕستەیەک دایڕێژیت و بۆخۆت و بەدەنگی خۆت بیڵێیتەوەو دەرونت خاڵی بکەیت، خۆ ئەگەریش دەرفەت بوو، لەگۆشەیەکدا یان لە سووچی سايدێکی ئەلەکتڕۆنیدا، بەمافتیانی زانی، بۆت بڵاو بکرێتەوە، ئەوا خۆ ئەگەر لانیکەم، دەکەسیش بیخوێننەوە، هێشتا باشترە لەوەی خۆت بۆ خۆت و ناخی خۆت بیگێڕیتەوەو بیڵێیتەوە!

کاتێک ئەو لێدوانەی مەسرور بارزانیم، خوێندەوە، خۆم لەخۆمم پرسی، ئاخۆ دەبێت مسرور زۆر گەمژە بێت ، دوای ئەم هەموو تیرۆرو غەدرو غدورەی لەڕۆژنامەوانان کراوە، کەچی لێدوانێکی لەمجۆرە چماناو

مەغزایەکی هەیە؟
یان ئەوە مەسرور بارزانیە ئێمەی زۆر پێ گەمژەیە کە لێدوانێکی لەمجۆرەمان بۆدەدات!؟
لەبیرکردنەوەیەکی زۆرو ڕۆچوونم لەناو خ□ی□دانی خۆمدا، دواتر بەو ئاکامە گەیشتم، نا، ئەوە ئەو نییە گەمژەیە، بەڵکو، ئەوە ئێمەین گەمژەین، دەنا، ئەو دوای ئەو هەموو باکگڕاوەندە ناشیرینە حیزبی وحکومی و بنەماڵەییە، ئەمڕۆکە نەیدەتوانی وەک سەرۆکی حکومەت، لەو پێگەیەدا ب□□ت وئ□و ل□□دوانە تەواو ناڕاست و تەواو پێچەوانەیەش بدات، نەیدەتوانی دوای ئەو هە موو تیرۆرەی کە تەنیا لەلایەن مەسرورو بنەماڵەو حیزبەکەی وها پەیمانەکانیانەوە کراوە، وەک سەرۆکی حکومەت ئەو لێدوانە بدات!
لەهەمان ئان وساتی خوێندنەوەی لێدوانی سەرۆکی حکومەتدا، بیرم بۆ لای زۆر شت چوو، لەوانە بیرم بۆ لای دایک و باوک وکەس وکارو دۆست و ئازیزانی هەموو ئەوانە چوو کە هەم لە ڕابردوودا و هەم لەئەمڕۆدا بەدەستی ئەم حوکمڕانە تیرۆرکراون، یان ئازارو ئەشکەنجە دراون، یان سزای ناڕەوای زیندانیان بۆبڕاوەتەوە لەهەمان کاتیشدا لێدوان وڕاگەیاندنێکی لەمجۆرەی سەرۆکی دەزگایەکی هەستیاری نیشتمانە دزراوەکەیان دەبیستن، پرسیارم لەخۆمم کرد، دەبێت هەست ونەست و شعووری ئەوان لەبەرامبەر خوێندنەوەو بیستنیدا چۆن بێت؟؟
ڕەئوف ئاکرێیی، بۆچی و لەسەرچی تیرۆرکرا ؟ ئەی ڕێناسی زەحمەتکێشان؟ ئەی نەزیر عومەری کۆمۆنیست؟ ئەی ئەبو نەسیری شیوعی و دکتۆر نافیع ئاکرێی و عەلی کوخی و ویدات حوسێن و شوکری زەینەدین و سۆرانی مامەحەمە و تاهیر ستار شەریف و فەرهاد فەرەج و سەردەشت عوسمان و کاوەگەرمیانی و ، … دەیانی دیکە، لەسەر کام بنەمای دیموکڕاسی، کە زنجیرێکەو لەسایەی حوکمی مافیایی و دژە ئازادی ئەم ناجەنابانە، لەکوتایی نایەت، بۆ تیرۆر کران؟ بۆ چەسپاندنی دیموکڕاسیی و ئازادی ڕۆژنامەگەریی و میدیایی، یان بۆ هەنوکەیەک، کە بتوانن، دەم ودەنگی خەڵکی ئازادیخوازی ناڕازیی پێ کپ وبێدەنگ بکەن و بەئارەزو و حەزو ویستی خۆیان، زوڵم و زۆرو چەوساندنەوەی سەدان هەزارکرێکارو زەحمەتکێشی کوردستانی، پێ درێژە پێبدەن و پەرژینی پارێزگاریی لەحوکم وبنەماڵەی فاسیدو موفسیدو سەرمایەکانیان، بەرجەستە و قایم بکەن؟؟
خۆ لەیادی ئەنفالەکان وکیمیابارانی هەڵەبجەدا، لێدوان و یادەکانیان، جگەلە هەراسان کردن و تێکدانی باری دەروونیمان، هیچی ترمان بۆ ناهێڵنەوە، کە پشکی شێری هەموو ئەو بەڵاو موسیبەتیانەی بەسەر خەڵکی کوردستانیان هێنا، لەپێناوی درۆی ڕزگاری نیشتمانی و چارەسەری کێشەی میللی خەڵکی کوردستان، کە ئەمڕۆکە حاڵی خەڵک و

ڕووداوەکان و ناڕەزایەتییەکانی ڕابردو و خواست و داواکارییەکانیان و وەڵام بەگولەیان لەحەقدەی شوبات و دواتریشدا، شاهیدی حاڵە، کە چ ئامانج و ستراتیژێک لە پشتی درۆکانیان بوو.

هەر وەک چۆن لە یادی کارەساتی شوومی شەنگالیشدا، کە ئەم جەنابانەی تێدا تاوانبارو هۆکاربوون لەڕووداونیداو شەنگالیان خستە قورگی ئەژدیهایەکی وەک داعشەوە، بەڵام لە یادەکانیدا، فرمێسکی تیمساحییان بۆ دەڕێژن و هەندەی ئاستی تێژیدیایی ڕووداوەکەو قێزەونی ڕووداوەکە،دووبارە بەدرۆکانیان هەراسان وناڕەحەتمان دەکەنەوە.

ڕووداوەکی تراژیدی مێژوویی دیکە، جینۆسایدی سەدساڵ لەمەو بەری ئەرمەنییەکانە، بەدەستی خەلافەتی ئیسلامی عوسمانی، کە لە 24 نیسانی 1915 وە هەتا 1923 درێژەی کێشاوە، کە تیایدا هەزاران هەزار کەسیان لەمناڵ وگەنج وپیر، هەر لەسەر بنەمای هەویەی دینی بە دڕندانەترین شێوە و جۆرەها شکڵ وشێوەی کوشتن وتەعزیب و دەرکردنیان ولەبرسان کوشتنیان لەڕێگای دوورو درێژی هەزاران کیلۆمەتری کۆڕەویدا، بەشێکی دیکەیان، لەبوونیەی ئایدیۆلۆجیای ئیسلامی محەمەدی و دڕندایەتییەکانی.

ئەوەی لەم ڕووداوە مێژوویی تراژیدیایەدا، جێگای پێکەنینێکی ئازاربەخشە، داواکاری پەڕلەمانتارێکی پێشووی فڕاکسیۆنی ئەرمەنییە لەپەڕلەمانی کوردستان، بەناوی “یروانت نیسان مارکۆس” بۆ بە ڕەسمیەت ناساندنی جینۆسایدو کوشتاری ئەرمەنییەکان لەلایەن تورکە عوسمانییەکانەوە، کە شەش ساڵ لەمەو بەر لەسەدەمین ساڵڕۆژی جینۆسایدی ئەرمەنییەکاندا، بەئیمزای 39 پەڕلەمانتار پڕۆژە یاسایەکیان پێشکەش کردووەو بەڵام هەتا ئێستاش وەڵامی پڕۆژەکەیان نەدراوەتەوە، ئەم دەوڵەت، خۆی پاشماوەی قەتڵ وعامی ئەرمەنییەکانە، کە باپیرەی نە ساڵان بووە کە لەتورکیاوە بەتەنیا ئاوارەبووەو ڕووی لەزاخۆ کردوەو نەیزانیو باوک و دایک وبراو خوشک وکەس وکارەکەی چییان لەبەسەرهاتوە، کوژراون یان لەشەونخونی و برسێتی پیادەڕەوی دووردا گیانیان سپاردووە، ئەو دەوڵەت ئەو ونبونەی ونبون ئیتر هەرگیز نەبینراونەتەوە، ئەوەی بۆ من جێگای سەرنج وسەرسوڕمان بوو، داواکاری ئەم پەڕلەمانتارەی ئەرمەنەکانە لە پەڕلەمانی کوردستان، بە بەڕەسمیەت ناساندنی جینۆسایدی ئەرمەنەکان، نازانم، چۆن و بەچمەنتقێک ئەم برادەرە ئەرمەنە، داواکارییەکی لەمجۆرەی لە پەڕلەمانێک هەیە، کە ئاغاکانی بە تەوالێتکردنیشیان دەبەت مەنەت لە ئەردۆغان وەرگرن!؟

ئەمڕۆش هەواڵێکی دڵتەزێنم، لە پەیوەست بە ئاگرکەوتنەوەی نەخۆشخانەیەکی کۆڕۆنای شاری بەغدا بیست، کە ڕوداوەکە هەتا دەم

هەندێ تڕاژیدیایی و غەمئاوارەو مایەی نیگەرانی قووڵی هەر ئینسانێکی شەڕافەتمەندە، بەڵام دووبارە و ئەمجارەش لەدوانەکی سەرەکی هەرێم، نەچیرڤان بارزانی، مایەی پێکەنینێکی نیگەران هێنەرە، ئەو داوای لێکۆڵینەوەی ڕوداوەکەو لێپێچینەوەی بەرپرسەکانی نەخۆشخانەکە دەکات وخوازیارە ئەوانەی کەمتەرخەمی کەوتنەوەی ئاگرەکەن، لێپێچینەوەیا لەگەڵدا بکرێت و سزا بدرێن! باشە هەتا ئێرە ئەمەش هاوڕای نەچیرڤان بارزانین، لەسەر لێکۆڵینەوەو لێپرسینەوەو بەسزاگەیاندنی هەموو ئەوانەی لەم کارەساتەدا کەمتەرخەم ولاموبالات بوون!

بەڵام ئەم لەدوانە بۆ کەسێک دروستەو شیاو گونجاوە کە خۆی لەپەیوەست بەهاوشێوەی ئەم ڕوداوانە، پاشەڵ وباشخانی پاک بێت!

ئەو دەبێت پێش ئەوەی لەدوانی لەمجۆرە بدات، ئاگای لە پێشینەی ئیدارەی هەرێمەکەی خۆی بێت، کە ماوەیەک بەدەرمانی ئێکسپایەر، واتە بەسەرچوو چاوی چەندین کەسیان لە نەخۆشخانەکانی هەولێردا کوێر کرد، جەنابی نەچیرڤان بارزانی ، کە هەردەم لە مەوقیعیەتی لێپرسراوەتی باڵایی دابووە، پێمان نالێت، کێیان لەسەر ئەم تاوانە و ئەم نابەرپرسیارێتیەی نەخۆشخانەکان و دەرمان و قاچاخچێتی بەدەرمانی بەسەرچودا، خستە بەردەم دادگاو لێپێچینەوە؟

ئەی جەنابی نەچیر بارزانی، پێمان نالێت، ساڵ نییە، لەناو جەرگەی شاری هەولێردا کۆمەڵێک دووکانی ناو قەیسەریەکانی هەولێر گڕنەگرن و کەل وپەل وکاڵاکانیان نەبنە قەرەبروت و خاوەنەکانیشیان نەیەنە سەر ساجی عەلی ونەڕژێنە ناو چینی هەژاران ونەدارانەوە، لێپرسینەوەیان لەگەڵ کێدا کردووەو کێشیان لە زەرەرو زیانەکانی قەرەبوو کردۆتەوە!؟

تاهیر عیسا/25.04.2021

زەردەپەڕێت پیرۆز!.. شیعر/کاوە عوسمان عومەر

وشەی منە، ئاسمانی..
بێت کردوە تە ڕەنگاڵەی ئێوارە،.

چی خەیاڵێکی قەشەنگە،
ڕوخساری ئاوییت،
لە ژێر نمە ئاورینگێ،
شەپۆلەکانی کەناربهێنێ و بیبا..،
لە نەگەیشتنت،،
بۆ سەفەری تا هەتاهەتام،،
نۆتای پەنجەی فریشتە نەبیراوەکان،
لەسەر لێوی تەڕی گیای خەوتووی..
ژێر پرچی پرتەقاڵی ئێوارەیەک،،
بانگت ئەکات،
بۆ ژێر سەمای گەردەلولێ..
لە گەڵای پایزانە،
هەناسەی شیعر بوو،،
تۆی نوسیەوە،
لە پەرتوکێ،،
لە ئاوازی غوربەت،،
کەناردەریا، ئێستا پۆشاکی..
لە ڕەنگی لێوت پۆشیوە،
ئای! سەرگەردانیی بەم ئێوارانی..
ئەفسوناوی سەرکەنارە،،
چی سەمەرەیەکی بەچێژە!،،
با باران ڕۆح بشوات،،
لە ئەشکەنجە و ئازاری مر□ق□ گومڕاکان،،،
من لە ژێر پێڵوی هەورە بوهەیمیەکان،،
جەستەم پڕ نمەی پیرۆزی یاخیبوونە!
هەر تنۆکە ئاورینگێ ،
چرایەکە ،،،
لەسەر ڕێگام بەرەو زەرپەڕ.
هەر نیگایەکت،
ئاسمانێکی ئەفسوونیە،
بۆ هەزاران خۆری داگیرساو ،
زەردەپەڕت پیرۆز !، ئازیز…
گەڵا پەمەیەکانی پایز ،
لە نەبونیشتا ، چرپاندیان،،
زەردەپەڕت پیرۆز،
هاتنت،
خەیاڵە،

بوونی هەردوکمان،
ژێر ئەم زەردەپەڕە، خەیاڵە..
چارەنوس، با وازلێبێنین،،
ساتە وەختەکی سیحرە، ئێستا،
دوو پەروانەی خەیاڵ بین، ئێستا..
شنە بایەک،
بە جوانیەکی شەرابی هەورەکانا…
بمانهێنە و بمانبا…
با خەیاڵم بیت، با خەیاڵت بم..
لە ژێر ئەم ساتەوەختی زەردەپەڕە ،،
زەردەپەڕەت پیرۆز، ئازیز..
پیرۆزت بێ، زەردەپەڕە !..

....
وێنەکە کارەکی هونەری فۆتۆگرافەری ئیسپانی
(Latya Prunkova)
بە سوپاسەوە لە پەیجی فەرمی خۆی وەرگیراوە

جگەرەکەت هەڵکە .. سـوهـەیلا مەهەمی

دەستێک بەهێنە بە پێستمدا
نەرم
بە مەمک و لێو و
قژەکانمدا
شێت.

بە ئەم شیعرەدا
کە ئازای ئەنامی ئاڵۆزە.

جگەرەکەت هەڵکە
لە هەڵمووتی هەتاوەک
کە ناوی بە تۆڵیە.

خەریکە خەسار بێ
لە خۆمدا
خەیاڵێکی ڕووت
بە شاوەتی شەوێکەوە و
تامی تاوانی تەماشایەکت
کە نەمکرد.

تەنانەت بۆ یەکجاریش
ناگاتە دەستەکانم
قۆپچەی کراسەکەت
بێ ئەوەی ئاگادار بی
بە کلیلی وشەکانەوە
د□□زیتە ماڵی شیعرەوە

بۆنی لا ملی وشەیەک
وەشاوەتە
ئەم ئێوارانە
کە هەنارە و هەر پاییز
لە خۆڕا
بارانێکی بە پەلەم و
(باران)ە قاوەییەکانم خۆش دەوێ.

سنە
سوهەیلا مێهەمی

بەبۆنەی یەکی ئایارەوە.. ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێڕاق

ڕێکخراوبوون ئامڕازی یەکلاکەرەوەی خەباتی چینی کرێکارە

دوای چەند ڕۆژێکی تر پێشوازی دەکەین لە یەکی ئایار، ڕۆژی هاوپشتی نێونەتەوەیی چینی کرێکار. چینێک کە خۆی و توێژە جیاجیاکانی لە جیهاندا ڕووبەڕووی جۆرەها کوێرەوەری، گرفتی ئابووری، کۆمەڵایەتی و سیاسی، وە نەبوونی ئارامی و ئاسایشە. ئەمە لە کاتێکیشدایە کە هێشتا پەتای کۆرۆنا ڕۆژانە ژیانی هەزاران دروێنەدەکات، کە زوربەی هەرەزۆری قوربانییەکانی لە ڕیزەکانی چینی کرێکار و ئەو جەماوەرەیە کە هەژاری و بێبەشی بەسەریا سەپاوە.
چینی کرێکار و تەواوی توێژ و بەشەکانی لە مەڕی عێراقدا دەناڵێنن بەدەست دژواریە ئابووریەکان و بێکاری و خراپی باری گوزەران و پەتای کۆرۆنا و ئاکامەکانی، دەناڵێنن بەدەست کەمی خزمەتگوزاری گشتی کۆمەڵایەتی و تەندروستی و خوێندنەوە، دەناڵێنن بەدەست تیرۆر و ملهوڕی میلیشیاکان و سەرکوتی ڕژێمی بورژوا ئیسلامی و قەومیەوە. سەرباری هەموو ئەمانەش دەناڵێنن بەدەست کاریگەری ململانێی نێوان دەوڵەتان و جەمسەرە ئیمپریالیستە جیهانی و ناوچەییەکانەوە، بەتایبەت ئەو ململانێیەی لە ئارادایە لەنێوان ئەمریکا و ئێران لەناو عێراقدا.
بورژوازی فەرمانڕەوا و هاوپشتە نێودەوڵەتیەکانی، سەرقاڵی سەقامگیرکردنی بورژوازی و پایەڕێژکردنی دکتاتوریەتی سیستماتیکی دەوڵەتن، بە ڕێخۆشکردن لەبەردەم بوژانەوەیەکی تر لە کەڵەکەی سەرمایە و دزی و تاڵانی و سەرکوتی خەبات و بەرگری کرێکاران و زەحمەتکێشان. بۆیە دەبینین پەلەدەکەن لە جێبەجێکردنی سیاسەتە ئابووریەکانی نیولیبرالیزم و بەرفراوانکردنیشی لەڕێگەی پرۆژەی “وەرەقەی سپی”ەوە، کە سیاسەتگەلێکە توند کردنەوەی چەوساندنەوەی چینی کرێکار و جەماوەری ڕەنجبەری کردۆتە ئامانج، لەگەڵ هەژارکردنی زیاتریان و سەپاندنی بێکاریەکی بەرفراوان بەسەریاندا.
لە ئێستادا، لەگەڵ نەهامەتیەکانی پەتای کۆرۆنا و دەرئەنجامە ئابووریەکانی بۆ کرێکاران و زەحمەتکێشان و بێبەشکراوان، وە بە هیچ جۆرە قەرەبووکردنەوەیەکی حکومەتیش بۆ زیان لێکەوتوان، حکومەتەکەی کازمی هەڵساوە بە داشکاندنی بەهای دینار بەرامبەر بە دۆلار، کە زۆر بە خێرایی و هەمەلایەنە و بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ ئاستی گوزەرانی بەشی هەرە زۆری جەماوەری بەرەو داڕووخانێکی زیاتر بردوە، ئەمە و هەستاویشە بە بڕینی بەشێک لە مووچە و کرێی کارمەندانی کەرتی گشتی.
حکومەتی هەرێمی کوردستانیش، ساڵانێکی زۆرە و بە بەردەوامی خۆی دەدزێتەوە لە پێدانی مووچەی کارمەندان و کرێکارانی کەرتی گشتی بە چەند مانگێک لەهەر ساڵێکدا، جگە لە بڕینی تا ڕادەی ٢١%ی یش لە موچەکان، بەبێ گوێدانە ناڕەزایەتی بەردەوامی کرێکاران و

فەرمانبەران و مامۆستایان. ئەمە و حیزبە دەسەڵاتدارەکانی هەرێم و حزبەکانی ناو حکومەتی ناوەندیش بە مەرامی سیاسی جۆراوجۆر، لەوانە بە هەڵمەتی هەڵبژاردنەکان، یاری دەکەن بە مەسەلەی پێدانی مووچەی کارمەندان و کرێکارانی هەرێمی کوردستان.

چەرمەسەرییەکانی ژنانی کرێکار و زەحمەتکێش؛ لە بێکاری و هەڵاواردن و دەستدرێژکردن بەسەریان، لەژێر سایەی ئەم بارودۆخەدا زۆر سەخترە، بەتایبەتی لە کەرتی تایبەتیدا. ژنان، بەتایبەت ژنانی کرێکار و زەحمەتکێش، لە سەراسەری عێراقدا ڕووبەڕووی کوشتن و توندوتیژی، پەراوێزخستن و سوکایەتین. هەرێمی کوردستانیش ساڵانێکە بۆتە گۆڕستانێکی گەورە بۆ ژنان، بەڕادەیەک کە ڕۆژێک تێناپەڕێت و ژنێک یان کچێک تیایدا نەکوژرێت وە یا خۆی نەکوژێت.

لەبەرامبەر ئەم هەموو تراژیدیا و نەهامەتیانەدا، چینی کرێکار و توێژە جیاجیاکانی و زەحمەتکێشانیش دەستەوەستان ڕانەوەستاون، بەڵکو لە ماوەی (١٨) ساڵی ڕابردوودا لە جەنگێکی چینایەتی بەردەوامدان بۆ بەرگریکردن لەخۆ، بەپلەی جیاجیا لە هێز و بەرفراوانی، لە شێوەی خۆپیشاندان و بزوتنەوەی ناڕەزایەتی و خەباتە کرێکارییەکان و هەوڵە ڕێکخراوەییە جۆراوجۆرەکاندا.

سەرباری هەموو ڕێگری و جۆرەها سەختییەکیش، لە ساڵی (٢٠٠٣)وە خەباتی کرێکارانی سەندیکایی و بزووتنەوەی سەندیکایی لە عێراقدا هەر بەردەوام بووە. کرێکارانی کەرتی پیشەسازی بێووچان بەشێوازی خەباتی جۆراوجۆر دژ بە سیاسەتی ئابووری دەوڵەت ڕاوەستاون.

هەروەها کرێکارانی گرێبەست و مامۆستایانی وانەبێژی خۆبەخش و دەرچوانی پەیمانگە و زانکۆکان و هەڵگرانی بڕوانامەی باڵا، بەردەوام لە ڕێگەی بەڕێخستنی ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانەکانەوە داواکاری دامەزراندن و بەدەستهێنانی هەلی کارن، بەجۆرێک کە ناڕەزایەتی کرێکاران و زەحمەتکێشان و بێکارانی کچ و کوڕ، بەهەموو شکڵ و شێوازەکانییەوە لەم ساڵانەی دواییدا بوو بە دیاردەیەکی ڕۆژانە و گۆڕا بۆ خۆپیشاندانی جەماوەری سیاسی بەرفراوان، کە هەر ئەمەش هێزی سەرەکی بوو لە سەرهەڵدانی ڕاپەڕینی ئۆکتوبەردا.

چاڵەنجی سەرەکی بۆ چینی کرێکار زاڵبوونە بەسەر پەرشوبڵاوی ڕیزەکانی و ڕێکخستنی خەباتەکانیەتی لە ڕێکخراوە جەماوەرییە کرێکارییە بەهێزەکاندا بە ئاسۆیەکی چینایەتی کرێکاری سەربەخۆ لە سەراسەری وڵاتدا.

بورژوازی فەرمانڕەوا بەهەموو ڕەوت و حیزبە ئیسلامی و قەومی و لیبەراڵەکانییەوە سەرقاڵی لەناوبرنی وزەی شۆڕشگێڕانەی کرێکاران و زەحمەتکێشان و پارچەپارچەکردنی ڕیزی خەباتی چینایەتیانە لەسەر بنەمای تائیفە و نەتەوە و ڕەگەز و ڕەنگی پێست و ئاین و… هتد. وە

ھەوڵدەدات قەناعەتیان پێبکا تا ئاوات و ئارەزوەکانیان ھەڵواسن بە ھەندێ ڕیفورمی شکڵی و ھەڵبژاردنی پڕ لە ساختکاریەوە.

چالاکوانان و ڕابەرانی بزووتنەوەی کرێکاری، پێویستیان بەوەیە کە ئاسۆی سیاسی چینایەتی کرێکاری سۆشیالیستی نێونەتەوەیی بگرن□ بەر، بۆ ڕووبەڕووب□وونەوەی بورژوازی و ڕێکخستن و ئاراستەکردنی خەباتەکانی چینی کرێکار و ئامادەکردنی بۆ ڕابەرایەتی کردنی پرۆسەی گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانە لەسەر ئاستی کۆمەڵگەدا.

ئەی جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش

ھێنانەدی گۆڕانکاری ڕیشەیی لەدەستی خۆتاندایە، ئەوە پەرەپێدانی خەباتی سەربەخۆی چینایەتیتان و پایەڕێژی بزووتنەوەیەکی کرێکاری ڕێکخراو و بەھێزە کە لە توانایدایە نەخشەی ڕێڕەوێکی سیاسی تازە بکێشێت لە عێراقدا، وە بەدیلێکی سیاسی کرێکاری جێگیر بکات لە جێگەی ئەم ڕژێمە سیاسیە فەرمانڕەوایە.

ھێزتان لە ڕێکخراوبوونی یەکگرتووانەدایە، ئەوە ئیرادەی سیاسی ڕێکخراوتانە بە ئاسۆیەکی سۆشیالیستیەوە کە زامنی دامەزراندنی حکومەتێکی کرێکاری و ھێنانەدی شۆڕشی سۆشیالیستیە.

با لە یەکی ئایاردا پەرچەمی ڕێکخستن و یەکگرتووکردنی خەباتی کرێکاران بەرزکەینەوە و بزووتنەوەیەکی کرێکاری بەتوانا بەڕێخەین.

با داواکاریە دەستبەجێکانمان بەرزکەینەوە:

- بیمەی بێکاری بۆ ھەر کەسێکی بێکار، ژن یا پیاو.
- ھەڵوەشانەوەی بڕیاری گۆڕینی بەھای دراوی عێڕاقی لەبەرامبەر دۆلاردا.
- پێدانی مووچەی کرێکاران و کارمەندان بە تەواوی و بێ دواکەوتن.
- قەرەبووکردنەوەی ھەر کەسێک لە ئاکامی کەرەنتینەدا سەرچاوەی گوزەرانی لەدەستدا بێت.
- ھەڵوەشانەوەی سیاسەتەکانی پریڤاتیزەکردنی پرۆژە پیشەسازی و خزمەتگوزاریەکانی سەربە کەرتی گشتی، وە ڕێنەدان بە دەرکردنی کرێکاران تیایاندا.
- داڕشتن و کارکردن بە یاساکانی نەھێشتنی سەرکوت و توندوتیژی دژ بە ژنان.
- دەوڵەت پێویستە ھەڵسێت بە دابین کردنی سیستمێکی تەندروستی گشتی ھاوچەرخ و پێشکەوتوو، کە خزمەتگوزاریەکانی تەندروستی و پارێزگاری و چاوەدێری کۆمەڵایەتی بۆ ھەموان بە خۆڕایی دابین بکات.
- ئازادکردنی دەستبەجێی ھەموو فڕێندراوان و گیراوە سیاسیەکان لە زیندانەکانی دەسەڵات و ئەو شوێنانەی سەر بە میلیشیاکانی دەسەڵاتن.

بژی یەکی ئایار، ڕۆژی ھاوپشتی نێونەتەوەیی چینی کرێکار

بژی سۆشیالیزم

ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق
٢٢-٤-٢٠٢١

لە یانزەهەمین ساڵڕۆژی تیرۆری سەردەشت عوسمان دا

خەبات لە دژی زوڵم و ستەمکاری دژ بە دەسەڵاتی بنەماڵەیی و تاڵانچی درێژەی هەیە!
بەم بۆنەیەوە حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی کوردستان، ڕێکخراوی دەرەوە، هەڵدەستێت بە سازدانی خۆپێشاندانێکی ناڕەزایەتی بۆ بەردەم نوسینگەی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە لەندەن.
کات: ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی ٤/٥/٢٠٢١
کاتژمێر: ١ی پاش نیوەڕۆ
شوێن
بەردەم نوسینگەی حکومەتی هەرێم لە لەندەن
Hobart place,Belgravia 2
London SW1W 0HU
نزیکترین ئێستگای شەمەندەفەر
Hyde Park Corner یان Victoria Station
١١ ساڵ لەمەوبەر سەردەشت عوسمان لە پلانێکی تیرۆریستانەدا، دەڕفێنرێت و پاشان بە کوژراوی جەستەکەی فڕێدەدرێت. بەدوای ئەم ڕووداوەدا توڕەیی و ناڕەزایەتییەکی جەماوەری لە ئاستی سەراسەری کوردستاندا هاتە مەیدانەوە و ئەم تیرۆر و ئینسانکوژییەی مەحکوم کرد. بەڵام دوای ئەم هەموو ساڵە حکومەت و دەزگا بەرپرسەکان، نەک هەر بکوژانی سەردەشت و باقی قوربانیانی دەستی تیرۆریان ئاشکرا و دەستگیرنەکردوو، بەڵکو دەسەڵاتدارانی بنەماڵەیی و تاڵانچی بەردەوامن لە سەرکوت و هەڕەشە و پەلامار بۆ سەر ئازادی و کوشتن و گرتن و سزادانی هەڵسوڕاوان و ئازادیخوازان.
کەوایە با پێکەوە یادی سەردەشت عوسمان و سەرجەم گیانبەختکردوانی خۆپیشاندانەکانی کوردستان کە لە پێناو ئازادی و ژیانێکی ئاسودە و

خۆشگوزەران بە خەڵکی کوردستاندا ژیانیان سپارد، بکەینە ڕۆژی هاتنەمەیدان و ناڕەزایەتی دەربڕین بەڕووی ئەم تاوانانەدا، با پێکەوە سنورێك بۆ ملهوڕی و تیرۆر و کوشتار و بێسزاگەیاندنی ئەنجامدەرانی دابنیێن. با ئەم یادە بکەینە ڕۆژی بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر و سەرکوت و زیندانیکردنی هەڵسوڕاوان و ئازادیخوان و داکۆکی لە ئازادی لە کوردستان بکەین و بە ئەمەش دەسەڵاتدارن بەرپرسیار بکەین و ڕێگا نەدەین کەیسی تیرۆر لە کوردستان لە بێدەنگیدا بخەوێنن.
داوا لە سەرجەم ئازادیخوازان دەکەین بە هەر ڕێگەیەك پێتان دەکرێت لە وڵاتەکان بۆ داکۆکی لە ئازادی خەڵکی کوردستان ئەم یادە بەرز ڕابگرن و بەشداری کاریگەر بە ئەرکی سەر شانی خۆتان بزانن.
بۆ زانیاری زیاتر پەیوەندی بکەن بەم ژمارە تەلەفونانەوە:
07856032991 یان 07402488460